

mitt

PENSIOENFONDS

2023 | **JAAR**
VERSLAG

Stichting
Bedrijfstakpensioenfonds
Mode-, Interieur-, Tapijt-, en
Textielindustrie

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Mode-, Interieur-, Tapijt- en Textielindustrie
Akerstraat 92, 6411 HD Heerlen
Postbus 4471, 6401 CZ Heerlen
Telefoon: 088 - 116 2441 voor (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden
088 - 116 2434 voor werkgevers

Ingeschreven in het Handelsregister van de
Kamer van Koophandel onder nummer 41095737

Verslag over het boekjaar
1-1-2023 t/m 31-12-2023

Inhoud

	Pagina		Pagina
Voorwoord	7	Overige gegevens	
Meerjarenoverzicht	9	Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten	110
Bestuursverslag		Actuariële verklaring	111
1. Karakteristieken van ons fonds	14	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	113
2. Pensioenbeheer	15	Bijlagen	
3. Communicatie	26	Organogram 2023	116
4. Financieel	28	Organisatie pensioenfonds	117
5. Beleggingen	31	Overzicht rapportagenormen Code Pensioenfondsen	119
6. Actuarieel	41	SFDR	121
7. Governance	47		
8. Integraal Risicomanagement	52		
9. De Wet Toekomst Pensioenen: invoering van een nieuwe pensioenregeling	61		
10. Vooruitblik komend boekjaar en visie nabije toekomst	63		
Raad van Toezicht			
Verslag Raad van Toezicht 2023	66		
Reactie van bestuur	70		
Verantwoordingsorgaan			
Oordeel verantwoordingsorgaan 2023	72		
Reactie van bestuur	74		
Jaarrekening			
Balans per 31 december	76		
Staat van baten en lasten	78		
Kasstroomoverzicht	80		
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	81		
Toelichting op de balans per 31 december	86		
Gebeurtenissen na balansdatum	91		
Toelichting op de Staat van baten en lasten	92		
Bestemming van het saldo	97		
Risicoparagraaf	99		

Voorwoord

In dit bestuursverslag en deze jaarrekening geeft het bestuur inzicht in de werkzaamheden, het beleid en de pensioenontwikkelingen van ons fonds in 2023 en leggen wij hierover verantwoording af. Ook geven wij inzicht in de financiële positie en resultaten van ons fonds.

We konden weer indexeren

Een waardevast pensioen is belangrijk. Daarom proberen we elk jaar de opgebouwde en ingegane pensioenen te verhogen. Dat kan alleen als de financiële positie van het fonds daarvoor toereikend is. Dankzij de hogere dekkingsgraad en de tijdelijke versoepeling van de indexatieregels kon er dit jaar, net als in 2022, weer geïndexeerd worden; we konden de pensioenen opnieuw per 1 januari 2024 verhogen. Met de invoering van de Wet Toekomst Pensioenen en na de overstap van Bpf MITT naar het nieuwe stelsel zal deze manier van verhogen tot het verleden gaan behoren.

Wet Toekomst Pensioenen

De Wet Toekomst Pensioenen is op 1 juli 2023 in werking getreden. Alle pensioenregelingen in Nederland moeten uiterlijk op 1 januari 2028 zijn omgezet naar het nieuwe pensioenstelsel. Om te waarborgen dat de invoering van de nieuwe pensioenregeling effectief en efficiënt verloopt, zijn ons fonds en de cao-partijen MITT en Textielverzorging gezamenlijk een project gestart en is een onafhankelijke projectmanager aangesteld. De beoogde invoeringsdatum van de nieuwe pensioenregeling van ons fonds is 1 januari 2026. Meer hierover leest u in hoofdstuk 9.

Dankwoord

Wij bedanken iedereen die zich het afgelopen jaar voor ons fonds heeft ingezet.

In het bijzonder bedanken wij René van de Meerakker (certificerend actuaris en sleutelfunctiehouder Actuarieel) en Michiel Lohman (sleutelfunctie houder Risicobeheer), van wie wij in 2023 afscheid namen.

Gaby Lamers, Sjef Jochems, Jan Hasselman, Ilse van Eekelen, Martin Mulder, Eric Rutgers, Niek Mol en John Eggen.

Meerjarenoverzicht

	2023	2022	2021	2020	2019
Aantallen					
Aangesloten ondernemingen ¹⁾	1.683	1.579	1.642	1.469	1.311
Deelnemers	20.521	20.241	19.796	19.715	20.130
Gewezen deelnemers	52.980	53.327	53.741	63.173	63.212
Pensioengerechtigden ²⁾	54.047	53.457	52.948	52.276	52.020
Totaal aantal verzekerden	127.548	127.025	126.485	135.164	135.362
Financiële gegevens					
(in duizenden euro)					
Technische voorzieningen					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	3.356.450	3.033.265	4.057.296	4.351.976	3.836.675
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	1.419	1.625	2.185	2.777	3.214
	3.357.869	3.034.890	4.059.481	4.354.753	3.839.889
Stichtingskapitaal en reserves	568.041	502.136	188.877	-293.772	-9.753
Pensioenvermogen	3.925.910	3.537.026	4.248.358	4.060.981	3.830.136
Bijdragen	130.421	114.963	105.903	97.955	95.078
Pensioenuitkeringen	-80.946	-75.703	-73.935	-71.109	-68.333
Beleggingen					
Beleggingen ³⁾	3.880.403	3.413.710	4.246.040	4.198.537	3.895.010
Beleggingsopbrengsten	349.545	-734.166	188.814	210.963	548.831
Rendement op basis van total return	9,86%	-17,30%	4,69%	5,87%	16,84%
Z-score	0,17	0,49	1,92	0,03	0,74
Performancetoets	1,50	1,58	1,50	0,86	0,85
Toeslagverlening					
Actieven	3,50% ⁴⁾	3,28% ⁵⁾	0,00%	0,00%	0,00%
Gewezen deelnemers	3,50% ⁴⁾	3,28% ⁵⁾	0,00%	0,00%	0,00%
Pensioengerechtigden	3,50% ⁴⁾	3,28% ⁵⁾	0,00%	0,00%	0,00%

1) Exclusief ondernemingen zonder personeel.

2) Aantal niet opgevraagde pensioenen (NOP) is onderdeel van het aantal pensioengerechtigden.

3) Inclusief lopende intrest en liquide middelen.

4) Betreft enkel de toeslagverlening gedurende 2023 in de kolom 2023. Per 1 januari 2024 is ook een toeslag van 3,51% toegekend die ook is meegenomen in de stand van de Technische voorzieningen ultimo 2023.

5) Betreft enkel de toeslagverlening gedurende 2022 in de kolom 2022. Naast de in oktober 2022 toegekende toeslag is óók per 1 januari 2023 een toeslag van 3,50% toegekend. Beide toeslagen zijn in de stand van de Technische voorzieningen ultimo 2022 meegenomen.

	2023	2022	2021	2020	2019
Dekkingsgraad	116,9%	116,5%	104,7%	93,3%	99,7%
Beleidsdekkingsgraad	121,2%	114,5%	99,8%	89,7%	98,1%
Vereiste dekkingsgraad	119,1%	123,0%	118,6%	118,0%	119,9%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,4%	104,4%	104,3%	104,3%	104,3%
Kostenratio's					
Totale pensioenuitvoerings- en administratiekosten	8.045	7.622	7.452	7.022	7.085
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer (in euro) ¹⁾	108	103	102	98	98
Kosten vermogensbeheer	22.904	23.569	27.466	17.061	13.993
Transactiekosten	2.180	3.055	2.461	4.100	2.508
Totale kosten vermogensbeheer	25.084	26.624	29.927	21.161	16.501
Kosten vermogensbeheer in percentage van het gemiddeld belegd vermogen	0,62%	0,62%	0,66%	0,45%	0,42%
Transactiekosten in percentage van het gemiddeld belegd vermogen	0,06%	0,08%	0,06%	0,11%	0,07%
Totale kosten vermogensbeheer in percentage van het gemiddeld belegd vermogen	0,68%	0,70%	0,72%	0,56%	0,49%

1) Dit betreft de totale uitvoeringskosten gedeeld door de som van het aantal actieve en gepensioneerde deelnemers.

Bestuursverslag

1. Karakteristieken van ons fonds

1.1 Werkingssfeer en statutaire doelstelling

Ons fonds is een verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds. Dat betekent dat werknemers die een arbeidsovereenkomst hebben met een werkgever in de bedrijfstak MITT (Mode-, Interieur-, Tapijt- en Textielindustrie) en de bedrijfstak Textielverzorging (Linnenverhuur-, wasserij- en textielreinigingsbedrijf) verplicht bij ons fonds pensioen opbouwen. In de verplichtstelling staat beschreven voor wie deze verplichte deelname precies geldt (werkingssfeer). De verplichtstelling is een Besluit van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en is voor het laatst gewijzigd per 6 februari 2018. In 2023 is een verzoek tot wijziging van de verplichtstelling ingediend bij het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Ons fonds houdt zich alleen bezig met activiteiten die te maken hebben met pensioen. De (statutaire) doelstelling van ons fonds is het uitvoeren van de pensioenregeling voor werknemers en oud-werknemers uit de bedrijfstakken MITT en Textielverzorging. De sociale partners (werkgevers- en werknemersverenigingen) die betrokken zijn bij deze bedrijfstakken hebben de pensioenregeling afgesproken. Ons doel is om de (oud-)werknemers en hun nabestaanden te beschermen tegen financiële gevolgen van ouderdom, overlijden en arbeidsongeschiktheid. Hoe ons fonds deze doelstelling uitvoert, is verder geregeld in het pensioenreglement en het uitvoeringsreglement. Het bestuur stelt de reglementen van ons fonds vast en wijzigt deze als dat nodig is.

1.2 Missie van ons fonds

De missie van ons fonds is een duurzame en betrouwbare uitvoerder zijn van de pensioenovereenkomst(en) die sociale partners uit de bedrijfstakken MITT en Textielverzorging collectief voor de (oud-) werknemers hebben afgesloten. De belangen van deelnemers staan voorop. De pensioenvoorziening biedt de deelnemers de mogelijkheid om eigen keuzes te maken. Het bestuur streeft naar een solidair en optimaal pensioenresultaat, waarbij de risico's evenwichtig worden gedeeld en de met sociale partners afgesproken doelen en het beleid op lange termijn ook financieel kunnen worden waargemaakt. Het bestuur spant zich in om zowel de deelnemers als de aangesloten werkgevers zo goed mogelijk te informeren en te ontzorgen en zoekt daarbij op regelmatige basis terugkoppeling van hen.

1.3 Visie van ons fonds

Ons fonds richt de uitvoering van de pensioenvoorziening zo in, dat ook in de toekomst de opdracht van sociale partners voor de uitvoering van een pensioenregeling gewaarborgd blijft. Voor draagvlak en vertrouwen is ons fonds mede afhankelijk van een (kosten-) efficiënte uitvoering: op tijd de juiste uitkering doen en de juiste premie heffen. Binnen de pensioensector nemen kostendruk en regelgeving toe. Ons fonds blijft daarom kijken naar de optimale schaalgrootte en mogelijke uitbreiding met andere fondsen of sectoren. Aan zo'n beslissing gaat steeds een evenwichtige belangenafweging vooraf die duidelijk moet zijn voor alle betrokken groepen. Ons fonds is een lerende organisatie, wij blijven continu werken aan verdere verbetering op alle relevante gebieden.

1.4 Strategie van ons fonds

Ons fonds richt zich erop om voor de langere termijn zelfstandig voort te bestaan. De groeistrategie met actieve deelnemers uit bedrijfstakken die in enige mate raakvlak hebben met de sector of uit andere sectoren voor zover het gaat om niet-actieve deelnemers, kenmerkt zich door een gecontroleerde groei en de band met de achterban niet te verliezen. Op langere termijn is groei gewenst om bestaansrecht te garanderen.

1.5 Opdrachtaanvaarding

Het bestuur en sociale partners MITT en Textielverzorging hebben de doelstellingen en uitgangspunten opgenomen in een bedrijfstakuitvoeringsovereenkomst die door alle partijen ondertekend is. Artikel 102a van de Pensioenwet draagt het bestuur van ons fonds namelijk op te zorgen voor de formele opdrachtaanvaarding van de pensioenregeling die sociale partners aan ons opdragen.

In 2023 is de rente verder gestegen, waardoor de premiedekkingsgraad, net als in 2022, een voldoende hoog niveau heeft. De premie voor het jaar 2024 kon daarom ongewijzigd worden vastgesteld op 26,4% van de pensioengrondslag en het opbouwpercentage is eveneens ongewijzigd vastgesteld op 1,56%. Voor de werknemers van ondernemingen die eerder onderdeel waren van het Ten Cate-

concern geldt een aanvullend opbouwpercentage van 0,15% en een aanvulling op het tijdelijk partnerpensioen. De bijbehorende aanvullende premie is in 2023 3,1% van de pensioengrondslag.

2. Pensioenbeheer

2.1 Pensioenregeling

De pensioenregeling is afgesproken door sociale partners en ons fonds voert de pensioenregeling uit. De pensioenregeling is uitgewerkt in het pensioenreglement.

Pensioensysteem

De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst in de zin van de Pensioenwet. Het is een middelloonregeling met voorwaardelijke verhoging van de pensioenen (toeslagverlening). Voor de toeslagverlening wordt geen premie betaald; deze wordt gefinancierd uit de beleggingsrendementen. Er is geen automatisch recht op een toeslag. Daarover neemt het bestuur elk jaar een besluit.

Overige kenmerken van de pensioenregeling van Bpf MITT in 2023:

- Toetredingsleeftijd ouderdompensioen: 21 jaar;
- Pensioenrichtleeftijd ouderdompensioen: 68 jaar;
- Pensioengevend loon: het vaste loon, de vaste toeslagen en de eventuele provisietoeslag (dit is verder omschreven in het pensioenreglement);
- Maximum loon: het maximum pensioengevend loon is voor 2023 vastgesteld op € 128.810. Het maximum kan jaarlijks per 1 januari worden aangepast. Daarbij moet het wel binnen de kaders blijven van de Wet verlaging maximum opbouw en maximering pensioengevend inkomen;
- Pensioengrondslag: het (gemaximeerde) pensioengevend loon minus de franchise;
- Franchise: € 16.715. Het bedrag van de franchise wordt jaarlijks per 1 januari aangepast op basis van de ontwikkelingen van de lonen in de cao van de bedrijfstak MITT in de voorafgaande periode van 1 januari tot en met 31 december;
- Ouderdompensioen: jaarlijkse opbouw 1,56% van de pensioengrondslag. Voor de werknemers van ondernemingen die eerder onderdeel waren van het Ten Cate-concern geldt een aanvullend opbouwpercentage van 0,15% en een aanvulling op het tijdelijk partnerpensioen;
- Partnerpensioen: het partnerpensioen is op opbouwbasis en is 70% van het ouderdompensioen dat de deelnemer zou ontvangen als hij of zij tot zijn/haar 68ste bij ons fonds pensioen zou hebben opgebouwd. De partner ontvangt dit partnerpensioen na overlijden van de deelnemer zolang hij of zij leeft. Daarnaast is er een tijdelijk partnerpensioen dat op risicobasis verzekerd is. Deze verzekering is er zolang de werknemer in dienst is en als deelnemer bij ons fonds pensioen opbouwt. Het tijdelijk partnerpensioen is maximaal 30% van het ouderdompensioen. De partner ontvangt dit na overlijden van de deelnemer tot hij of zij de AOW-leeftijd bereikt;
- Wezenpensioen: bedraagt 14% van het ouderdompensioen dat de deelnemer zou ontvangen als hij tot zijn 68ste bij ons fonds pensioen zou hebben opgebouwd. De wees ontvangt dit wezenpensioen na overlijden van de deelnemer tot zijn/haar 18e (of indien studierend tot zijn/haar 27ste);
- Premievrije deelneming tijdens arbeidsongeschiktheid: bij arbeidsongeschiktheid bouwt de deelnemer pensioen op zonder dat hiervoor premie wordt betaald. Deze premievrijstelling is afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid. De arbeidsongeschikte deelnemer bouwt ouderdompensioen, partnerpensioen en wezenpensioen op;
- Toeslagverlening: het bestuur van ons fonds beslist elk jaar of en zo ja, hoeveel de opgebouwde aanspraken en pensioenen worden verhoogd. Dit kan alleen als er genoeg geld voor is. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd. Ook wordt er geen premie voor betaald;
- Premie: 26,4% van de pensioengrondslag (werkgeversdeel minimaal 17,6%, werknemersdeel maximaal 8,8%). Voor de werknemers van ondernemingen die eerder onderdeel waren van het Ten Cate-concern geldt een aanvullende premie van 3,1% van de pensioengrondslag.

Ons fonds biedt de mogelijkheid om de pensioenuitkering aan te passen bij het ingaan van het pensioen. De (oud-)deelnemer kan kiezen voor deeltijdpensioen of het pensioen eerder of later laten ingaan. Ook kan de (oud-)deelnemer partnerpensioen inruilen voor een hoger ouderdomspensioen en andersom.

Vervallen zeer kleine pensioenaanspraken

Sinds 1 januari 2019 vervallen zeer kleine pensioenen bij einde deelneming. Het pensioen vervalt als het opgebouwde ouderdomspensioen bij einde deelneming (op de standaard ingangsdatum van het pensioen) niet meer bedraagt dan € 2 bruto per jaar. Dit staat zo in de wet. Dat geldt dan zowel voor het ouderdomspensioen als voor het partner- en wezenpensioen.

2.2 Toeslagverlening

In 2022 besloot het bestuur om per 1 oktober 2022 en per 1 januari 2023 alle opgebouwde pensioenen en pensioenuitkeringen te verhogen met 3,28% respectievelijk 3,50%. In 2023 besloot het bestuur om per 1 januari 2024 alle opgebouwde pensioenen en pensioenuitkeringen te verhogen met 3,51%. Na een periode van jaren waarin vanwege de financiële positie van ons fonds geen toeslag verleend kon worden, is dit goed nieuws. Onder andere vanwege de heel hoge inflatie waarmee iedereen te kampen heeft.

De verhogingen waartoe het bestuur in 2022 en 2023 besloot, werden mogelijk gemaakt door tijdelijke versoepeling van de wettelijke regels voor toeslagverlening. Om van deze versoepelde regels gebruik te maken, moest ons fonds aan drie voorwaarden voldoen. Ons fonds voldeed aan deze voorwaarden:

- de beleidsdekkingsgraad moet minimaal 105% zijn;
- de actuele dekkingsgraad mag niet lager dan 105% zijn en door de toeslagverlening ook niet onder de 105% zakken;
- het pensioenfonds verwacht de opgebouwde pensioenen mee te verhuizen naar het nieuwe pensioenstelsel.

Naast deze tijdelijke versoepeling van de wettelijke regels is het volgende van belang. Het CBS heeft in 2023 een nieuwe methode om het prijsindexcijfer beter vast te stellen. De grote schommelingen in de prijsindex werden veroorzaakt door de sterk stijgende en fluctuerende energieprijzen. Het CBS gaat sinds de zomer van 2023 uit van de gemiddelde tarieven van energiecontracten in plaats van alleen de tarieven van nieuwe contracten. Het bestuur van ons fonds heeft besloten deze aanpassing van de CPI-index voor 2023 toe te passen. Dit maakt het mogelijk om per 1 januari 2024 een hogere toeslag te kunnen geven.

Voorafgaand aan de besluiten over de toeslagverlening, heeft het bestuur voor alle deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en andere aanspraakgerechtigden gekeken naar de gevolgen op de langere termijn. Alle belangen zijn daarbij evenwichtig afgewogen. Het verhogen van de pensioenen en pensioenuitkeringen zorgt voor een lagere dekkingsgraad. De gevolgen hiervan kunnen per leeftijdsgroep verschillen. Ons fonds heeft de situaties berekend mét en zonder de versoepelde regels, waarbij er met de nieuwe methode prijsindexcijfer CPI is gerekend voor de diverse leeftijdsgroepen.

De verhoging heeft voor iedereen invloed op het pensioen. Of de invloed groot of klein is, positief of negatief is afhankelijk van de leeftijdsgroep waar iemand in valt. Het is belangrijk om te weten dat de invloed op het pensioen is gebaseerd op indicatieve cijfers, die nog kunnen veranderen op de langere termijn. Gepensioneerden en deelnemers dicht bij pensioenleeftijd profiteren van directe toename van uitkeringen en rechten. Bij jongere deelnemers weegt deze verhoging niet op tegen de effecten van de verhoging op het moment van invaren in het nieuwe pensioenstelsel.

Hieronder geven we uitleg per deelnemersgroep waar we de invloed zien.

– **Deelnemers die nog pensioen opbouwen (actieven)**

De groep actieven die dicht bij de pensioenleeftijd zit heeft voordeel van de verhoging vanaf het moment dat zij met pensioen gaan.

Voor de overige deelnemers in deze groep heeft de verhoging een kleine negatieve invloed op het pensioenresultaat. Dit komt omdat we nu een deel van het vermogen gebruiken om de verhoging te kunnen geven. Dat heeft tot gevolg dat er op het moment van overgang naar het nieuwe pensioenstelsel Wet toekomst pensioenen in 2026 sprake is van een iets lagere toedeling van vermogen dan zonder de toeslagverlening het geval zou zijn.

– **Deelnemers die geen pensioen meer opbouwen (slapers)**

Voor de groep slapers heeft de verhoging een kleine negatieve invloed op het pensioenresultaat. Dit komt omdat we nu een deel van het vermogen gebruiken om de verhoging te kunnen geven. Dat heeft tot gevolg dat er op het moment van overgang naar het nieuwe pensioenstelsel Wet toekomst pensioenen in 2026 sprake is van een iets lagere toedeling van vermogen dan zonder de toeslagverlening het geval zou zijn.

– **Gepensioneerden**

Voor de groep gepensioneerden heeft de verhoging een positieve invloed. Dat komt omdat zij direct profiteren van een hogere uitkering.

Sinds 2015 heeft ons fonds een beleid voor inhaaltoeslagen en houdt ons fonds de achterstand in toeslagverlening bij. Een inhaaltoeslag om de gemiste toeslag te “repareren” kan pas gaan plaatsvinden wanneer de dekkingsgraad van ons fonds boven de vereiste dekkingsgraad blijft.

Datum	Hoogte gemiste toeslag	
	Toegekend	
1-1-2015	0,00%	0,75%
1-1-2016	0,00%	0,41%
1-1-2017	0,00%	0,36%
1-1-2018	0,00%	1,34%
1-1-2019	0,00%	1,68%
1-1-2020	0,00%	1,73%
1-1-2021	0,00%	1,12%
1-1-2022	3,28% ¹⁾	0,00%
1-1-2023	3,50%	7,22%
1-1-2024	3,51%	0,00%
Gemiste toeslagen tot nu toe (cumulatief)		15,13%

Door de aanpassing van de maatstaf voor de indexatie per 1 januari 2023 is het overzicht gewijzigd. De gemiste indexatie, en daarmee ook de cumulatieve gemiste indexatie, per 1 januari 2023 wordt 7,22% respectievelijk 15,13%. Omdat per 1 januari 2024 een volledige indexatie is verleend, is de cumulatieve achterstand per 1 januari 2024 gelijk gebleven ten opzichte van het nieuwe cijfer per 1 januari 2023.

2.3 Uitvoering en handhaving van de verplichtstelling

Handhaving verplichte aansluiting werkgevers

De werknemers die een arbeidsovereenkomst hebben met een werkgever in de bedrijfstak MITT (Mode-, Interieur-, Tapijt- en Textielindustrie) en de bedrijfstak Textielverzorging (Linnenverhuur-, wasserij- en textielreinigingsbedrijf) bouwen verplicht pensioen op bij ons fonds. In de verplichtstelling staat beschreven voor wie deze verplichte deelname precies geldt (werkingsfeer). De verplichtstelling kent geen ‘in hoofdzaak’-criterium. Dit betekent dat werkgevers die werkzaamheden verrichten die in de verplichtstelling staan, verplicht zijn tot aansluiting, ongeacht de mate waarin die werkzaamheden worden verricht.

Het ontbreken van een ‘in hoofdzaak’-criterium is de afgelopen jaren ter discussie komen te staan. Sociale partners in de sector MITT hebben een werkgroep actualisatie werkingsfeer ingesteld met als doel een heldere afbakening tussen sectoren te bewerkstelligen, overlap van werkingsferen tegen te gaan en de herkenbaarheid van de sector te vergroten. Dit heeft geleid tot een aanpassing van

¹⁾ De toeslagverlening 2022 ad 3,28% is toegekend per 1 oktober 2022. Conform regelgeving is de hoogte van de toeslagverlening gebaseerd op de maatstaf per 1 januari 2022.

de werkingssfeer van de verplichtstelling van ons fonds. Na akkoord van cao partijen MITT en Textielverzorging heeft ons fonds in het najaar van 2023 namens cao partijen een verzoek tot wijziging van de werkingssfeer van de verplichtstelling ingediend bij het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Hierin is ook de wettelijke verlaging van de toetredingsleeftijd van 21 naar 18 jaar verwerkt. Naar aanleiding van het verzoek zijn er zienswijzen ingediend door een aantal partijen. In overleg met deze partijen wordt gewerkt aan het oplossen van de zienswijzen. Op het moment van vaststelling van het jaarverslag is dit traject nog niet afgerond.

Wij spannen ons in om alle werkgevers die onder de werkingssfeer van deze verplichtstelling vallen aan te sluiten. Zo zorgen we ervoor dat ons fonds de pensioenpremie ontvangt die nodig is voor de pensioenopbouw voor alle werknemers die bij ons verplicht pensioen opbouwen. De handhaving van de aansluitplicht van werkgevers krijgt dan ook veel aandacht van ons fonds. Wanneer wij aanvullende informatie over de precieze bedrijfsactiviteiten nodig hebben om te beoordelen of een werkgever verplicht is om zich aan te sluiten, voert ons fonds verder onderzoek uit. Bijvoorbeeld door extra vragen te stellen aan de werkgever of door een afspraak te maken voor een bedrijfsbezoek.

Wanneer een werkgever laat weten al bij een ander bedrijfstakpensioenfonds aangesloten te zijn, gaat ons fonds met het andere fonds in gesprek om tot een passende oplossing te komen.

Vrijstellingsbeleid

Bij verzoeken voor vrijstelling handelt ons fonds binnen het wettelijk kader. Dit is het Vrijstellings- en Boetebesluit wet Bpf 2000 (VBB). Het VBB kent een aantal verplichte vrijstellingsgronden. Hierbij moet ons fonds op verzoek van een werkgever vrijstelling geven wanneer aan alle wettelijke voorwaarden is voldaan. Daarnaast kent het VBB een onverplichte vrijstellingsgrond. Hierbij heeft ons fonds de bevoegdheid om wel of geen vrijstelling te verlenen. Bij verzoeken voor zo'n onverplichte vrijstelling (op grond van artikel 6 Vrijstellings- en Boetebesluit wet Bpf 2000) is ons fonds heel terughoudend. Dat is ons beleid. Dit betekent dat ons fonds alleen vrijstelling verleent wanneer er naar het oordeel van ons fonds zeer zwaarwegende omstandigheden zijn die dit rechtvaardigen. Bijvoorbeeld bij een aansluiting met terugwerkende kracht van een al bestaande werkgever. Als in die situatie de pensioenregeling van de werkgever voldoet aan alle wettelijke voorwaarden, dan verleent ons fonds in principe een vrijstelling over de achterliggende periode (het verleden). Bij de meeste vrijstellingen is de gelijkwaardigheid van de pensioenregeling van de werkgever een wettelijke eis. Het bestuur heeft beleid vastgesteld om de gelijkwaardigheid van de eigen pensioenregeling van de werkgever te toetsen. Dit beleid is openbaar gemaakt op de website.

Incassobeleid

Ons fonds heeft een incassoprocedure vastgelegd. Betalingsachterstanden, betalingsregelingen en faillissementen worden strikt gemonitord.

2.4 Wijzigingen in fondsdocumenten

De juridische fondsdocumenten zijn in 2023 waar nodig geactualiseerd. De inhoudelijke wijzigingen in onze belangrijkste documenten, de statuten, het pensioenreglement en het uitvoeringsreglement lichten wij in deze paragraaf in hoofdlijnen toe.

Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN)

Het bestuur actualiseert de ABTN minimaal elk jaar. In de bestuursvergadering van 7 februari 2023 is de ABTN geactualiseerd en vastgesteld op basis van de tot dan toe genomen besluiten.

Statuten

In 2023 zijn de statuten niet gewijzigd. De laatste statutenwijziging heeft plaatsgevonden op 10 maart 2021.

Pensioenreglement

Om de tussentijdse toeslagverlening die per 1 oktober 2022 plaatsvond reglementair mogelijk te maken, is per 30 september 2022 een kleine tussentijdse aanpassing doorgevoerd. Toegevoegd is dat toeslagverlening in beginsel per 1 januari van een jaar plaatsvindt. Daarmee is ruimte geboden om hier in een bijzondere situatie van af te wijken.

Per 1 januari 2023 zijn de gewijzigde parameters (franchise en maximum pensioengevend salaris) en flexibiliserings- en afkoopfactoren doorgevoerd in het pensioenreglement.

Daarnaast is per 1 januari 2023 de wetswijziging automatische waardeoverdracht klein pensioen doorgevoerd. Deze wetswijziging maakt automatische waardeoverdracht van kleine pensioenen mogelijk na alle vormen van beëindiging van de deelneming. Voorheen was dit wettelijk gezien alleen toegestaan na einde deelname vanwege een baanwisseling.

Om de toeslagverlening per 1 januari 2024 reglementair mogelijk te maken is per 31 december 2023 in het addendum op het pensioenreglement inzake besluiten toeslagverlening (Bijlage A) een toevoeging doorgevoerd. Toegevoegd is dat het bestuur heeft besloten:

- de wijziging van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen in verband met toeslag vanwege voorgenomen transitie in 2023 toe te passen; en
- om zowel het cijfer van de “consumentenprijsindex alle bestedingen, afgeleid” van oktober 2022 als van oktober 2023 te bepalen op basis van de gewijzigde berekeningsmethode van het CBS.

Uitvoeringsreglement

Ook in het uitvoeringsreglement is, om de tussentijdse toeslagverlening die per 1 oktober 2022 plaatsvond reglementair mogelijk te maken, per 30 september 2022 een kleine tussentijdse aanpassing doorgevoerd. Toegevoegd is dat toeslagverlening in beginsel per 1 januari van een jaar plaatsvindt. Daarmee is ruimte geboden om hier in een bijzondere situatie van af te wijken.

Om de toeslagverlening per 1 januari 2024 reglementair mogelijk te maken is per 31 december 2023 in het addendum op het uitvoeringsreglement inzake besluiten toeslagverlening (Bijlage A) een toevoeging doorgevoerd. Toegevoegd is dat het bestuur heeft besloten:

- de wijziging van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen in verband met toeslag vanwege voorgenomen transitie in 2023 toe te passen; en
- om zowel het cijfer van de “consumentenprijsindex alle bestedingen, afgeleid” van oktober 2022 als van oktober 2023 te bepalen op basis van de gewijzigde berekeningsmethode van het CBS.

De statuten en reglementen zijn beschikbaar op de documentenpagina van onze website www.pensioenfondsmitt.nl.

2.5 Klachten

Behandeling van klachten

Ons fonds heeft een klachtenprocedure. Deze is opgenomen in het pensioenreglement en staat op de website. Iemand kan in eerste instantie een klacht indienen bij onze pensioenuitvoeringsorganisatie AZL als hij of zij het niet eens is met de manier waarop de pensioenregeling wordt uitgevoerd of waarop hij of zij is behandeld of geïnformeerd. Is de klager van mening dat de klacht niet goed is behandeld? Dan is er de mogelijkheid om een klacht in te dienen bij het bestuur. De Pensioenuitvoerings- en Communicatiecommissie neemt dan namens het bestuur een besluit over de klacht. Is een (oud-) deelnemer of pensioengerechtigde het niet eens met dit besluit over de klacht? Dan kan de klager terecht bij de Ombudsman Pensioenen. Met ingang van 1 januari 2024 is de stichting Geschilleninstantie Pensioenfondsen (GIP) aangewezen als erkende geschilleninstantie voor pensioenfondsen. Ons fonds is met ingang van deze datum bij GIP aangesloten.

De Gedragslijn Goed omgaan met klachten

De Pensioenfederatie heeft in de zomer van 2022 de Gedragslijn Goed omgaan met klachten gepubliceerd. De Gedragslijn regelt het behandelen, rapporteren en leren van klachten van deelnemers. Doel is het waarborgen van een minimumniveau van klachtafhandeling in de pensioenfondsensector. De Gedragslijn is in lijn met de (huidige) wetgeving en sluit aan bij het Wetsvoorstel toekomst pensioenen, aanbevelingen van de AFM en aanbevelingen van de Ombudsman Pensioenen. Pensioenfondsen hebben tot 1 januari 2024 de tijd om de Gedragslijn te implementeren.

Ons fonds heeft in 2023 een nieuwe klachtenprocedure opgesteld die in lijn is met de Gedragslijn Goed omgaan met klachten. AZL heeft de registratie van klachten uitgebreid. Daarmee voldoet ons fonds met ingang van 2023 aan de rapportageverplichtingen in de Gedragslijn. In 2023 is er aandacht geweest voor de drie waarden in de Gedragslijn: "ontvankelijk", "klantgevoelig" en "lerend". Doel is dat deelnemers en pensioengerechtigden de klachtenprocedure als laagdrempelig, eenvoudig en transparant ervaren. Ons fonds heeft eind 2023 meegedaan aan de 1-meting.

In 2023 heeft ons fonds de volgende klachten (aantallen) behandeld:

Deelnemers

Onderwerp	Afgehandeld	Geëscaleerd	Geschil
Behandelingsduur	13	0	0
Deelnemersportaal	9	0	0
Financiële situatie	5	0	0
Informatieverstrekking	20	1	0
Pensioenberekening en pensioenbetaling	27	0	0
Registratie werknemersgegevens	1	0	0
Service en klantgerichtheid	10	0	0
Toepassing wet- en regelgeving	19	0	0
Overig	4	0	0
Totaal	108	1	0

In 2023 zijn 81 klachten naar tevredenheid van deelnemers afgehandeld, bij 2 klachten werd de tevredenheid met neutraal beoordeeld, 2 deelnemers waren ontevreden en van 23 klachten is het niet bekend hoe deelnemers de klachtenafhandeling hebben ervaren.

In 2023 waren er geen klachten die hebben geleid tot een verandering in de pensioenregeling of processen die daaruit voortvloeien.

2.6 Verzoeken om toepassing van de hardheidsclausule

Het bestuur heeft de mogelijkheid om in geval van een naar het oordeel van het bestuur schrijnende situatie, op grond van de hardheidsclausule af te wijken van het pensioenreglement. Verzoekt een deelnemer hierom, dan maakt het bestuur een afweging waarin de specifieke situatie, de belangen van de deelnemer en de belangen van ons fonds worden meegenomen. Het bestuur ontving in 2023 geen verzoeken tot toepassing van de hardheidsclausule.

2.7 Naleving AVG en Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen

Onze privacy-officer HVG Law heeft de Rapportage naleving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming over 2023 opgesteld. Onze Privacy Officer onderzocht welke handelingen ons fonds in 2023 heeft uitgevoerd ter naleving van de AVG. Vervolgens zijn deze handelingen getoetst op de verplichtingen in de AVG en de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen van de Pensioenfederatie. De conclusie van de privacy-officer is dat de AVG en de Gedragslijn in 2023 zijn nageleefd op de door de privacy-officer getoetste onderdelen. De privacy-officer heeft een aantal aanbevelingen gedaan ter verdere aanscherping van ons privacybeleid.

Ons fonds verklaart dat in 2023 de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen is nageleefd.

2.8 Uitbestedingsbeleid en uitbestede werkzaamheden

Uitbestedingsbeleid

Ons fonds besteedt werkzaamheden uit aan andere organisaties. Zowel het pensioenbeheer, het vermogensbeheer als de bestuursondersteuning zijn uitbesteed. Het bestuur heeft hiervoor gekozen op basis van zijn verantwoordelijkheid voor het beheer van ons fonds, de vereiste professionaliteit en de noodzakelijke risicobeheersing.

Het bestuur heeft een uitbestedingsbeleid vastgesteld. Hierin zijn de uitgangspunten voor uitbesteding vastgelegd. Dat is in lijn met de eisen die de Pensioenwet en de Guidance uitbesteding door Pensioenfondsen van toezichthouder De Nederlandsche Bank (DNB) daaraan stellen. Doelstelling van het uitbestedingsbeleid is om continuïteit en constante kwaliteit van de dienstverlening te waarborgen. Hiermee blijven de reputatie en integriteit van ons fonds gewaarborgd. Het uitbestedingsbeleid is van toepassing op alle activiteiten of processen die het bestuur heeft uitbesteed, die onmisbaar zijn voor de organisatie (bedrijfskritisch) of op een andere manier belangrijk zijn voor ons fonds. Het uitbestedingsbeleid is van toepassing op alle bestaande en nieuwe uitbestedingsovereenkomsten. Het uitbestedingsbeleid is in 2023 geactualiseerd.

Voordat het bestuur activiteiten of processen uitbesteedt, onderzoekt het de mogelijke risico's en gevolgen (risicoanalyse) hiervan. Het bestuur verwacht van de uitbestedingspartijen dat zij de beheersing van de risico's op het gebied van integriteit (integriteitsrisico's) minimaal even goed hebben geregeld als ons fonds. Ons fonds beheerst de risico's op het punt van uitvoering (operationele risico's) door eisen te stellen aan zijn dienstverleners. Denk daarbij aan eisen die gaan over integriteit en aan continuïteit en kwaliteit.

Het bestuur toetst regelmatig of de uitbestede activiteiten of processen volgens de gemaakte afspraken worden uitgevoerd. Het bestuur doet dit door:

- Periodieke controles (audits) te laten uitvoeren bij de uitbestedingspartijen;
- De uitbestedingspartijen te laten rapporteren over de stand van zaken van de aanbevolen verbeteringen in de ISAE 3402-verklaring type II (of een daarmee vergelijkbare verklaring) en de werking van de processen;
- Maand- en kwartaalrapportages (Service Level Agreement (SLA)-rapportages) van de uitbestedingspartijen te bestuderen en te bespreken;
- Periodiek overleg en evaluatie met de uitbestedingspartijen over de uitvoering van de (bijgestelde) processen en activiteiten.

Het bestuur evalueert periodiek of de uitbestedingsrelatie nog aan de gestelde eisen voldoet. Als dat nodig is, beëindigen we de uitbestedingsrelatie of stellen we die bij.

Hieronder gaan wij in op taken die ons fonds heeft uitbesteed.

Administratie

AZL voert de administratie uit. De rechten en plichten van de uitvoeringsorganisatie en het fonds zijn vastgelegd in een overeenkomst, inclusief een Service Level Agreement (SLA) en een verwerkersovereenkomst. Met ingang van 1 januari 2021 is een overeenkomst gesloten voor de periode tot en met 31 december 2025.

AZL draagt zorg voor:

- de werkgeversadministratie;
- de pensioen- en deelnemersadministratie;
- de financiële administratie;
- de jaarverslaglegging;
- communicatiewerkzaamheden en -advies;
- uitvoerende actuariële werkzaamheden;
- handhavingswerkzaamheid en (aansluiting werkgevers, behandeling vrijstellingsverzoeken en incasso) en -advies.

Het bestuur heeft een nauwe samenwerking met AZL. Ons fonds vindt dat de verantwoordelijkheid voor de uitbestede werkzaamheden is geborgd dankzij ISAE-verklaringen, periodieke rapportages, jaarlijkse evaluatie van de dienstverlening en andere contractueel vastgelegde middelen. AZL verstrekt ieder jaar een ISAE 3402-rapportage aan ons fonds. AZL heeft de ISAE 3402-rapportage over 2023 op 29 februari 2024 opgeleverd, zodat de accountant bij de jaarwerkcontrole hierop kan steunen. Daarnaast heeft een externe auditor op 12 april 2024 over 2023 een ISAE 3000-statement afgegeven. Dit statement gaat over de opzet en het bestaan van het Interne Beheersingssysteem van AZL van de business units Actuariaal, Integrale Bestuursadvisering (inclusief advisering Handhaving), Verslaglegging, Communicatie, Excasso, Grootboek en het SLA-proces. Deze rapportages zijn gedeeld met het bestuur en besproken in de Pensioenuitvoerings- en Communicatiecommissie (PUCC). De PUCC voert de controle op het functioneren van AZL uit. Zij doet dat onder meer op basis van het uitbestedingsbeleid dat het bestuur heeft vastgesteld.

Vermogensbeheer

Ons fonds heeft MN aangesteld als fiduciair vermogensbeheerder. De rechten en plichten van de uitvoeringorganisatie en het fonds zijn vastgelegd in een overeenkomst. MN voert het fiduciair vermogensbeheer over de gehele portefeuille en doet dat op basis van het strategisch beleggingsbeleid en het beleggingsplan dat het bestuur heeft vastgesteld. Als onderdeel hiervan verzorgt MN de gehele beleggingsadministratie, stuurt MN de uitvoering van het beheer van de beleggingsportefeuille aan en voorziet MN ons fonds van rapportages over de uitvoering van het vermogensbeheer. MN verricht het feitelijke vermogensbeheer deels zelf en besteedt dit deels uit aan andere vermogensbeheerders wereldwijd. De controle op het functioneren van MN verrichten wij in eerste instantie op basis van de maand- en kwartaalrapportages die MN oplevert. De beleggingscommissie (BC) voerde in 2023 die controle uit. Dat gebeurt onder meer op basis van het beleid dat het bestuur heeft vastgesteld in het beleggingsplan en het uitbestedingsbeleid. Daarnaast bespreekt het bestuur de ontwikkelingen en de stand van zaken rondom de uitvoering van het vermogensbeheer met MN. Dat doet het bestuur samen met de externe beleggingsadviseur van Sprenkels en de BC. MN verstrekt ons fonds ook elk jaar een ISAE 3402-rapportage over haar processen. Dit geeft de BC en het bestuur gedetailleerd inzicht in de belangrijkste primaire processen van MN. Deze rapportage is gedeeld met het bestuur en besproken in de PUCC. De werkzaamheden van MN worden in een cyclus van drie jaar geëvalueerd met MN. Elk jaar vinden op deelaspecten beoordelingen plaats.

Bewaarder

De bewaarder (custodian) is Citibank. Hier worden beleggingen bewaard voor ons fonds. MN regelt dit namens ons fonds.

Bestuursondersteuning

De bestuursondersteuning is ondergebracht bij Montae & Partners (M&P). Deze partij is onafhankelijk van de pensioenuitvoering en -administratie en het vermogensbeheer. De werkzaamheden zijn vastgelegd in een overeenkomst, SLA en verwerkersovereenkomst. M&P levert na afloop van ieder kwartaal een SLA-rapportage op die wordt besproken in de PUCC. Daarnaast vindt er minimaal één keer per jaar een evaluatiegesprek plaats over de dienstverlening.

Sleutelfuncties

De vervulling van de sleutelfunctie risicobeheer is uitbesteed aan PwC. De werkzaamheden zijn vastgelegd in een overeenkomst en SLA.

Het houderschap van de sleutelfunctie risicobeheer is belegd binnen het bestuur bij mevrouw Van Eekelen.

Het houderschap en de vervulling van de sleutelfunctie actuariael heeft ons fonds uitbesteed aan de certificerend actuaire van Willis Towers Watson (WTW). De werkzaamheden zijn vastgelegd in een overeenkomst en SLA. In 2023 is de heer Stofbergen aangesteld als sleutelfunctiehouder actuariael. Hij heeft deze taak overgenomen van de heer Van de Meerakker.

De vervulling van de sleutelfunctie interne audit heeft ons fonds uitbesteed aan 4PP Audit. Het houderschap van de sleutelfunctie interne audit is belegd bij de heer Brouwer. De werkzaamheden zijn vastgelegd in een overeenkomst en SLA.

In hoofdstuk 7.9 leest u meer over de positie van de sleutelfuncties in de bestuursstructuur (governance structuur) van ons fonds.

Externe ondersteuning en -controle

De controle van de jaarrekening heeft ons fonds toevertrouwd aan KPMG Accountants.

Bij de actuariële ondersteuning maken wij onderscheid tussen uitvoerende, adviserende en waarmerkende werkzaamheden. AZL verzorgt de uitvoerende werkzaamheden. Het bestuur heeft de adviserende werkzaamheden en de waarmerkende werkzaamheden opgedragen aan WTW. De gedragscode van WTW is goedgekeurd door DNB. Daardoor kan ons fonds zowel de adviserende werkzaamheden als de waarmerkende werkzaamheden bij WTW beleggen. Deze werkzaamheden worden onafhankelijk van elkaar uitgevoerd door verschillende personen.

HVG Law is onze compliance officer. De compliance officer controleert onder andere of de gedragscode wordt nageleefd. Daarnaast is HVG Law ook aangesteld als privacy officer. Deze ziet onder andere toe op hoe ons fonds omgaat met persoonsgegevens.

2.9 Uitvoeringskosten

Ons fonds maakt voor het uitvoeren van de pensioenregeling diverse kosten. Deze kosten bestaan uit twee delen: kosten voor het pensioenbeheer (de uitvoering van de pensioenregeling) en kosten voor het vermogensbeheer. Het bestuur geeft hiermee inzicht in de opbouw van de kosten. Ons fonds volgt de aanbevelingen van de Pensioenfederatie (PF) en toezichthouder Autoriteit Financiële Markten (AFM) over de manier waarop pensioenfondsen de kosten kunnen presenteren. Ons fonds sluit daarop aan. Dit maakt het mogelijk om de kosten van ons fonds te vergelijken met die van andere pensioenfondsen. De kosten voor het pensioenbeheer worden uitgedrukt per 'normdeelnemer'. De normdeelnemer is de actieve of gepensioneerde deelnemer. De kosten vermogensbeheer worden uitgedrukt in een percentage ten opzichte van het totale belegde vermogen.

In 2023 heeft ons fonds deelgenomen aan de BELL-kostenbenchmark (voorheen bekend als LCP). Dit benchmarkonderzoek geeft inzicht in de uitvoeringskosten voor zowel pensioenbeheer als vermogensbeheer ten opzichte van andere pensioenfondsen, over het jaar 2022. Daarnaast heeft ons fonds deelgenomen aan de CEM-kostenbenchmark. Dat benchmarkonderzoek heeft uitsluitend betrekking op het vermogensbeheer.

Kostenoverzicht

	2023	2022
Pensioenbeheer		
Totale kosten pensioenbeheer	€ 8.045	€ 7.622
Kosten in euro per deelnemer ¹⁾	€ 107,89	€ 103,41

Kostenoverzicht Pensioenbeheer

	2023	2022
Administratiekosten	5.515	5.293
Bestuur- / governancekosten	2.091	1.817
Controlekosten	128	123
Advieskosten	524	609
Overige kosten	472	367
Totale uitvoeringskosten voor herallocatie	8.730	8.209
Herallocatie naar kosten vermogensbeheer	-685	-587
Totale uitvoeringskosten na herallocatie	8.045	7.622
Bovengenoemde bedragen zijn inclusief kosten voor het Project WTP ad	725	513

Toelichting bij de uitvoeringskosten Pensioenbeheer

In de uitgevoerde benchmark 2023 (over de cijfers van het jaar 2022) komen wij gunstiger dan de Peergroup naar boven. De kosten per deelnemer worden bepaald door de totale uitvoeringskosten die ons pensioenfonds maakt, te delen door het totaal aantal deelnemers van ons pensioenfonds. Ondanks het feit dat in onze telling van het aantal deelnemers een grote groep deelnemers met niet-opgevraagde pensioenen aanwezig is, blijken we ook zonder deze groep deelnemers gunstig af te steken bij de Peergroup.

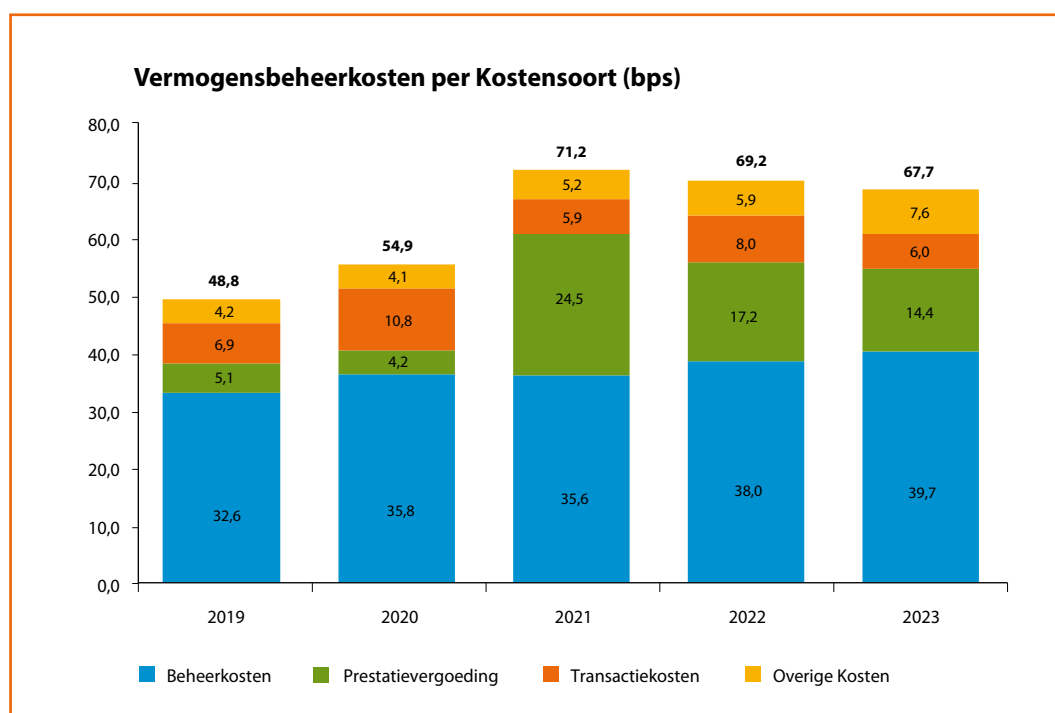
In de pensioenbeheerkosten per deelnemer van ons fonds zien we in 2023 een lichte stijging.

Vermogensbeheer

	2023	2022
Kosten in % van het gemiddeld belegd vermogen ²⁾	0,62%	0,62%
Transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,06%	0,08%
Totale kosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,68%	0,70%

1) Kosten komen uit de jaarrekening. Om de kosten per deelnemer te berekenen is conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en gepensioneerde deelnemers. Oud-deelnemers tellen dus niet mee. Voor de samenstelling van de kosten wordt verwezen naar toelichting [19] op de staat van baten en lasten.

2) Kosten van het vermogensbeheer kunnen in twee categorieën worden onderscheiden. De eerste categorie betreft de kosten zoals die in de jaarrekening zijn verwerkt. Daaronder vallen de beheervergoeding van de vermogensbeheerder(s) en overige beheervergoedingen. Dit betreft een bedrag van € 2.964.000,-. De tweede categorie betreft kosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn dus niet inbegrepen in de kosten van de vermogensbeheerder(s) zoals opgenomen in de jaarrekening en zijn geschat op € 22.162.000,-. De totale kosten vermogensbeheer komen daarmee uit op circa 25.126.000,-.

Als de vermogensbeheerkosten worden afgezet tegen het belegd vermogen, wordt zichtbaar dat de totale vermogensbeheerkosten in het afgelopen jaar zijn gestegen met 0,017%-punt (1,7 basispunten).

Onderliggend zijn de relatieve prestatievergoedingen gedaald en de transactiekosten gedaald en de beheerkosten, transactiekosten en overige kosten toegenomen.

Beheerkosten

De relatieve beheerkosten zijn toegenomen. Ten opzichte van 2023 zijn de beheerkosten gestegen met 1,7 basispunten. Beheerkosten worden berekend over het belegd vermogen dat in 2023 is gestegen.

Prestatievergoedingen

De prestatievergoeding voor de gehele portefeuille daalde met 2,8 basispunten ten opzichte van vorig jaar.

De afgelopen twee jaar namen de prestatievergoedingen af na een jaar (2021) waarin zeer goede resultaten werden behaald door de beheerders van Private Equity en infrastructuur. Zij konden gezien hun beperkt positieve resultaten over 2022 en 2023 desalniettemin nog steeds aanspraak maken op prestatievergoedingen omdat deze worden berekend over een langere periode.

Transactiekosten

Voorgaande grafiek laat zien dat de transactiekosten zijn afgenomen met 2,0 basispunten, enerzijds doordat er in tegenstelling tot 2022 geen transactiekosten voor onroerend goed waren en anderzijds door lagere spreads bij vastrentende waarden (hoogrentende bedrijfsobligatie) portefeuilles.

Overige kosten

De overige kosten (onder andere custody en accountantskosten) stegen met 1,7 basispunten tot 7,6 basispunten. De stijging van deze kosten is verspreid over diverse categorieën binnen de portefeuille en de relatieve stijging is ook mede een gevolg van het lagere belegd vermogen.

Toelichting bestuur

Het bestuur van Bpf MITT beseft dat de beleggingscategorieën Private Equity en Infrastructuur een groot deel van de totale vermogensbeheerkosten van Bpf MITT veroorzaken (dit jaar ongeveer 67%). Maar het bestuur vindt dat verantwoord omdat daar een hoger verwacht netto rendement tegenover staat en er alleen een prestatievergoeding wordt betaald als de prestatie ook geleverd is.

3. Communicatie

3.1 Communicatiebeleid

Ons fonds heeft een Pensioenuitvoerings- en Communicatiecommissie. Deze commissie is onder andere verantwoordelijk voor de beleidsvoorbereiding en geeft sturing aan de uitvoering van het communicatiebeleid. Daarbij zijn de missie, de kernwaarden en het communicatiebeleidsplan 2022 - 2024 leidend. Elk jaar evalueert ons fonds het communicatiebeleidsplan en worden eventuele aanpassingen doorgevoerd. Ook winnen we advies in bij het Verantwoordingsorgaan. Voor de uitvoering stelt ons fonds jaarlijks een jaarkalender op met bijbehorende begroting. Daarin zijn de communicatiethema's en activiteiten voor dat jaar opgenomen.

Voor de communicatie over de invoering van de nieuwe pensioenregeling vanwege de Wet Toekomst Pensioenen is een apart communicatieplan opgesteld. Het communicatieplan dat bij het implementatieplan hoort zoals we dat moeten aanleveren bij de AFM, gaat onderdeel uitmaken van dit aparte communicatieplan. Ons communicatiebeleidsplan is en blijft de kapstok voor alle communicatie.

3.2 Doelstellingen

De doelen van de communicatie van ons fonds hangen samen met vertrouwen. Vertrouwen in het fonds, in de pensioenregeling en de uitvoering van de pensioenregeling. Want vertrouwen is de basis. Pas daarna interesseert een deelnemer zich voor de afzender en de inhoud.

Voor deelnemers heeft ons fonds drie kerndoelen:

1. Deelnemers hebben een goed en positief beeld van pensioen en het pensioenfonds;
2. Deelnemers voelen zich thuis;
3. Deelnemers kennen hun pensioensituatie en komen in actie als dat nodig is.

Voor werkgevers zijn de kerndoelen van ons fonds:

1. Werkgevers hebben een positief beeld van het pensioenfonds;
2. Werkgevers ervaren dat ze ontzorgd worden en komen waar nodig in actie;
3. Werkgevers ervaren verbinding met Bpf MITT.

3.3 Communicatiestrategie

De communicatiestrategie van ons fonds verloopt langs vijf lijnen:

1. Werken aan vertrouwen;
2. Perspectief van de deelnemer;
3. De werkgever als ambassadeur;
4. Dialoog & feedback;
5. Digitale ambitie.

3.4 Communicatie met (oud-)deelnemers en pensioengerechtigden

Ons fonds communiceert bij voorkeur digitaal met alle doelgroepen. Wij hebben de afgelopen jaren groei van het digitale bereik gerealiseerd. Wij verzamelen actief e-mailadressen van deelnemers. Dat doen we via werkgevers, via 'Mijn Pensioenadministratie' en via 'Mijn Pensioencijfers'. Dat blijven wij doen. Bij het verzenden van wettelijk verplichte communicatie-uitingen houden we rekening met

het voorkeurskanaal van de deelnemer. Dat betekent dat de deelnemer die uitingen per post ontvangt als hij bezwaar heeft gemaakt tegen digitale communicatie.

Verkort jaarverslag

In de tweede helft van 2023 publiceerden we een verkort jaarverslag in de MITTZomer. In lijn met de communicatiestrategie besteedden we daarin aandacht aan de zichtbaarheid van het fonds. Sjef Jochems en John Eggen kregen een prominente plek.

MITTWinter

In lijn met onze keuze om zo veel mogelijk digitaal te communiceren, was de MITTZomer de laatste papieren pensioenkrant. MITTWinter kwam voor het eerst uit als digitaal magazine. We gaan in 2024 monitoren hoe dit digitale magazine door onze deelnemers wordt ontvangen, zowel op inhoud als op vorm. Op die manier kunnen we bijsturen en ervoor zorgen dat het magazine steeds beter aansluit bij de informatiebehoeften van onze deelnemers.

Communicatie over verhoging

De financiële situatie van ons fonds is een terugkerend onderwerp in de communicatie. In 2023 is die verbeterd. We konden gebruik maken van de versoepelde regels rond het verhogen van pensioenen. Dat betekent dat we alle pensioenen per 1 januari 2023 konden verhogen. Om dit goede nieuws met onze deelnemers en werkgevers te delen, zijn op verschillende momenten verschillende communicatiemiddelen ingezet. We maakten gebruik van brieven, mailalerts en de website voor meer achtergrondinformatie. Ook in de MITTWinter besteedden we aandacht aan de verhoging.

Wet Toekomst Pensioenen

De Wet Toekomst Pensioenen is een terugkerend onderwerp in onze communicatie. We nemen onze deelnemers mee in het proces en de stappen die we samen met sociale partners daarin zetten. Dat past binnen het communicatieplan over deze transitie. Om die in goede banen te leiden, is er een projectgroep opgericht met verschillende werkstromen. In de werkstroom communicatie stemmen we alle bij het project horende communicatie af. In 2023 hebben we grote stappen gezet rond de invulling van het verplichte communicatieplan dat bij het implementatieplan hoort. De AFM toetst dit plan. Het streven is om het plan in 2024 in te dienen. Dat moet gelijktijdig met het implementatieplan gebeuren, dat moet worden ingediend bij DNB.

Keuzebegeleiding is een onderdeel van de wet toekomst pensioenen dat onze nadrukkelijke aandacht heeft. We zijn bezig met het definitief vaststellen van onze zorgambitie, die we in onze beleidsstukken zullen opnemen. Daarnaast beoordelen we welke life-events extra aandacht nodig hebben. Onze pensioenuitvoerder is bezig met het ontwikkelen van een onderzoek waarbij we bij onze deelnemers gaan uitvragen wat hun ervaring is met onze keuzebegeleiding. Op basis van de resultaten van dat onderzoek beoordelen we of het nodig is om onze keuzebegeleiding bij te stellen.

Ook de nieuwe keuzemogelijkheid 'bedrag ineens' valt onder de wet toekomst pensioenen. Hoewel de ingangsdatum keer op keer wordt uitgesteld, hebben we de communicatie hierover voorbereid. We maken gebruik van een animatie die AZL maakt en daarnaast breiden we de informatie over keuzemogelijkheden op onze website uit. Het spreekt voor zich dat we onze deelnemers van het uitstel van de ingangsdatum op de hoogte houden via nieuwsberichten op de website.

Klachtenregeling

De wetgever heeft in het kader van goed omgaan met klachten en geschillen de Geschillen Instantie Pensioenfondsen ingesteld. Wij hebben onze klachtenregeling daarop aangepast.

3.5 Communicatie met werkgevers

Onze werkgevers zijn en blijven een belangrijke doelgroep in onze communicatie. Enerzijds omdat we informatie van hen nodig hebben om de pensioenadministratie actueel te houden, anderzijds omdat ze een belangrijke brug zijn naar onze actieve deelnemers. We zorgen er daarom altijd voor dat de werkgevers tijdig weten welke communicatie we uitsturen aan onze deelnemers. Mochten

ze daar dan vragen over krijgen, dan zijn ze erop voorbereid. Dat gold in 2023 ook voor de communicatie over de verhoging van de pensioenen.

Ondersteuning werkgevers

We stellen meerdere tools beschikbaar aan de werkgever om hem te ondersteunen in zijn rol als intermediair in de communicatie met deelnemers. We bieden daarvoor een werkgeverschecklist, een werkgevershandleiding en een informatiekaart. Verder houden we werkgevers op de hoogte met twee digitale nieuwsbrieven en diverse mailalerts.

Basiscursus pensioen

Twee keer per jaar bieden we een basiscursus pensioen voor werkgevers. Na het volgen van deze cursus zijn ze beter in staat om vragen van hun medewerkers te beantwoorden. In 2023 was er in mei een online cursus en in september een fysieke variant. Werkgevers die deelnemen, waarderen de cursus met 'goed' en 'uitstekend'.

Kennismakingspresentatie

We stellen ons graag voor aan werkgevers die op vrijwillige basis willen aansluiten bij ons fonds. Daarvoor is een kennismakingspresentatie beschikbaar, die we in 2023 verder hebben aangescherpt.

4. Financieel

4.1 Premie

Ons fonds financiert de verplichte pensioenregeling (ouderdoms-, partner- en wezenpensioen) met een doorsneepremie. De doorsneepremie is een gelijk premiepercentage voor alle deelnemers met een gelijke pensioenopbouw. De totale premie is voor 2023 vastgesteld op 26,4% van de pensioengrondslag. Eind 2023 is de premie voor 2024 vastgesteld op hetzelfde percentage. Deelnemers betalen maximaal een derde hiervan. Ons fonds is wettelijk verplicht om een kostendekkende premie vast te stellen. Om wisselingen in de hoogte van de premie te voorkomen, stelt ons fonds de kostendekkende premie vast met een zogeheten premiedemping waarbij rekening wordt gehouden met een verwacht rendement.

In de samenvatting van het actuair rapport in dit verslag staat dat de premie van 26,4% die in 2023 ontvangen is, hoger is dan gedempte kostendekkende premie die in lijn met de ABTN is vastgesteld. De ontvangen premie is hoger dan de premie die nodig is om de dekkingsgraad op peil te houden.

De kostendekkende premie, gedempte kostendekkende premie en feitelijke premie zijn als volgt samengesteld:

	Kosten- dekkende premie	Gedempte kosten- dekkende premie	Feitelijke premie
Actuarieel benodigd	101.851	69.151	69.151
Opslag in stand houden vereist vermogen	23.528	15.974	15.974
Opslag voor uitvoeringskosten	7.612	7.612	7.612
Actuarieel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	0	32.998	32.998
Overschot	0	0	4.686
	132.991	125.735	130.421

4.2 Ontwikkeling dekkingsgraad

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de bezittingen (het vermogen) en de verplichtingen (de uit te keren pensioenen, nu en in de toekomst) van ons fonds. De dekkingsgraad wordt uitgedrukt in een percentage. Bij een dekkingsgraad van 105% heeft het fonds voor elke euro die het (in de toekomst) moet uitkeren, € 1,05 in kas. De dekkingsgraad wordt op maandbasis berekend. Op de laatste dag van elke maand maakt ons fonds de balans op. Dat levert de actuele dekkingsgraad op.

Beleidsdekkingsgraad

Sinds de invoering van het nFTK is de beleidsdekkingsgraad bepalend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds is het voortschrijdend gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de voorliggende twaalf maanden. Daarmee is het percentage minder afhankelijk van de maandelijkse schommelingen (de maandkoersen van onze beleggingen) dan de actuele dekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad van het fonds was eind 2023 121,2% (eind 2022 was deze 114,5%).

Het verloop van de dekkingsgraad in het verslagjaar zag er als volgt uit:

	Pensioen- vermogen	Technische voorziening	Actuele dekkings- graad 2023	Actuele dekkings- graad 2022
Primo	3.537.026	3.034.890	116,5%	104,7%
Beleggingsopbrengsten	349.630	202.908	3,5%	27,1%
Premie	120.087	99.129	0,2%	-1,0%
Waardeoverdrachten	397	2.421	0,0%	0,0%
Kosten	2.281	327	0,1%	0,0%
Uitkeringen	-80.941	-81.385	0,5%	0,1%
Kanssystemen	-25	-7.152	0,3%	0,2%
Toeslagverlening	0	110.063	-4,0%	-6,8%
Overige mutaties TV	0	-3.332	0,2%	-1,1%
Andere oorzaken	-2.545	0	0,0%	-0,1%
Kruiseffecten	0	0	-0,4%	-6,6%
Ultimo	3.925.910	3.357.869	116,9%	116,5%

Reële dekkingsgraad

De reële dekkingsgraad is de dekkingsgraad waarbij wordt aangenomen dat de pensioenen in de toekomst worden verhoogd met de stijging van de prijzen (prijsindexatie). Eind 2023 was de reële dekkingsgraad 88,9% (eind 2022 was dit 82,0%).

Premiedekkingsgraad

De premiedekkingsgraad geeft weer of de premie hoog genoeg is om de nieuwe pensioenopbouw in te kopen op basis van de rentetermijnstructuur. Bij een premiedekkingsgraad van 100% of meer brengt ons fonds genoeg premie in rekening om de opbouw van de pensioenen te betalen. De ontwikkeling van de premiedekkingsgraad was de afgelopen jaren als volgt:

datum	actuele dekkingsgraad	premie dekkingsgraad
1-1-2015	102,1%	103,5%
1-1-2016	97,0%	93,6%
1-1-2017	98,4%	83,7%
1-1-2018	103,6%	90,0%
1-1-2019	100,5%	88,5%
1-1-2020	99,7%	72,3%
1-1-2021	93,3%	69,5%
1-1-2022	104,7%	75,4%
1-1-2023	116,5%	120,6%

Uit dit overzicht blijkt dat de premie de afgelopen jaren een negatief effect heeft gehad op de financiële positie van ons fonds. Dit is vooral nadelig voor oud-deelnemers en pensioengerechtigden. De kans op een toeslag wordt namelijk kleiner en de kans op een verlaging wordt groter. Wel hebben pensioengerechtigden een volledige pensioenuitkering ontvangen, óók toen de dekkingsgraad onder de 100% lag. In 2023 heeft de premie een positief effect gehad op de financiële positie van ons fonds.

Herstelplan

De beleidsdekkingsgraad van ons fonds per eind 2023 is 121,2%. Dit is hoger dan de vereiste dekkingsgraad (eind 2023: 119,1%). Daardoor is er niet langer sprake van een reservetekort.

In het eerste kwartaal van 2023 heeft ons fonds de jaarlijkse update van het herstelplan uitgevoerd. Daarin staat welke maatregelen ons fonds inzet om binnen de maximale hersteltermijn de beleidsdekkingsgraad weer boven de vereiste dekkingsgraad te hebben. Ons fonds hoeft geen herstelplan in te dienen voor 1 april 2024, omdat er niet langer sprake is van een reservetekort.

Financieel crisisplan en calamiteitenplan

Ons fonds heeft een financieel crisisplan. Doel van een crisisplan is dat het bestuur vooraf beschrijft welke crisismaatregelen beschikbaar zijn, wat de impact van deze maatregelen is, welke procedures doorlopen moeten worden en hoe wordt gecommuniceerd. Het bestuur kan daarmee slagvaardig opereren wanneer een crisissituatie daadwerkelijk optreedt. Daarnaast is er een calamiteitenplan.

Haalbaarheidstoets

Met een haalbaarheidstoets kijkt een fonds naar het pensioenresultaat. De bedoeling van de toets is om na te gaan of de verwachtingen (ambities) voor het uiteindelijke pensioen nog realistisch genoeg zijn. Het fonds maakt een theoretische berekening en kijkt of we de afgesproken ambities over een periode van de komende 60 jaar kunnen halen. Maar ook of het premiebeleid voldoende realistisch en haalbaar is en of ons fonds voldoende herstelcapaciteit heeft. Als dat verwachte pensioenresultaat onvoldoende is, overlegt ons fonds met sociale partners met welke maatregelen we toch het verwachte pensioenresultaat kunnen halen. De haalbaarheidstoets wordt uitgevoerd aan de hand van de risicohouding van ons fonds. Dat is de mate waarin een fonds (na overleg met sociale partners en de organen van ons fonds) beleggingsrisico's kan en wil lopen.

Voor de haalbaarheidstoets zelf zijn ambities vastgelegd in de vorm van grenzen waar de uitkomsten aan moeten voldoen. Voor de risicohouding op lange termijn zijn deze grenzen vastgesteld:

- de grens voor het pensioenresultaat vanuit de feitelijke financiële positie als vertrekpunt is gesteld op 85%;
- de grens voor het pensioenresultaat vanuit een neutrale financiële positie, de evenwichtssituatie, is gesteld op 94%;
- de grens voor de maximale relatieve afwijking van het pensioenresultaat op fondsniveau in een slechtweerscenario is op 30% gesteld.

Sinds 1 januari 2016 moet ons fonds elk jaar de haalbaarheidstoets uitvoeren. Sindsdien is het verwacht pensioenresultaat op basis van de haalbaarheidstoets voldoende. In de haalbaarheidstoets 2023 is het verwacht pensioenresultaat op basis van de feitelijke financiële positie 90,1% (mediaan) en dat is hoger dan de gekozen ondergrens van 85,0%. In een slechtweerscenario is het pensioenresultaat 28,5% lager dan in het mediane scenario en dat valt binnen de gekozen maximale afwijking in slechtweer van 30,0%. Hiermee wordt voldaan aan de gekozen grenzen van de haalbaarheidstoets.

Z-score en performancetoets

Het is belangrijk dat een bedrijfstakpensioenfonds op langere termijn voldoende beleggingsrendement haalt. De z-score laat het verschil zien tussen het werkelijke rendement van de portefeuille en het rendement van de portefeuillebenchmark. Een positief getal betekent dat de beleggingen van een fonds het beter deden dan de benchmark. Een negatief getal betekent dat de beleggingen van een fonds het juist slechter deden. Ook de kosten tellen mee in de berekening. Pensioenfondsen berekenen elk jaar een z-score. Ook doen ze elk jaar een performancetoets; het gemiddelde van de z-scores over vijf jaar.

Bij een slechte prestatie kunnen verplicht aangesloten ondernemingen vinden dat de verplichtstelling een nadeel voor hen is. Een werkgever kan dan op basis van artikel 5 Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000 een verzoek tot vrijstelling indienen. Dit mag als de performancetoets laat zien, dat ons beleggingsrendement over een periode van vijf jaar lager was dan onze normportefeuille. De performancetoets is negatief als de uitkomst lager is dan 0. Voldoet het verzoek van de werkgever aan de voorwaarden van het Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000, dan moet ons fonds de vrijstelling verlenen. De z-score in 2023 is 0,17. De performancetoets is 1,50. Er is dan ook geen reden om een eventueel verzoek om vrijstelling op basis van artikel 5 Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000 in te willigen.

5. Beleggingen

5.1 Macro-economische terugblik en korte vooruitblik

Geopolitieke spanningen vierden hoogtij

Afgelopen jaar bleven geopolitieke spanningen onmiskenbaar hoog. De oorlog in Oekraïne ging een nieuw jaar in, en nog altijd duren gevechten voort. Daar veranderde het Chinese vredesplan begin 2023 niets aan. Het Westen en Oekraïne schoven dit plan al snel terzijde en experts wezen op het motief van China om haar (economische) invloed verder uit te breiden en een imago van bringer van vrede te creëren. Eind juni leek de oorlog een onvoorziene wending te nemen door muiterij van de Wagnergroep, maar dat had uiteindelijk geen groot effect.

Buiten de oorlog in Oekraïne, bleef ook de relatie tussen de Verenigde Staten en China gespannen. Nieuwe restricties werden over en weer opgelegd – met name op het gebied van technologie – en China benadrukte meermaals het belang om zich voor te bereiden op een eventuele oorlog met Taiwan. Weliswaar namen bezoeken van verschillende Amerikaanse ministers aan China en een bezoek van president Xi aan de Verenigde Staten iets van de kou uit de lucht, maar dit leidde niet tot een grote doorbraak.

Tenslotte eindigde het jaar met een nieuw humanitair drama: de oorlog tussen Israël en Hamas. Na de aanval van Hamas begin oktober is Israël een grondoorlog in de Gazastrook begonnen. Als gevolg daarvan bestoken de Houthis schepen die door de Rode Zee willen varen. Dit verstoort een belangrijke maritieme route, maar heeft slechts beperkt effect op de wereldeconomie.

Inflatie sterk gedaald

De inflatiedaling sinds de tweede helft van 2022 heeft ook in 2023 doorgezet. De feitelijke inflatie is in de Verenigde Staten van 6,4% in december 2022 gedaald naar 3,3% in december 2023. In de Eurozone is dat zelfs van 9,2% naar 2,9% over dezelfde periode. De inflatiedoelstelling van centrale banken komt hiermee steeds meer binnen handbereik.

De daling was vooral toe te schrijven aan de sterke daling van energie-, voedsel- en goedereninflatie. Diensteninflatie was hardnekkiger en daalde daardoor minder hard. Dat is grotendeels te verklaren door de normalisatie van de verhouding in consumptie tussen goederen en diensten, nadat deze tijdens de coronalockdowns sterk was verschoven naar goederen. De inhaalslag in dienstenbestedingen remde de daling van de dienstenprijsinflatie. Loonstijgingen namen met name in de Verenigde Staten in de loop van 2023 af, waardoor het risico op een loon-prijsspiraal kleiner werd.

Centrale banken hebben de beleidsrente sterk verhoogd

Om de hoge inflatie te bestrijden hebben centrale banken het afgelopen jaar hun beleidsrente sterk verhoogd, naar een piekrente van 5-5,25% (Fed) respectievelijk 4% (ECB) in het derde kwartaal. In het vierde kwartaal hebben zij de rente constant gehouden.

Richting het einde van het jaar was een geleidelijke draai in de communicatie van centrale banken waar te nemen. Met name de Fed raakte er meer van overtuigd dat ze in de strijd tegen de inflatie aan de winnende hand was en begon voorzichtig na te denken over aanstaande renteverlagingen. Bij de ECB was een dergelijke draai ook waar te nemen, zij het voorzichtiger.

Vertrouwen in een zachte landing groeide met de tijd

Dit jaar bewogen economen en financiële markten tussen het scenario waarin de inflatiedaling gepaard gaat met een (diepe) recessie – de harde landing – of zonder recessie – de zachte landing. Vooral in de eerste helft van het jaar verwachtte de meerderheid een harde landing. Dat kwam door tegenvallende heropeningseffecten van de Chinese economie na de coronalockdowns, terugvallende vertrouwenscijfers en bovenal de snelheid waarmee centrale banken hun beleidsrente verhoogden.

Medio maart veroorzaakte het faillissement van een aantal Amerikaanse tech-banken onrust op de financiële markten. Deze banken hadden een sterk geconcentreerde depositobasis (in de tech- of cryptowereld), een ongewoon groot aantal aandeel onverzekerde deposito's en een ongewoon groot aandeel van deze deposito's geïnvesteerd in hypotheek- en staatsobligaties, zonder de rente-exposure af te dekken. Economen waren bevreesd dat deze onrust negatieve impact zou hebben op de economische activiteit.

In de tweede helft van het jaar nam het vertrouwen in een zachte landing toe. De Amerikaanse economie bleek weerbaarder tegen de snelle renteverhogingen dan aanvankelijk gedacht en dat de inflatie onder de loongroei daalde zorgde ervoor dat de koopkracht van consumenten herstelde. De Amerikaanse economie groeide in 2023 met 2,5%.

De inflatiedaling leidde er ook toe dat financiële markten – in lijn met een zachte landing – meer renteverlagingen inprijsden en dat kapitaalmarktrentes daalden. Ook de Fed zag sinds de geüpdatete economische ramingen in september een zachte landing van de Amerikaanse economie aftekenen, al gaan zij wel uit van minder renteverlagingen dan in het basisscenario Marathon.

Economen maakten zich meer zorgen over de economische situatie in de Eurozone. De eerder genoemde tegenwind bleef in Europa steviger aanhouden. De koopkracht herstelde pas in het vierde kwartaal voorzichtig en ondanks dat ook in Europa de kapitaalmarktrentes daalden, bleven vertrouwensindicatoren in mineur. In het derde en vierde kwartaal was de economische groei tot stilstand gekomen (Q3 -0,1% groei, Q4 0%).

De stilstand van de Europese economie betekent dat deze stagneerde, maar mede door de sterk gebleven arbeidsmarkt niet in recessie belandde. Over heel 2023 groeide de Europese economie met 0,5%.

Druk jaar voor financiële markten

De financiële markten in 2023 waren een spiegelbeeld van 2022. Waar in 2022 alle beleggingscategorieën een negatief rendement behaalden, noteerden alle categorieën dit jaar een positief rendement met uitzondering van de Nederlandse vastgoedportefeuille.

Medio maart zorgden de bankenfaillissementen voor kortstondige onrust en volatiliteit op financiële markten. Ook de geopolitieke onrust in het Midden-Oosten en zwakke economische cijfers uit Europa kende z'n weerslag. Daarnaast hadden financiële markten het zwaar door zorgen over initieel nog hoge inflatie en verdere en langere monetaire verkrapping. Dit leidde tot en met oktober per saldo tot stijgende kapitaalmarktrentes.

Aan de andere kant waren er ook positieve momenten. Zakelijke waarden profiteerden begin dit jaar van hooggespannen verwachtingen omtrent AI. Daarbij leidde het toegenomen vertrouwen in een zachte landing door financiële markten sinds de laatste maanden van het jaar tot een forse daling van kapitaalmarktrentes waar de brede financiële markt van profiteerde.

Vooruitblik naar 2024

Een terugkeer naar een economische omgeving met lage groei en lage inflatie, zoals voor de pandemie, achten we het meest waarschijnlijk. In 2024 verwachten we dat de inflatie verder daalt naar 2%, de doelstelling van centrale banken. De inflatoire schokken van de pandemie en de Oekraïne oorlog blijken dan eenmalig te zijn geweest. Hiermee herstelt geleidelijk de koopkracht en krijgen centrale banken de ruimte hun beleidsrentes geleidelijk weer te verlagen, waardoor we de tegenwind voor de economie zien afnemen.

Desalniettemin blijven risico's alom aanwezig. Oplaaierende geopolitieke spanningen kunnen inflatie opnieuw doen oplopen en een negatief effect hebben op economische groei. Verder bestaat het risico op alsnog een harde landing, bijvoorbeeld als centrale banken te lang een afremmend beleid voeren.

5.2 Beleggingsbeleid en -beslissingen 2023

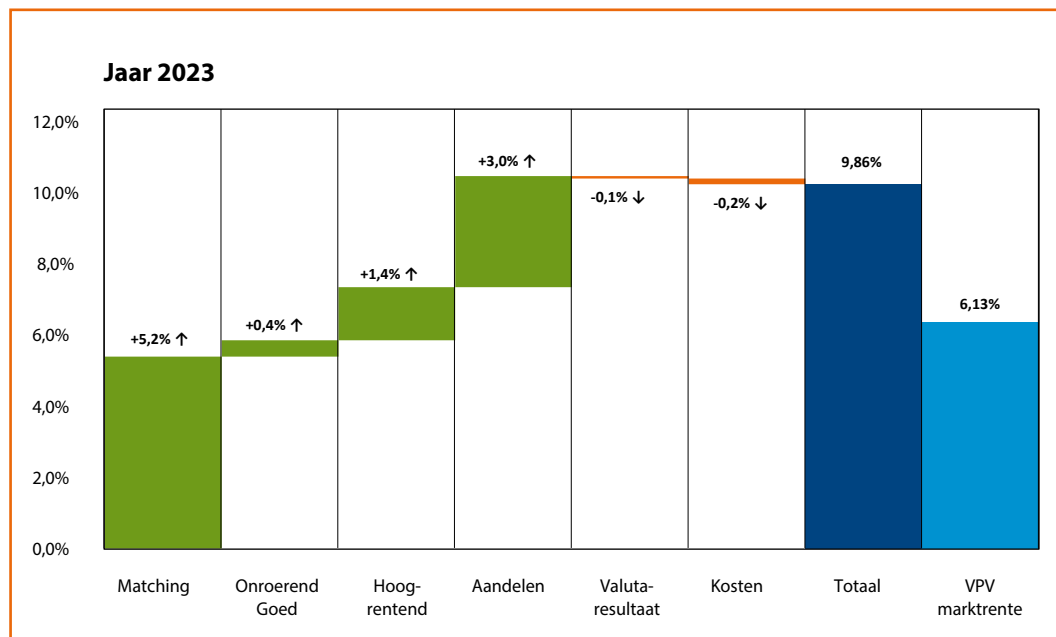
In deze paragraaf kijken wij terug op het beleggingsbeleid dat ons fonds in 2023 voerde. Ook gaan wij in op de belangrijkste beleggingsbeslissingen.

Rendement

Ons fonds heeft als hoofddoelstelling om op lange termijn een hoger rendement te behalen dan de waardeverandering van de verplichtingen van ons fonds. Dit zogeheten overrendement ten opzichte van de verplichtingen is nodig om ons fonds verder te laten herstellen en toeslagverlening in de toekomst mogelijk te blijven maken. Net als in 2022 is ook in 2023 deze doelstelling, een overrendement van gemiddeld 2,3% per jaar, gehaald. 2023 was een bijzonder jaar waarin de rente eerst opliep om aan het eind van het jaar weer te dalen naar ongeveer het niveau van het begin van het jaar. Zowel de matching portefeuille als de return portefeuille behaalden een sterk positief rendement. De waarde van het pensioenvermogen en de waarde van de pensioenverplichtingen zijn over het hele jaar genomen ongeveer in gelijke mate toegenomen. Dat is ook zichtbaar in de per saldo nauwelijks gewijzigde dekkingsgraad over het verslagjaar.

De beleggingen van ons fonds rendeerden positief met 9,9%, terwijl de verplichtingen (op marktwaarde) stegen met 6,1%. Per saldo is de dekkingsgraad van het fonds, na verleende indexatie, ultimo 2023 gestegen tot 116,9%.

In onderstaande grafiek is te zien hoe de verschillende onderdelen van de beleggingsportefeuille hebben bijgedragen aan het resultaat.

Het overrendement ten opzichte van de verplichtingen (op basis van marktrente) bedroeg over heel 2023 3,7%. Over een periode van drie jaar is het gerealiseerde geannualiseerde overrendement verbeterd ten opzichte van een jaar geleden van 9,1% naar 12,8% nu. Dit is ruim boven het niveau van onze lange termijn doelstelling van 2,3%.

Naast de doelstelling om een overrendement ten opzichte van de verplichtingen te behalen, wordt ook beoordeeld hoe het rendement van ons fonds zich verhoudt tot de specifieke portefeuille benchmark. In 2023 is een netto rendement behaald van 9,9%. Dit is lager dan het benchmarkrendement van 10,9%. Het netto rendement is na aftrek van de kosten. In het resultaat van de benchmark worden geen kosten meegenomen. ¹⁾

In de onderstaande tabel zijn de resultaten weergegeven.

	Beleggingen	Ver- plichtingen (marktrente)	Beleggingen Benchmark	Over- rendement t.o.v. ver- plichtingen	Over- rendement t.o.v. benchmark
1 jaar ²⁾	9,9%	6,1%	10,9%	3,7%	-1,0%
3 jaar ²⁾	-1,7%	-14,4%	-1,5%	12,8%	-0,1%
5 jaar ²⁾	3,2%	-2,8%	3,2%	6,0%	0,0%

1) Een globale benadering van de bruto performance is de toevoeging van het kostenniveau aan de netto performance van het fonds. Daarmee komt de bruto performance uit op ongeveer 10,6%. Dit is zo'n 30 basispunten onder de benchmark. Deze underperformance is hoofdzakelijk veroorzaakt door de illiquide beleggingen in hypotheek en Nederlands vastgoed.

2) betreft geannualiseerd rendement

Een beter jaar voor de beleggingsportefeuille

In vergelijking met 2022 was 2023 een beter jaar voor de beleggingsportefeuille van het fonds. Ondanks de verder opgelopen rente in de eerste negen maanden van het jaar heeft de matchingportefeuille een waardestijging laten zien (11,0%) en had een positief effect op het totaal portefeuilleresultaat van 5,2%. Het repliceren van de waardeontwikkeling van de verplichtingen is de doelstelling van de matchingportefeuille en het behaalde jaarresultaat geeft aan hoe sterk de rente weer is gedaald in de laatste drie maanden van het jaar. De return portefeuille (8,2%) had een positief effect op het totaal portefeuille rendement van 4,4%.

Aan het begin van het jaar is de portefeuille geherbalanceerd conform het strategische beleggingsbeleid. Daarbij zijn delen van de liquide aandelen en hoogrentende portefeuille verkocht en is zo veel mogelijk teruggestuurd naar de strategische normen. Hierdoor is de return portefeuille teruggebracht in omvang ten gunste van de matching portefeuille.

Verder zijn er gedurende het jaar geen actieve bijstellingen geweest met uitzondering van de renteafdekking.

In de maanden september en oktober is kortstondig afgeweken van het beleid voor de renteafdekking. Daarbij is de renteafdekking, die door marktbewegingen buiten de toegestane bandbreedte was geraakt, niet teruggestuurd naar de norm. Dit is bewust gebeurd in het zicht van een verhoging van strategische renteafdekking waartoe in november door het fonds is besloten. Deze verhoging van strategisch 30% naar 70% is ingegeven door de sterk verbeterde dekkingsgraad op dat moment (september/oktober 2023), het duidelijk afnemen van de inflatie en daarmee de rente en door de wens voor het stabiliseren van de dekkingsgraad in aanloop naar de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. De verhoging van de renteafdekking is nog in 2023 uitgevoerd. Daarmee is het openstaande renterisico van het fonds en de bewegelijkheid van de dekkingsgraad sterk gereduceerd.

In 2023 is verder gewerkt aan de nog uit te voeren uitbreiding van het cluster vastgoed / infrastructuur. Naar aanleiding van de laatste ALM studie van 2022 en de keuze tot een uitbreiding van dat cluster, is een selectietraject gestart om een tweede vastgoedbeheerder aan te stellen voor het beheer van Nederlandse huurwoningen. Naar verwachting wordt in 2024 invulling gegeven aan de investering en zal het gewicht van het cluster vastgoed / infrastructuur worden verhoogd. Totdat dit gerealiseerd is, zal het cluster hoogrentende waarden overwogen zijn.

In 2022 zijn de mogelijkheden verkend om EU obligaties (beperkt) op te nemen in de staatsobligatieportefeuille. Deze obligaties hebben een gunstig risico- en rendementsprofiel en voegen spreiding toe binnen de staatsobligatieportefeuille. Begin begin 2023 zijn EU obligaties aangekocht.

Ook in 2023 is het discretionaire private equity programma voortgezet. De jaardoelstelling voor het afgeven van commitments is gehaald en daar zelfs iets boven uitgekomen om het tekort ten opzichte van de doelstelling van 2022 te compenseren. Wel is door de marktbewegingen van de afgelopen twee jaar de weging van de private equity portefeuille meer aan de bovenkant van de bandbreedte uitgekomen. De private equity portefeuille is door het illiquide karakter minder goed stuurbaar.

Binnen de return portefeuille droeg de aandelenportefeuille het sterkst bij aan het jaarresultaat, gevolgd door hoogrentende waarden. Vastgoed/infrastructuur droeg nauwelijks bij afgelopen jaar.

Wijzigingen in beleid

Cluster vastgoed / infrastructuur

In september is een nieuw clusterdocument vastgoed / infrastructuur vastgesteld. Hierin is de overrendementsdoelstelling per categorie verfijnd en is de strategische weging binnen het cluster gewijzigd o.a. door toevoeging van de categorie infrastructuur renewables als belegbare categorie. In 2024 zal worden bekeken hoe invulling gegeven kan worden aan concrete investeringen in deze categorie, die ook bijdraagt aan de impact investeringsdoelstelling en ambitie.

Illiquide beleggingen

In september is de bovengrens voor illiquide beleggingen opgehoogd van 25% naar 35%. Hier was een aantal aanleidingen voor. Zo is de strategische weging van het illiquide cluster vastgoed / infrastructuur naar aanleiding van de laatste ALM verhoogd met 5% punt. Ook is de weging van de illiquide Private Equity portefeuille hoog en niet eenvoudig te verlagen zonder hoge kosten. Voordat de verhoging is uitgevoerd, is een liquiditeitsanalyse gedaan waarin ook in stressscenario's is beoordeeld of een hoger maximaal percentage illiquide beleggingen tot liquiditeitsproblemen zou kunnen leiden. Dat is niet het geval.

Daarnaast hebben in 2023 op het gebied van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen verschillende ontwikkelingen plaatsgevonden. Meer hierover leest u in hoofdstuk 5.3.

5.3 Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

2023 stond in het teken van de doorontwikkeling van ESG-integratie in de portefeuille en de gesprekken met bedrijven over energietransitie, biodiversiteit, sociale thema's en bestuurlijke thema's. Zo werd dit jaar de bewuste selectiemethodiek voor de aandelen ontwikkelde landen portefeuille verder aangescherpt (zie ook ESG-integratie), en had MN namens klanten 242 contactmomenten met bedrijven over mogelijke verbeteringen (zie ook Actief Aandeelhouderschap). Daarnaast hebben Bpf MITT en MN gewerkt aan de implementatie van het tweede deel van de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) dat begin 2023 van kracht werd (zie ook Wet- en Regelgeving).

Bpf MITT wil voorloper zijn op het gebied van duurzaam beleggen in de sectoren van Bpf MITT. In 2023 zijn hiervoor een aantal mogelijkheden verkend en in 2024 zal verder worden beoordeeld of deze mogelijkheden ook tot concrete investeringen kunnen leiden binnen de beleidskaders van Bpf MITT.

In 2023 zijn er veel positieve resultaten behaald op het gebied van verantwoord beleggen. De resultaten en ontwikkelingen worden hieronder verder uiteengezet. Een uitgebreid MVB jaarverslag over 2023 is ook gepubliceerd op de website van Bpf MITT.

Wet- en Regelgeving

Europese regelgeving (EU Sustainable Finance)

In 2019 heeft de Europese Unie de European Green Deal vastgesteld, met als doel om in 2050 klimaatneutraal te zijn. Een onderdeel van dit beleidsprogramma is de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) en de Taxonomy Regulation, die een Europese standaard voor duurzaam beleggen creëren. Bpf MITT is ook onderworpen aan deze regelgeving. In maart 2021 en januari 2022 traden de eerste verplichtingen van de SFDR en de taxonomieverordening in werking, waarbij Bpf MITT informatie verstrekke over haar duurzaamheidsrisico's en -kenmerken.

Vanaf januari 2023 is het tweede deel van de SFDR in werking getreden. Bpf MITT heeft meer gedetailleerde informatie gepubliceerd over de duurzame kenmerken van haar pensioenregeling en de belangrijkste ongunstige effecten van haar beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren. Deze informatie is opgenomen in verschillende documenten op de website en in het jaarverslag.

De wetgeving rondom dit onderwerp is nog in ontwikkeling. MN heeft gereageerd op consultaties en zal de ontwikkelingen blijven volgen om aan eventuele wijzigingen te voldoen.

ESG-integratie

Beleidsontwikkelingen

MN selecteert beleggingen voor Bpf MITT met behulp van een methodiek genaamd 'Bewuste Selectie', die rekening houdt met zowel bedrijfseconomische criteria als maatschappelijke factoren. Deze methodiek is van toepassing op aandelen, staatsobligaties van opkomende landen en bedrijfsobligaties. In 2023 is de selectiemethodiek voor aandelen ontwikkelde landen aangescherpt, met drempelwaarden voor verantwoord beleggen thema's zoals biodiversiteit, landgebruik en watergebruik. De nadruk ligt minder op algemene ESG-beoordelingen per bedrijf en meer op individuele scores en indicatoren, zodat de selectie beter aansluit bij de wensen van Bpf MITT. Dit wordt begin 2024 geïmplementeerd in de portefeuilles.

Sectorreductiedoelstellingen

Begin 2023 heeft MN klimaatactieplannen in overleg met Bpf MITT opgesteld. In deze plannen zijn sectorreductiedoelstellingen vastgelegd voor een aantal uitstoot-intensieve sectoren. Voor deze reductiedoelstellingen wordt niet naar de totale uitstoot van een bedrijf gekeken, maar naar de uitstoot-intensiteit (de uitstoot per geproduceerd product). Over 2023 is voor het eerst een meting uitgevoerd van de gewogen gemiddelde uitstoot-intensiteit van deze uitstoot-intensieve sectoren.

De Carbon Footprint van Bpf MITT

Daarnaast wordt sinds 2015 jaarlijks de uitstoot-intensiteit van de aandelenportefeuille van Bpf MITT gemeten, sinds 2021 wordt ook de bedrijfsobligatieportefeuille gemeten. De uitstoot-intensiteit van de aandelenportefeuille van Bpf MITT op basis van de EVIC is in 2022¹⁾ sterk gedaald met 31,4%. De daling wordt verklaard door de dalende carbon footprint in de opkomende landenportefeuille. De uitstoot-intensiteit van de bedrijfsobligatieportefeuille op basis van de EVIC is gestegen in vergelijking met het voorgaande jaar met 33,8%. Dit is grotendeels het gevolg van de toegenomen weging van de Utilities sector, de toegenomen data dekking²⁾ van de Basic Materials sector en de opname van Thyssenkrupp AG in de portefeuille. De uitstoot van de totale portefeuille op basis van de EVIC was dit jaar 30,7% lager dan de benchmark.

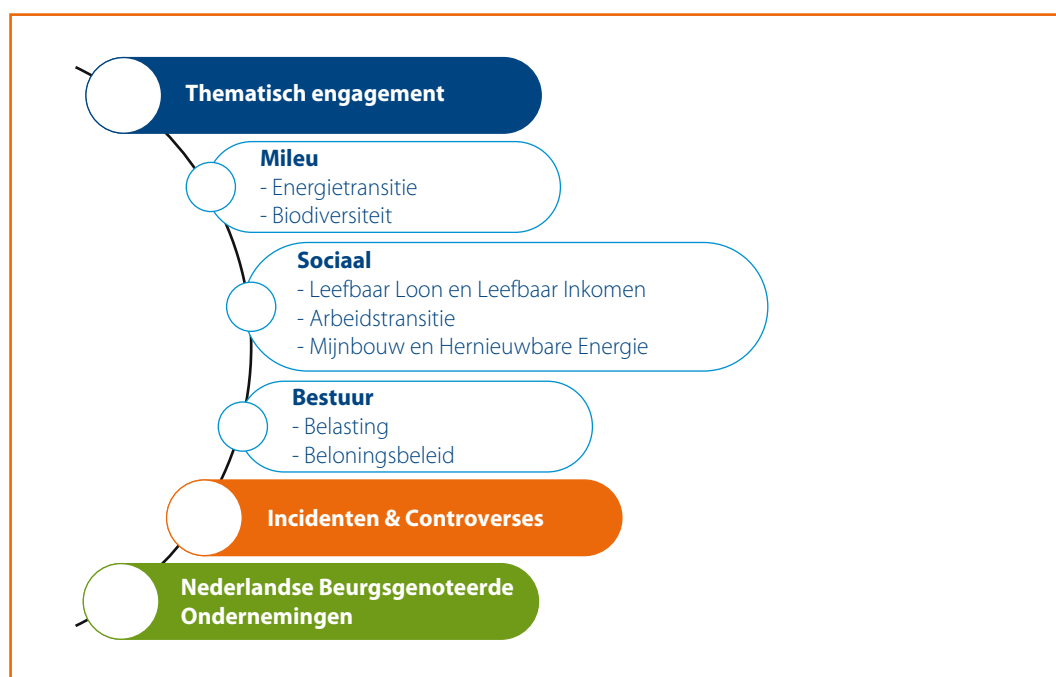
Actief Aandeelhouderschap

Beleggen in ondernemingen brengt bepaalde rechten en plichten met zich mee. Bpf MITT geeft inhoud aan die verantwoordelijkheid middels de volgende instrumenten:

- Engagement – Het voeren van een dialoogprogramma (engagement) om lange termijn waarde creatie te stimuleren en risico's te mitigeren;
- Stemmen – Het uitbrengen van stemmen op aandeelhoudersvergaderingen;
- Juridische procedures – Het nemen van juridische stappen als er sprake is van beleggingsverliezen ten gevolge van wanbeleid van het bestuur van de onderneming.

Engagement

MN voert namens Bpf MITT de dialoog met een aantal bedrijven dat is geselecteerd op basis van ESG-factoren. In het engagementproces worden specifieke doelstellingen vastgesteld per dialoogprogramma. In 2023 voerde MN namens Bpf MITT engagement met ondernemingen middels de onderstaande dialoogprogramma's:

1) De meting heeft betrekking op het jaar voorafgaand aan het verslagjaar. Recentere data is nog niet beschikbaar.

2) Het aandeel van de beleggingen in bedrijven waarvoor geen uitstoot data beschikbaar is wordt kleiner.

Binnen het Energietransitie-programma heeft MN, namens Bpf MITT, bedrijven opgeroepen om rekening te houden met klimaatrisico's en -kansen. In 2023, het tweede en laatste jaar van het dialoogprogramma energietransitie 2021-2023, bleven negen bedrijven uit de olie- en gassector over die naar verwachting op de lange termijn zullen bijdragen aan de energietransitie. Het nieuwe programma richt zich op grootverbruikers van fossiele brandstoffen en grondstoffen, waarbij zowel de vraag- als aanbodzijde van fossiele producten betrokken wordt. Binnen het thema klimaat voert MN, namens Bpf MITT ook gesprekken met bedrijven over biodiversiteit. In 2023 is de balans opgemaakt van twee jaar betrokkenheid met zes bedrijven (Unilever, Hershey, Nestle, PepsiCo, Nestlé, BASF en Mitsubishi Corporation) in de voedsel- en chemiesectoren. Hoewel er vooruitgang is geboekt bij het in kaart brengen van ontbossingsproblemen, blijft wereldwijde ontbossing onverminderd hoog. In 2023 wordt het thema biodiversiteit verder geprofessionaliseerd met de komst van richtlijnen vanuit de Taskforce for Nature-Related Financial Disclosures (TNFD) en de start van de ontwikkeling van science-based targets for nature door Science Based Targets Network.

Ook spreekt MN met bedrijven over sociale thema's. Zo sprak MN in 2023 namens Bpf MITT met bedrijven uit de voedsel- en landbouwindustrie en de textielindustrie over leefbare inkomens en leefbare lonen voor producenten en arbeiders. In het afgelopen jaar heeft MN een intensievere dialoog gevoerd met TJX, een wereldwijde grote kleding retailer, omdat het bedrijf nog steeds geen aandacht besteedt aan leefbare lonen. Gezien het gebrek aan vooruitgang bij TJX over een periode van meer dan drie jaar, heeft MN eind 2023 besloten het bedrijf uit te sluiten. Daarnaast heeft MN de gesprekken voortgezet met vijf bedrijven in de auto-industrie over de impact van automatisering en digitalisering op hun personeel. Eind 2023 heeft MN het programma Arbeidstransitie wederom geëvalueerd. MN is tevreden met de voortgang die bedrijven hebben geboekt. De bedrijven hebben aangetoond dat ze de veranderingen op de arbeidsmarkt voldoende monitoren en de intentie hebben om hier verantwoordelijk mee om te gaan. Op het gebied van mensenrechten zijn in 2023 ook de eerste gesprekken gestart met bedrijven in de mijnbouw en hernieuwbare energie sectoren.

Binnen het dialoogprogramma 'Incidenten en Controverses' (I&C) voert MN engagement met bedrijven die gelinkt zouden zijn aan negatieve impacts op mens en milieu. De uitgangspunten van de OESO-richtlijnen, de UN Global Compact Principles en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights zijn hierbij leidend. In 2023 spraken MN en uitvoeringspartner Morningstar Sustainability, namens Bpf MITT, met 59 bedrijven, waaronder Barrick Gold Corp, Hon Hai Precision Industry Co Ltd. en TotalEnergies. Voor een overzicht van alle engagementtrajecten wordt verwezen naar de website van Bpf MITT.

Op het onderwerp eerlijke belastingheffing werkt MN samen binnen een internationaal samenwerkingsverband. De overkoepelende doelstellingen in dit verband zijn om het belang van belasting als systemisch risico voor asset owners aan te stippen, om de risico's van belastingplanning- of ontduiking aan te kaarten, en om onze verwachtingen ten aanzien van verantwoord belastingbeleid te communiceren. In het vierde kwartaal van 2023 is de groep betrokken investeerders uitgebreid, en wordt gewerkt aan een vernieuwde – aangescherpte – scorecard die de ontwikkelingen van het afgelopen jaar op het gebied van belastingtransparantie meeneemt.

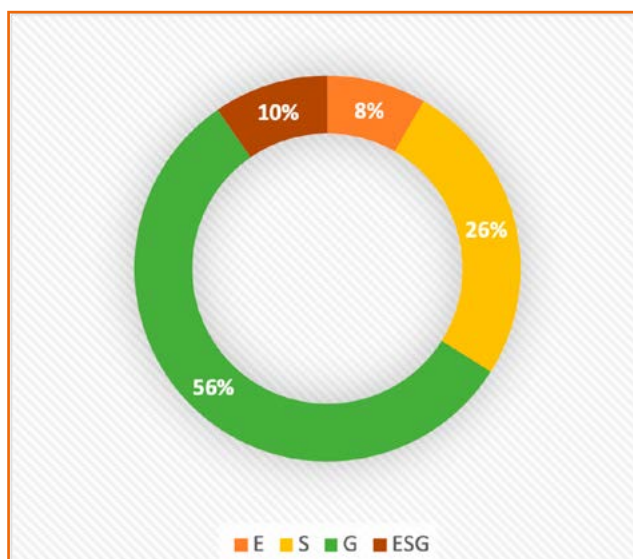
MN werkt in de beleggingscommissie van Eumedion samen met andere investeerders aan het toezicht op Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. In 2023 was de focus in de Eumedion gesprekken gericht op het identificeren van de risico's die bedrijven lopen door het verlies van biodiversiteit, en wat bedrijven doen om dit verlies te beperken.

Stemmen

MN stemde namens opdrachtgevers in 2023 wereldwijd op 18.522 management- en aandeelhoudersvoorstellen op 1.533 aandeelhoudersvergaderingen van ondernemingen waarin is belegd.

Van de 530 aandeelhoudersvoorstellen waarop MN heeft gestemd, gingen 56% van de voorstellen over governance onderwerpen, zoals de verkiezing van een bestuur, 26% over social onderwerpen, zoals human rights, diversity, equity & inclusion en political spending (waarin een bedrijf gevraagd wordt transparant te rapporteren over lobby activiteiten), 8% over klimaat, bijvoorbeeld over het zetten van targets of het rapporteren van huidige uitstootgegevens, en 10% over onderwerpen die raken aan meerdere thema's.

Verdeling aandeelhoudersvoorstellen naar type

Juridische procedures

In actieve zaken neemt Bpf MITT als eisende partij deel aan de aangespannen rechtszaken. In dergelijke zaken leveren Bpf MITT en MN een bijdrage aan het aansturen van advocaten, het nemen van tactische en strategische beslissingen en het leveren van informatie en documentatie om de zaak te onderbouwen en de claims te bewijzen. In 2023 zijn procedures tegen de volgende ondernemingen aangespannen: Volkswagen/Porsche, Toshiba en Verizon.

Uitsluiting

Eind 2023 waren er in totaal 16 landen en 314 bedrijven onderdeel van de uitsluitingslijst op basis van de uitsluitingscriteria in het uitsluitingsbeleid. De meest recente uitsluitingslijst is te vinden op de website van MN.

Impact investeren

Impactinvesteringen beogen naast financieel rendement ook positieve effecten op mens, milieu en maatschappij te realiseren. In juni is een beleid voor Impactinvesteringen opgesteld en vastgesteld door het fonds. Door middel van impactinvesteringen wil het fonds actief bijdragen aan maatschappelijk verantwoord beleggen door gericht investeringen te doen die daar een positief effect op hebben en positief bijdragen aan een aantal Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties. Uitgangspunt blijft wel dat impactinvesteringen moeten voldoen aan de gestelde kaders en vereisten van het fonds. Binnen het beleid is een impactdoelstelling en een ambitie opgenomen. Daarnaast is een vijftal impactthema's opgenomen: Energietransitie, Circulaire economie, Innovatie in Europa, Betaalbare huisvesting en Gezondheidszorg. Deze thema's zijn bepaald op basis van de voorkeuren van het bestuur en het verantwoordingsorgaan voor een aantal SDG's.

Sustainable Development Investments (SDI's)

Investerings in bedrijven die raken aan de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties worden Sustainable Development Investments (SDI's) genoemd. Bpf MITT heeft per eind 2023 het SDI-gehalte van haar portefeuille gemeten. Op dat moment was het SDI-gehalte van de portefeuille 11,7%.

IMVB

Bpf MITT is ondertekenaar van het IMVB-convenant van de pensioensector, waarin pensioenfondsen, NGO's, vakbonden en de overheid samenwerken om verantwoord beleggen te bevorderen en risico's en misstanden in de toeleveringsketen te voorkomen. Centraal hierin staat de implementatie van 'gepaste zorgvuldigheid' (due diligence), zoals vastgelegd in de OESO-richtlijnen en UNGP's. Het IMVB-convenant kent een onafhankelijke monitoringscommissie die erop toeziet in hoeverre ondertekenaars voldoen aan de afspraken die zijn gemaakt binnen het convenant.

Eind 2022 liep het IMVB-convenant officieel ten einde. In 2023 werd de implementatie van het convenant voor de laatste keer beoordeeld. De antwoorden die Bpf MITT heeft ingestuurd ter beoordeling zijn akkoord bevonden door de monitoringscommissie en Bpf MITT voldoet daarmee aan de voorwaarden die het convenant stelt. Aangezien due diligence een continu proces is, zal Bpf MITT zich ook naar de toekomst toe blijvend inzetten voor verdere implementatie van de OESO-richtlijnen en UNGP's.

Benchmark onderzoeken

VBDO Benchmark

Bpf MITT heeft dit jaar een score van 2,8 behaald in de VBDO benchmark, plek 38, waarbij het pensioenfonds één plek is gestegen ten opzichte van 2022. De verbeteringen zijn vooral te zien op het gebied van beleid en implementatie, waarbij er meer aandacht is voor lange termijn doelstellingen, SDG-implementatie en belastingbeleid. De score voor bestuur is licht gedaald en de VBDO benadrukt het belang van ESG-kennis binnen het bestuur en het verantwoordingsorgaan en adviseert de VBDO nog om de verantwoordelijkheden voor het Verantwoord Beleggen beleid formeel te beleggen in het bestuur.

UNPRI (Principes voor verantwoord beleggen van de Verenigde Naties)

Bpf MITT heeft dit jaar een aantal mooie resultaten behaald. Op de meeste beoordeelde categorieën steeg de score van Bpf MITT dit jaar. Uit de beoordeling van PRI blijkt dat er nog voortgang valt te behalen op het onderdeel confidence building measures, waarbij de PRI adviseert om toe te werken naar bijvoorbeeld een externe audit op ESG-rapportage.

6. Actuariel

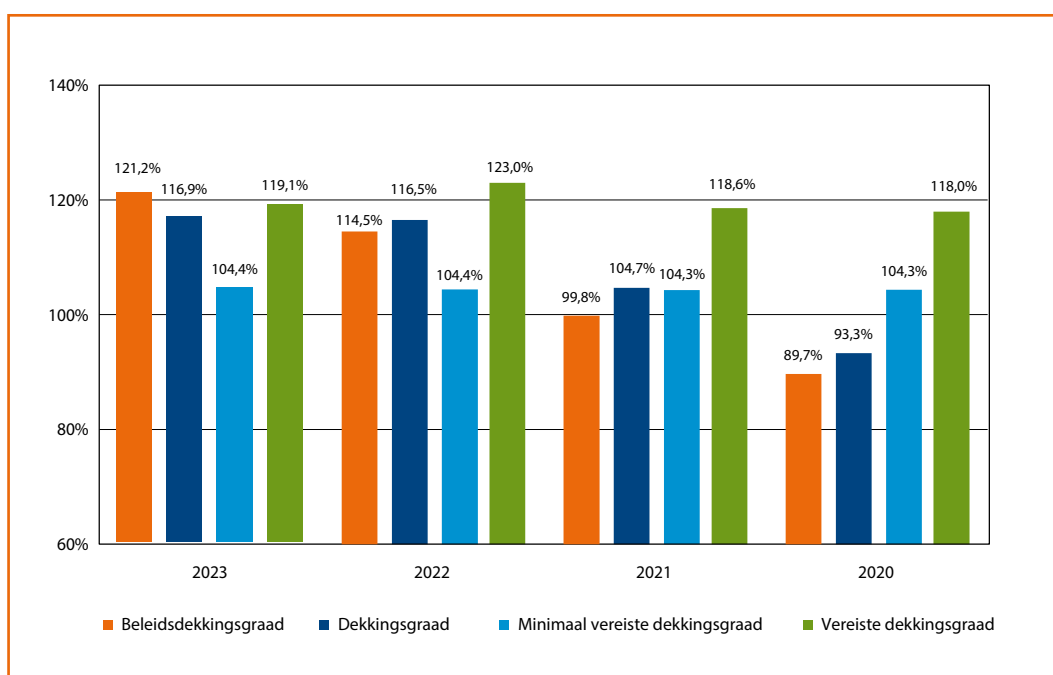
6.1 Samenvatting van het actuariel rapport

Deze samenvatting toont, naast de ontwikkelingen gedurende het boekjaar, de belangrijkste financiële cijfers van het fonds. Ter vergelijking van de cijfers van het huidige boekjaar zijn referentiecijfers opgenomen.

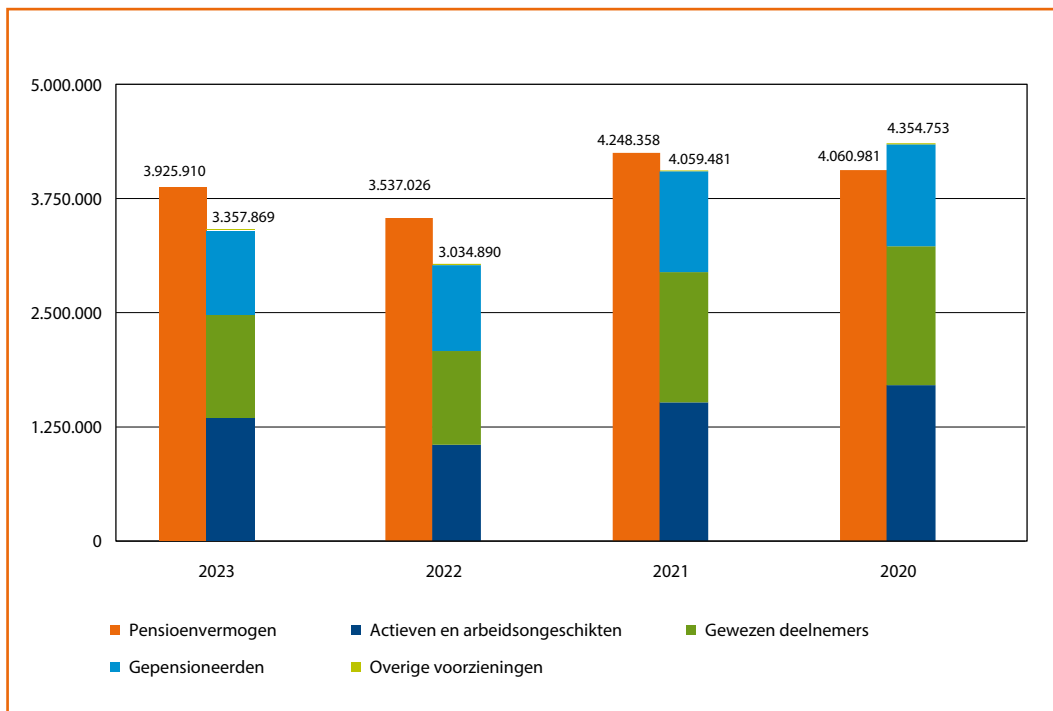
Financiële positie

De dekkingsgraad is in het boekjaar gestegen van 116,5% ultimo 2022 naar 116,9% ultimo 2023. De beleidsdekkingsgraad van het fonds steeg in 2023 van 114,5% naar 121,2%. De beleidsdekkingsgraad ultimo 2023 is daarmee hoger dan de vereiste dekkingsgraad van 119,1%. Er is op basis van de beleidsdekkingsgraad daarom geen sprake van een dekkingstekort.

Onderstaande grafiek toont de beleidsdekkingsgraad, de dekkingsgraad en de (minimaal) vereiste dekkingsgraad over de afgelopen jaren.

De volgende grafiek toont het vermogen en de technische voorzieningen over de afgelopen jaren.

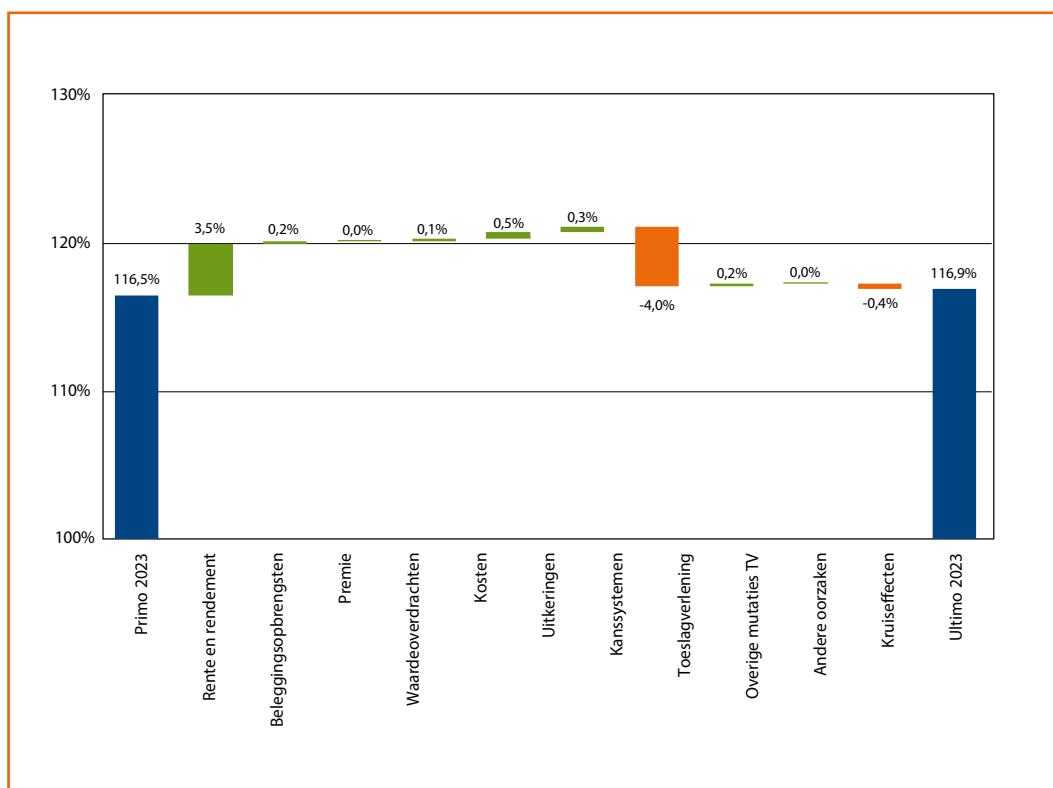

Herstelplan

Het fonds bevond zich ultimo 2022 in een situatie van tekort en heeft daarom begin 2023 een herstelplan ingediend. Ultimo het vierde kwartaal van 2023 is de beleidsdekkingsgraad gestegen tot boven de vereiste dekkingsgraad en is het herstelplan formeel beëindigd. De actuele dekkingsgraad is eind 2023 lager dan de vereiste dekkingsgraad. Daalt de beleidsdekkingsgraad weer tot een niveau gelegen onder de vereiste dekkingsgraad, dan moet het fonds een nieuw herstelplan indienen. Toetsing vindt daarbij telkens per kwartaaleinde plaats.

Analyse van het resultaat

In 2023 is er een positief resultaat van 65.905 behaald (2022: 313.259 positief). De invloed van het resultaat op de dekkingsgraad is in de volgende grafiek weergegeven en uitgesplitst naar mutatie-oorzaak.

Het resultaat op de component "Rente en rendement" leverde een positieve bijdrage aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad in 2023. Onder dit resultaat zijn enerzijds het gerealiseerde beleggingsrendement en anderzijds de benodigde rentebijdrage aan de voorziening en de mutatie van de voorziening uit hoofde van de wijziging van de renteterminstructuur verantwoord. Door de benodigde 1-jaarsrentebijdrage en de rentedaling in 2023 steeg de technische voorziening. Dit effect werd echter meer dan gecompenseerd door de positieve beleggingsresultaten, waardoor de dekkingsgraad per saldo toenam.

Het positieve dekkingsgraadeffect op "Uitkeringen" ontstaat primair door de solvabiliteitsvrijval over de verrichte uitkeringen (doordat de dekkingsgraad hoger dan 100% is).

Het fonds heeft in 2023 besloten om per 1 januari 2024 een toeslag van 3,51% toe te kennen. Daarbij is gebruik gemaakt van de versoepelde toeslagregels. Deze toeslag wordt gefinancierd uit het eigen vermogen van het fonds waardoor een negatief dekkingsgraadeffect ontstaat uit hoofde van toeslagverlening.

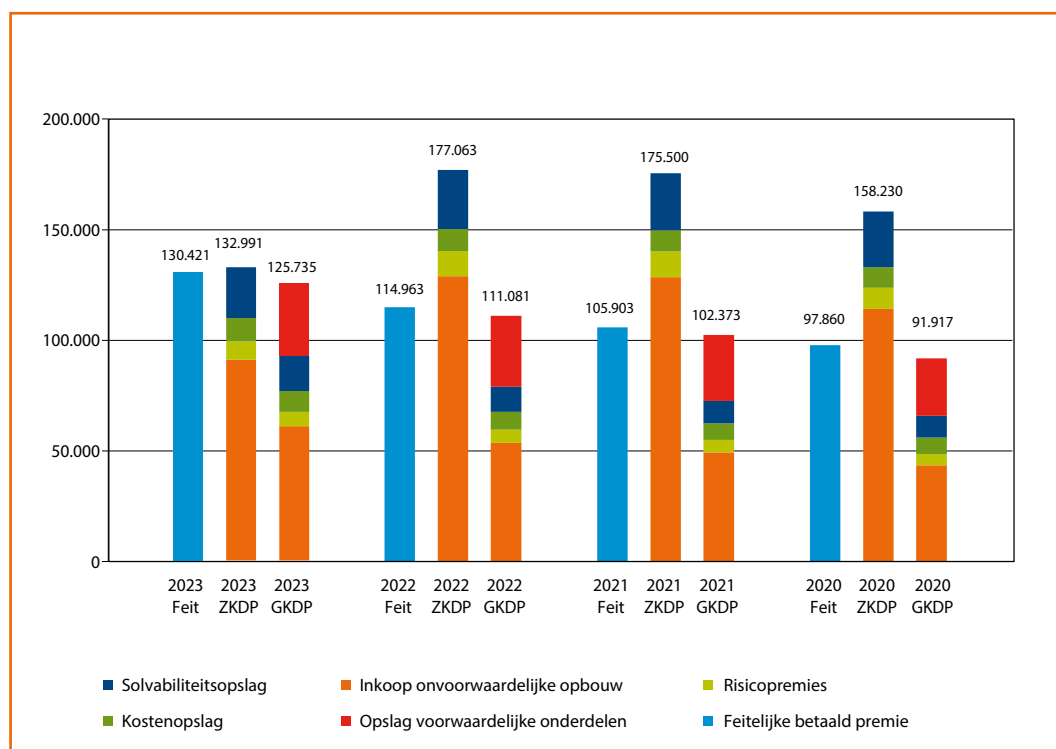
Ten aanzien van de grafiek merken wij op dat alle procentuele resultaten individueel berekend zijn als mutatie ten opzichte van de financiële positie primo boekjaar. De component "kruis effecten" dient daarbij als sluitpost in het getoonde dekkingsgraadverloop.

Kostendekkende premie

De kostendekkende premie over 2023 is vastgesteld conform de actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn). Dit betekent dat de premie is vastgesteld op basis van een gedempt premiebeleid, gebaseerd op het verwachte toekomstige rendement. Het verwacht rendement minus de verplichte afslag op de rente voor toeslagen is gebaseerd op de methodiek en de maximale parameters zoals vermeld in art. 23a Besluit FTK.

De gedempte kostendeekkende premie bedraagt 125.735. De feitelijke premie is met 130.421 toereikend.

De feitelijke premie (Feit), de zuivere kostendeekkende premie (ZKDP) en de gedempte kostendeekkende premie (GKDP) worden in onderstaande grafiek weergegeven. Hierbij zijn de zuivere en de gedempte kostendeekkende premie gesplitst conform de vereisten uit de Pensioenwet. De component "opslag voorwaardelijke onderdelen" in de gedempte premie betreft de verplichte opslag voor de financiering van voorwaardelijke toeslagen waarmee rekening dient te worden gehouden bij premiestelling op basis van verwacht rendement.

De feitelijke premie stijgt circa 13% ten opzichte van vorig jaar. Dat komt onder andere door een hogere pensioengevende salarissom en daarmee een hogere pensioengrondslagsom. Voorts geldt dat de loonronde in de sector MITT per 1 januari 2023 nog niet doorwerkt in de franchise 2023, maar pas in de franchise 2024 tot uiting komt. Hierdoor stijgt de pensioengrondslagsom in 2023 extra. Daarnaast steeg het aantal actieve deelnemers. Door de voorgenoemde oorzaken ligt ook de toegekende pensioenopbouw hoger dan vorig jaar, waardoor de gedempte kostendeekkende premie in ongeveer gelijke mate stijgt. Voor de zuivere kostendeekkende premie geldt dit effect ook, maar daar staat tegenover dat de zuivere kostendeekkende premie sterk daalt doordat de rente begin 2023 hoger was dan begin 2022. Het verlagende effect op de premie van de rentestijging is veel groter dan het verhogende effect van de bestandsmutatie. Hierdoor daalt de zuivere kostendeekkende premie per saldo.

In de volgende tabel tonen we de premiedekkingsgraad. Er is sprake van een positief effect op de financiële positie van het fonds, indien de premiedekkingsgraad primo boekjaar hoger is dan de dekkingsgraad primo boekjaar. Als de premiedekkingsgraad lager is heeft dit een negatief effect op de financiële positie van het fonds.

Zoals uit de tabel valt op te maken heeft de opbouw in 2023 een positief effect gehad op de financiële positie van het fonds van 0,1%-punt.

	2023	2022	2021	2020
Dekkingsgraad primo boekjaar	116,5%	104,7%	93,3%	99,7%
Premiedekkingsgraad primo boekjaar	120,6%	75,4%	69,5%	72,3%
Impact opbouw op dekkingsgraad	0,1%	-1,0%	-0,8%	-0,9%

6.2 Verzekerdenbestand

	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen-gerechtigden
Stand per 1 januari 2023	20.241	53.327	53.457
Mutaties door:			
– Nieuwe toetredingen	4.279	0	0
– Ontslag met premievrije aanspraak	-4.180	4.180	0
– Waardeoverdracht	0	-1.283	1
– Overlijden	-45	-216	-1.616
– Ingang pensioen	-133	-2.229	3.046
– Afkoop	0	-2	-823
– Andere oorzaken ¹⁾	359	-797	-18
Mutaties per saldo	280	-347	590
Stand per 31 december 2023	20.521 ²⁾	52.980	54.047 ³⁾

1) Dit betreft onder andere de volgende mogelijke mutaties: wijziging onderneming, expiratie van pensioen, conversie na echtscheiding en einde studie.

2) Waarvan deelnemers 1.367 met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling.

3) Waarvan 31.422 niet opgevraagde pensioenen.

Specificatie pensioengerechtigden	2023	2022
Ouderdomspensioen	48.019	47.385
Partnerpensioen	5.868	5.927
Wezenpensioen	160	145
Totaal	54.047	53.457

7. Governance

7.1 Vergaderonderwerpen

Het bestuur van ons fonds heeft het afgelopen jaar negen reguliere vergaderingen gehad en heeft daarnaast tussentijds op meerdere momenten kort overleg gehad over specifieke onderwerpen, onder meer over de WTP. Het bestuur is diverse keren samengekomen met de RvT en het VO.

De onderwerpen waarover het bestuur een besluit moest nemen, zijn grotendeels voorbereid in de commissies die het bestuur heeft ingesteld. De belangrijkste (strategische) onderwerpen op de agenda van 2023 waren:

- Het nieuwe pensioenstelsel;
- Evenwichtigheid en verhogen van opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten;
- Premie en pensioenopbouw 2024;
- Strategisch beleggingsbeleid;
- Maatschappelijk verantwoord beleggen;
- Renteafdeckingsbeleid;
- Implementatie datakwaliteit;
- Wijziging van de verplichtstelling;
- Herijking strategische doelstellingen;
- Eigen risicobeoordeling;
- Jaarwerk 2022.

Het bestuur, het VO en de RvT hebben dit jaar gezamenlijk een volledige dag besteed aan Risicomanagement en Maatschappelijk Verantwoord Beleggen.

De invoering van het nieuwe pensioenstelsel heeft volop aandacht. In hoofdstuk 9 lichten wij dit toe.

7.2 Ontwikkelingen samenstelling bestuur, raad van toezicht en verantwoordingsorgaan

Binnen het bestuur heeft in 2023 één wijziging in de samenstelling plaatsgevonden. De heer Wuijten trad per 1 november 2022 af als bestuurslid. Daardoor ontstond een vacature voor deze bestuurszetel namens werknemers. Deze vacature is begin 2023 vervuld met de benoeming van de heer Eggen.

Binnen de RvT zijn er in 2023 geen wisselingen in de samenstelling geweest.

In de zomer van 2023 eindigde de zittingstermijn van de heer Getkate voor de zetel namens deelnemers in het VO. Hij heeft zich beschikbaar gesteld voor een nieuwe termijn. Er is een verkiezingsprocedure gestart. De heer Getkate was de enige kandidaat. Hij is benoemd voor een nieuwe zittingstermijn.

Een overzicht van de samenstelling van de fondsorganen en -commissies is opgenomen vanaf pagina 116.

7.3 Geschiktheidsbevordering

Het geschiktheidsbeleid en het opleidingsplan zijn vastgelegd in een geschiktheidsplan. Daarbij gaat ons fonds uit van de Handreiking geschikt pensioenfondsbestuur van de Pensioenfederatie en de Guidance normenkader beleggingskennis van DNB. Het bestuur bespreekt jaarlijks de geschiktheid en opleidingswensen. De Pensioenfederatie heeft in 2023 het Servicedocument 'Besturen van een pensioenfonds' gepubliceerd. Dit document vervangt de Handreiking 'Geschikt pensioenfondsbestuur' uit 2017. Het geschiktheidsplan van Bpf MITT is laatst geactualiseerd in oktober 2023 en in lijn gebracht met het Servicedocument. Studiedagen bevorderen de geschiktheid van het bestuur. Is het onderwerp ook van belang voor de RvT, het VO en/of cao-partijen? Dan worden zij uitgenodigd voor de studiedag. Verder hebben de individuele bestuursleden opleidingen gevolgd, literatuur bijgehouden, seminars en lezingen op pensioengebied bijgewoond en ervaringen met andere bestuursleden uitgewisseld.

7.4 Diversiteit

Diversiteit heeft bij iedere (her)benoeming de aandacht en wordt benadrukt bij de voordragende partij. Uitgangspunt is minimaal één vrouw en één man in zowel het bestuur, de RvT als het VO. Ons fonds voldoet hieraan. Daarnaast streeft het bestuur naar minstens één persoon jonger dan 40 jaar in zowel het bestuur, de RvT als het VO. Ons fonds voldoet hier nog niet helemaal aan. De RvT en het VO hadden in 2023 één persoon jonger dan 40 jaar. In het bestuur hadden geen personen jonger dan 40 jaar zitting.

Het bestuur heeft het diversiteitsbeleid de afgelopen jaren concreet vormgegeven door een stappenplan voor diversiteitsbevordering toe te passen. De acties zijn:

- Het instellen van een traineeship/stageplek binnen het bestuur;
- Periodiek overleg met de voordragende organisaties;
- Evalueren en zo nodig aanpassen van de taakverdeling in het bestuur, zodat bij een vacature andere eisen kunnen worden gesteld;
- Evalueren en zo nodig aanpassen van de functieprofiel(en).

Uitgangspunten voor het traineeship/de stageplek zijn:

- Het traineeship is bedoeld om een bijdrage te leveren aan de diversiteit binnen pensioenfondsbesturen in bredere zin;
- Het bestuur vindt het niet noodzakelijk om met het traineeship mensen specifiek aan ons fonds te binden;
- De duur van het traineeship is één jaar.

Het bestuur stelt uit zijn midden een mentor aan voor de trainee.

Het bestuur heeft in de periode 2020-2021 een eerste trainee gehad en heeft dit traject als zeer succesvol ervaren. Ook in 2022 was een traineeship/stageplek beschikbaar, maar hiervan is geen gebruik gemaakt. Eind 2022 ontving het bestuur van CNV Vakmensen het verzoek om in de komende jaren één of twee keer gebruik te mogen maken van de stageplek. Het bestuur heeft aangegeven hiervoor graag de stageplek beschikbaar te stellen, maar hiervan is in 2023 nog geen gebruik gemaakt.

Voor het instellen van het traineeship is contact gezocht met het Pensioenlab en is in 2023 een vacature gesteld. Meerdere zeer geschikte kandidaten meldden zich en het bestuur besloot uiteindelijk de heer Van der Molen als trainee te benoemen. Hij is medio 2023 met het traineeship gestart.

7.5 Beloning

Het bestuur voert een beheerst beloningsbeleid. Het houdt hierbij rekening met de verantwoordelijkheid, de eisen die aan de functie worden gesteld en de tijd die de functie in beslag neemt. Het beleid geldt voor alle bestuursleden, de leden van het VO en de leden van de RvT. De uitgangspunten van het beleid zijn daarnaast ook van toepassing op de uitbestedingspartijen van ons fonds.

In 2023 golden de volgende beloningen:

De vaste vergoeding voor het bestuur was voor de voorzitters € 52.500 en voor de andere bestuursleden € 35.000 per jaar. De toeslag voor de voorzitter van een commissie bedraagt € 2.500 per jaar. De vaste beloning voor een aspirant-bestuurslid bedraagt € 21.000 per jaar.

Voor het project Wet Toekomst Pensioenen gold in 2023 een toeslag van € 5.250 voor de leden van het dagelijks bestuur en de voorzitter van de BC en € 3.500 voor de overige bestuursleden. De reiskostenvergoeding bedraagt € 0,28 per gereden kilometer.

De vaste vergoeding voor de RvT was voor de voorzitter € 21.553,33 en voor de andere leden € 14.369,59 per jaar en € 0,28 per gereden kilometer. De leden van het VO ontvingen een vergoeding per vergadering en studiebijeenkomst die gebaseerd is op de SER-norm van € 410 per dagdeel en € 0,28 per gereden kilometer. De voorzitter van het VO ontving daarnaast een vaste jaarvergoeding van € 1.212,73 per jaar. Daarnaast zijn er opleidingsbudgetten voor leden van het bestuur, de RvT en het VO.

De systematiek voor de jaarlijkse verhoging is in het beloningsbeleid gekoppeld aan de loonsverhoging in de bedrijfstak MITT.

7.6 Gedragscode en compliance

Een belangrijk onderdeel van het interne integriteitsbeleid is de gedragscode van ons fonds. Doel van deze gedragscode is het stellen van regels en richtlijnen voor de leden van het bestuur, de RvT en het VO. De gedragscode richt zich onder meer op:

- Het voorkomen van belangenverstrengeling;
- Het vermijden van het gebruik van voorwetenschap;
- Het voorkomen van koersmanipulatie of andere misleidende handelingen;
- Een zorgvuldige omgang met bedrijfsmiddelen en -informatie;
- De omgang met het ontvangen van relatiegeschenken, giften en uitnodigingen;
- De omgang met het geven van relatiegeschenken;
- De omgang met nevenfuncties;
- De omgang met financiële belangen in zakelijke relaties;
- De omgang met leveranciers en dienstverleners.

Naast een gedragscode beschikt ons fonds over een incidenten- en klokkenluidersregeling.

Ons fonds heeft afspraken gemaakt over de melding van zaken die behandeld worden in de gedragscode. Tijdens de bestuursvergadering is een vast agendapunt de melding van uitnodigingen, geschenken, nieuwe nevenfuncties en dergelijke. Deze meldingen worden vastgelegd.

Het bestuur heeft geen insiders aangewezen. Alle beleggingen van Bpf MITT zijn ondergebracht in beleggingsfondsen of discretionaire mandaten, waardoor de bestuursleden geen inzicht (kunnen) hebben in de onderliggende transacties.

Het bestuur heeft een screeningsbeleid vastgesteld. Daarin is een procedure vastgelegd voor de screening van kandidaat-leden van de fondsorganen. De compliance officer voert deze screening uit.

De compliance officer toetst jaarlijks de naleving van de gedragscode. In de rapportage over de naleving van de gedragscode over 2023 geeft de compliance officer aan dat de gedragscode is nageleefd. In het kader van de rapportage 2023 heeft de compliance-officer een aanbeveling gedaan, welke betrekking heeft op het WTP project. Het bestuur zal deze aanbeveling bespreken.

7.7 Naleving Code Pensioenfondsen

De Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid hebben in 2013 de Code Pensioenfondsen (hierna: de Code) opgesteld. De Code is een gedragscode voor de sector en bestaat uit normen die de sector zichzelf oplegt. Bij verantwoording over de naleving van de Code Pensioenfondsen geldt het principe: 'pas toe of leg uit'.

Het bestuur onderschrijft het belang van de naleving van de Code en is eind 2023 per norm nagegaan of en zo ja, hoe ons fonds aan de norm voldoet.

De volgende norm wordt door ons fonds (nog) niet volledig nageleefd:

Norm	Thema: zorgvuldig benoemen	Toelichting
33	In zowel het bestuur als in het VO is er ten minste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	In zowel het bestuur als het VO zitten ten minste één man en één vrouw. Het VO heeft momenteel één lid jonger dan 40 jaar. In het bestuur hebben echter slechts mensen van ouder dan 40 jaar zitting. Diversiteit in het bestuur wordt bevorderd door hier specifiek aandacht aan te besteden bij ontstaan van een vacature. Er is een concreet stappenplan opgesteld om diversiteit in het bestuur te bevorderen. Activiteit in dat kader is het traineeship dat het bestuur heeft ingesteld.

Ondanks het pas-toe-of-leg-uit-karakter van de Code Pensioenfondsen zijn er normen in de Code die altijd worden toegelicht in het bestuursverslag. Deze normen zijn opgenomen in de bijlagen met een verwijzing naar de vindplaats van de toelichting in het jaarverslag.

7.8 Zelfevaluatie

Eind 2022 is er een gezamenlijke governancesessie van alle fondsorganen (Bestuur, RvT en VO) uitgevoerd. De drie fondsorganen zijn gezamenlijk een hele dag opgetrokken voor de bevordering van de onderlinge samenwerking in de toekomst. De governancesessie werd extern begeleid door de heer Marsman. In 2023 heeft het bestuur besloten de eerstvolgende zelfevaluatie te laten plaatsvinden in 2024.

7.9 Werkzaamheden sleutelfuncties

Risicobeheerfunctie

De risicobeheerfunctie wordt ingevuld door de houder en de vervuller. Sinds december 2022 is mevrouw Van Eekelen (bestuurslid) houder van de sleutelfunctie risicobeheer. De vervulling van de sleutelfunctie risicobeheer is uitbesteed aan PwC. De risicobeheerfunctie beoordeelt, monitort en rapporteert over het risicomanagementsysteem en de naleving daarvan door het fonds. Het bestuur legt (voorgenomen) strategische besluitvorming ter beoordeling aan de risicobeheerfunctie voor. In hoofdstuk 8 gaan wij verder in op het integraal risicomanagement in ons fonds.

Actuariële functie

Het houderschap en de vervulling van de actuariële functie zijn belegd bij de certificerend actuaris (WTW). Bovendien staan de werkzaamheden van de certificerend actuaris en de (nieuwe) actuariële sleutelfunctie in relatie tot elkaar.

Het bestuur vraagt de actuariële functie een opinie te geven bij voorgenomen besluiten van beleidsmatige en actuariële aard. Zo beoordeelde de actuariële functie in 2023 onder meer de voorgenomen besluiten over toeslagverlening en de gebruikmaking van de tijdelijke soepelere regels hiervoor.

De actuariële functie stelt na afloop van ieder kwartaal een rapportage op. Daarin is opgenomen:

- Het oordeel naar aanleiding van de toetsing van het verloop en de eindstand van de technische voorzieningen en onderliggende basisgegevens;
- Een beschrijving van de overige werkzaamheden die de actuariële functie dat kwartaal heeft verricht.

Eventuele aanbevelingen die de actuariële functie in de rapportage doet, worden in beginsel opgevolgd.

Ieder kwartaal vindt er overleg plaats tussen de actuariële functie en het pensioenfonds om elkaar op de hoogte te houden van de laatste ontwikkelingen bij het pensioenfonds en om de opvolging van aanbevelingen te bespreken.

Interne auditfunctie

Het houderschap van de sleutelfunctie interne audit is extern belegd bij de heer Brouwer (4PP Audit); een onafhankelijk persoon die sinds 2019 betrokken is bij ons fonds. De vervulling van deze sleutelfunctie is uitbesteed aan 4PP Audit. De interne auditfunctie beoordeelt in hoeverre het interne beheersingssysteem en andere onderdelen van het governancestelsel adequaat en doeltreffend zijn. Met het insourcen van de sleutelfunctiehouder interne audit, is de onafhankelijkheid en objectiviteit ten opzichte van het bestuur en de overige sleutelfuncties geborgd.

De interne auditfunctie heeft in 2023 de volgende audits uitgevoerd:

- Audit jaarplanning 2023;
- Audit Risicomanagement;
- Audit Wet Toekomst Pensioenen;

- Een quick scan van het datakwaliteitsbeleid.

De bevindingen en adviezen van de interne auditfunctie worden door de PUCC en/of het bestuur besproken en krijgen de besproken opvolging. De PUCC monitort de opvolging.

7.10 Contacten met de externe toezichthouders

De AFM houdt toezicht op de communicatie van pensioenuitvoerders. In 2023 ontving ons fonds drie informatieverzoeken van de AFM:

- De jaarlijkse uitvraag van uitgebreide informatie over de tweedepijlerpensioenen die ons fonds uitvoert. Dit ging over informatie over de pensioenregeling van ons fonds, maar ook over informatie op deelnemersniveau, zoals over de keuzes die deelnemers (kunnen) maken;
- Een informatieverzoek over de naleving van de SFDR (Sustainable Finance Disclosure Regulation) en Taxonomieverordening;
- Een informatieverzoek inzake tijdelijke toeslagverlening.

DNB is als toezichthouder belast met prudentieel toezicht. Dit toezicht richt zich op de financiële stevigheid van financiële ondernemingen en pensioenfondsen. Het doel van DNB is om bij te dragen aan de stabiliteit van de financiële sector. Ons fonds informeert DNB over alle wijzigingen in statuten, reglementen en de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN). Uiterlijk 30 juni legt het fonds het jaarverslag en de daarbij behorende verslagstaten ter beoordeling aan DNB voor. Elke maand en elk kwartaal rapporteert ons fonds aan DNB over zijn financiële positie. Voorgenomen (her)benoemingen en functiewijzigingen binnen het bestuur, de RvT, het VO en sleutelfunctiehouders worden tijdig gemeld. De thema's waarover ons fonds in 2023 op verzoek van DNB heeft gerapporteerd zijn:

- Niet-financiële risico's en integriteitsrisico (sectorbrede vragenlijst);
- Uitvraag Wet Toekomst Pensioenen.

Op 23 november 2023 heeft ons fonds melding gedaan aan DNB van een operationeel incident bij pensioenuitvoeringsorganisatie AZL. AZL heeft eind september 2023 geconstateerd dat zij heeft verzuimd het deelnemersbestand van het fonds structureel en rechtstreeks te toetsen tegen de Nationale Sanctielijst Terrorisme (NST) en tegen de VN Sanctielijsten. Bpf MITT heeft dit toetsingsproces uitbesteed aan AZL.

Omdat AZL wel tegen de EU Sanctielijst heeft getoetst, heeft AZL ook tegen de VN-lijsten getoetst, zij het indirect en met een kleine vertraging. VN-sancties worden opgenomen in de EU Sanctielijst via Verordeningen, maar hier zit enige vertraging in omdat de VN Resoluties niet direct in Verordeningen worden omgezet.

AZL heeft in september 2023 het deelnemersbestand tegen de NST getoetst. Dit heeft geen hits opgeleverd die in het verleden zijn gemist. Een toetsing tegen de VN-lijsten heeft ook geen hits opgeleverd.

De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) houdt toezicht op de naleving van de privacywetgeving. Door of namens ons fonds zijn in 2023 twee datalekken aan deze toezichthouder gemeld. De datalekken waren niet zo groot dat zij door ons fonds als incident een ernstig gevaar voor de integere en beheerste bedrijfsvoering zijn benoemd.

In 2023 zijn aan ons fonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. De toezichthouders DNB en AFM hebben geen aanwijzingen aan ons fonds gegeven. Er is ook geen bewindvoerder aangesteld en is de uitoefening van de bevoegdheden door de organen van ons fonds niet gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

8. Integraal Risicomanagement

8.1 Risicomanagement binnen ons fonds

Bij ons fonds is risicomanagement een belangrijk onderdeel van de besluitvorming en uitvoering. Het draagt bij aan het behalen van de doelstellingen van het fonds en aan de beheerste en integere bedrijfsvoering. Het doel van het integraal risicomanagement (hierna: IRM) zoals ons fonds dit definieert, is om risico's tijdig te herkennen en integraal te beheersen. Zo helpt IRM ons fonds om de strategische doelstellingen te behalen. Het IRM van ons fonds is gebaseerd op de volgende vier bouwstenen:

1. Risico Governance: de verankering van het risicoraamwerk binnen de governance van het fonds.
2. Risico Strategie: het startpunt voor het IRM-beleidskader.
3. Risico Processen: het overzetten van strategie naar de operationele uitvoering van het risicomanagement door ons fonds.
4. Risico Cultuur: het in de genen hebben van risicomanagement in de gehele procesketen.

In het beleidsdocument integraal risicomanagement (hierna: het IRM-beleid) worden deze onderdelen in detail uitgewerkt.

Risicohouding

De risicohouding van het bestuur vormt de basis voor de bepaling van de risicobereidheid en risico-indicatoren van het fonds. De risicohouding wordt vastgelegd in het IRM-beleid. Het bestuur stelt de risicohouding van ons fonds jaarlijks vast of wanneer dat nodig is bij een wijziging van missie, visie en/of strategie. Deze is voor het laatst herijkt in het vierde kwartaal van 2023. Daarbij hanteert het bestuur een 5-punts-schaal.

Het fonds onderkent onderstaande risicocategorieën (zie overzicht); dit overzicht staat bekend als de risicotaxonomie van ons fonds. De risicotaxonomie wordt jaarlijks tijdens de Risk Self Assessment (RSA) herijkt en bevestigd door het bestuur. De risico's van het fonds zijn ingedeeld in de drie hoofdrisico's: Financieel, Niet-Financieel en Financieel/Niet-Financieel. Deze hoofdrisico's bevatten sub-risico's en deze sub-risico's bevatten een aantal risico's.

Ons fonds heeft op sub-risico niveau de risicobereidheid vastgesteld. Op deze manier kan per kwartaal aan de hand van de risicorapportage worden bekeken of de risico-inschattingen in lijn zijn met de risicobereidheid. Onderstaand is de risicobereidheid op sub-risico niveau weergegeven. Het gaat hier om het expliciteren van de grondhouding ten aanzien van risico en rendement. De gehanteerde schaal gaat geleidelijk van risicomijdend (nul) naar risico zoekend (maximaal).

Risico-subcategorie	Nul	Kritisch	Gebalanceerd	Opportuur	Maximaal
Financieel					
Matching			X		
Markt				X	
Krediet			X		
Verzekerings-technisch			X		
Niet-Financieel					
Omgeving		X			
Bedrijfstak			X		
Operationeel		X			
Uitbesteding		X			
Communicatie		X			
Juridisch		X			
Integriteit		X			
IT		X			
Financieel/Niet-financieel					
Environment (E)			X		
Sociale aspecten (S)		X			
Goede ondernemingsbestuur (G)		X			
Datakwaliteit			X		

Belangrijkste risico's

In het laatste kwartaal van 2023 heeft ons fonds een Risk Self Assessment (RSA) uitgevoerd. Hierbij zijn de voornaamste risico's en onzekerheden waarmee het fonds wordt geconfronteerd door het bestuur ingeschat. Dat is gedaan op basis van: kans en impact (op onze 5-punts risicowaarderingsschalen), bijbehorende beheersmaatregelen en de risicobereidheid van ons fonds.

In onderstaande tabel staan de belangrijkste risico's met de hoogste score uit onze risicoanalyse.

Risico	Omschrijving	Beheersmaatregelen	Risico-houding	Risico binnen risico-houding	Restrisico acceptabel
Renterisico	Het risico dat rentefluctuaties –als gevolg van ontoereikende afstemming tussen rentegevoelige activa en passiva op het gebied van rentelooptijden en rentevoet– leiden tot ongewenste effecten op balans en resultaat.	1. Uitwerken van beleid in fondsdocumentatie. 2. Monitoring door fiduciair manager. 3. Bijsturing door fiduciair manager. 4. Bpf MITT wordt geïnformeerd bij overschrijding. 5. Spreiding van het risico over looptijdsegmenten. 6. Monitoring en bespreking van het renterisico vindt plaats in de BC, samen met MN en de beleggingsadviseur. 7. Verantwoording over de beheersing van het renterisico wordt per kwartaal aan het Bestuur afgelegd in de risicorapportage. 8. Ophoging renteafdekking van 30% naar 70%.	Opportuun (oranje)	Ja	Geen restrisico, netto risico valt binnen de risicohouding.
Politiek (Omgevingsrisico)	Het risico dat Bpf MITT wordt geconfronteerd met politieke ontwikkelingen die een beperkende of remmende werking op het beleid en/of de bedrijfsvoering hebben.	1. Jaarlijkse evaluatie governance model	Kritisch (groen)	Nee	Het restrisico wordt geaccepteerd zonder aanvullende beheersmaatregelen te treffen.

Risico	Omschrijving	Beheersmaatregelen	Risico-houding	Risico binnen risico-houding	Restrisico acceptabel
Houdbaarheid verplichtstelling (Bedrijfstak-risico)	Houdbaarheidverplichtstelling: Het risico dat de verplichtstelling niet langer houdbaar is door externe ontwikkelingen in de bedrijfstak en/of wet en regelgeving	1. Jaarlijks overleg met Sociale partners 2. Monitoring bedrijfstak door sectoranalyses, rapportages 3. Monitoring ontwikkelingen verplichtstelling in bedrijfstak 4. Agendaonderwerp sectorale ontwikkeling 2x per jaar 5. Diversificatie klantbasis 6. Meerjarenbeleidsplan	Gebalanceerd (geel)	Nee	Het restrisico wordt beheerst met de volgende aanvullende beheersmaatregelen: a. Het actueel en leesbaar houden van de verplichtstelling(en) en de beschrijving van de werkingssfeer; en b. Representativiteit verbeteren door afstemming aangesloten werkgevers bij het fonds en sociale partners met elkaar te vergelijken (bevorderen ledenwerving). c. Overleg blijven voeren met sociale partners over de (houdbaarheid van de) verplichtstelling en de werkingssfeer; d. Juridische procedures opzuigen/hoger beroep instellen bij (tegenval-lend) vonnissen; en e. Vergelijken standen voor sectorindelingen bij UWV.
Bestuur (Operationeel risico)	Bestuur: Het risico dat bestuursleden niet of in onvoldoende mate geschikt en beschikbaar zijn en niet of in onvoldoende mate over countervailing power beschikken	1. Geschiktheidsplan & actualisatie 2. Monitoring geschiktheidseisen door bestuursbureau 3. Toetsing door DNB bij benoeming medebeleidsbepalers.	Kritisch (groen)	Nee	Het restrisico wordt geaccepteerd.

Risico	Omschrijving	Beheersmaatregelen	Risico-houding	Risico binnen risico-houding	Restrisico acceptabel
Vendor lock-in en performance (Uitbestedings-risico)	Vendor lock-in: Het risico dat niet of niet eenvoudig naar een andere uitbestedingspartij kan worden overgestapt. Performance: Het risico dat de uitbestedingspartij zich niet houdt aan de kwaliteitsnormen of niet voldoet aan de gemaakte afspraken, ook al worden kwantitatieve servicelevels wel gehaald. Of de dienstverlening voldoet aan de kwaliteitsnormen, maar kwantitatieve service levels worden niet gehaald. Of kwalitatieve en kwantitatieve normen worden beiden niet gehaald.	1. Selectie van de uitbestedingspartij vindt cf. het uitbestedings-, IT- en integriteitsbeleid plaats. 2. Vastlegging en besluitvorming van de dienstverleningsovereenkomst vindt cf. het uitbestedings- IT- en integriteitsbeleid plaats. 3. Evaluatie van de uitbestedingspartij vindt cf. het uitbestedings- en IT- en integriteitsbeleid plaats.	Kritisch (groen)	Nee	Het restrisico wordt geaccepteerd zonder aanvullende beheersmaatregelen te treffen. Ten aanzien van performance risico wordt bij AZL collectief de druk verlaagd via de Assurance Diensten en het collectief overleg AZL fondsen. Het pensioenfonds neemt deel aan deze overleggen.
Cybercrime	Het risico dat door computercriminaliteit de beschikbaarheid en continuïteit van de dienstverlening in gevaar komt, waardoor de reputatie en integriteit van het pensioenfonds worden geschaad.	1. Informatiebeveiligingsbeleid is in scope van de ISAE 3402 rapportages AZL en MN 2. Bpf MITT werkt met beveiligde e-mail verbindingen v.w.b. het uitwisselen van vertrouwelijke informatie 3. Bpf MITT beschikt over een bestuurlijke IT-omgeving 4. Jaarlijkse beoordeling van uitbestedingspartijen op het volwassenheidsniveau van informatiebeveiliging 5. Opstellen crisisplan cybercrime en deze onderdeel maken van het calamiteiten plan	Kritisch (groen)	Nee	Ja, het restrisico wordt geaccepteerd met de volgende aanvullende beheersmaatregel: Opstellen crisisplan cybercrime en deze onderdeel maken van het calamiteiten plan

Risico	Omschrijving	Beheersmaatregelen	Risico-houding	Risico binnen risico-houding	Restrisico acceptabel
IT access en IT agility (IT risico)		1. Formuleren IT-beleid 2. Herziening van het IT-beleid vindt periodiek o.b.v. de actualiteiten plaats. 3. Selectie van de uitbestedingspartij vindt cf. het uitbestedings-, IT- en integriteitsbeleid plaats. 4. Voorafgaand aan een kritische uitbestedingspartij vindt een risicoanalyse cf. het uitbestedings- en IT-beleid plaats. 5. Vastlegging en besluitvorming van de dienstverleningsovereenkomst vindt cf. het uitbestedings-, IT- en integriteitsbeleid plaats. 6. Evaluatie van de uitbestedingspartij vindt cf. het uitbestedings- en IT- en integriteitsbeleid plaats. 7. Monitoring van de uitbestedingspartij vindt cf. het uitbestedings-, IT- en integriteitsbeleid plaats.	Kritisch (licht groen)	Nee	Ja, het restrisico wordt geaccepteerd.

Tabel grootste risico's voor Bpf MITT.

Speerpunten 2023

In 2023 heeft ons fonds verschillende stappen gezet om het IRM naar een hoger niveau te brengen. Het doel van het IRM zoals ons fonds dit definieert, is om risico's tijdig te herkennen en integraal te beheersen. Zo helpt het IRM ons fonds om de strategische doelstellingen te behalen.

Het IRM-beleid heeft betrekking op alle categorieën van risico's. Maar ook op de strategische en operationele bedrijfsvoering van het fonds. Als delen van de bedrijfsvoering zijn uitbesteed aan derden, dan waarborgt het bestuur, en ziet daarop toe, dat deze derden het beleid naleven. Van het beleid kan alleen na overleg met de sleutelfunctiehouder risicobeheer en met goedkeuring van bestuur worden afgeweken. Deze afwijking wordt beargumenteerd en schriftelijk vastgelegd.

Ten behoeve van het project Wet Toekomst Pensioenen (WTP) zijn de specifieke projectrisico's in kaart gebracht en worden gemonitord:

- Gedurende het jaar is de Risk Self Assessment WTP doorlopend uitgevoerd.
- In de risico-kwartaalrapportage is sinds het eerste kwartaal de monitoring van het WTP-project opgenomen.
- Ons fonds is in 2023 gestart om een Eigenrisicobeoordeling uit te voeren middels een centrale vraag die is gekoppeld aan de invoering van de Wet Toekomst Pensioenen.
- De sleutelfunctie risicobeheer heeft sinds het laatste kwartaal van 2023 een maandelijks overleg met de projectmanager van het WTP-project om lopende zaken af te stemmen en te bespreken op welke momenten de sleutelfunctie risicobeheer input moet geven middels risico-opinies.

In 2023 heeft het risicobeheer binnen ons fonds onderstaande stappen genomen om de inrichting van het risicobeheer verder te professionaliseren:

- Met ingang van het eerste kwartaal van 2023 is de tijdelijke sleutelfunctiehouder vervangen door een permanente invulling middels een bestuurslid van ons fonds, na toetsing door De Nederlandsche Bank. Na korte overdracht van werkzaamheden zijn de activiteiten rondom de invulling van het risicomangement adequaat doorgelopen.
- De kwartaal risicorapportage van het 1e lijns risicomangement is in samenspraak met de commissies en de 1e lijns risicomanager verder uitgebreid met de resultaten van control testing werkzaamheden en uitgebreidere input van de sleutelfunctie risicobeheer ten aanzien van lopende projecten en activiteiten.
- Er zijn stappen gezet om de risicorapportage te verbeteren door onderscheid te maken tussen limietgrenzen en signaalgrenzen.
- Ons fonds is gestart in 2023 om een Eigenrisicobeoordeling uit te voeren middels een centrale vraag die is gekoppeld aan de invoering van de Wet Toekomst Pensioenen (WTP).
- De sleutelfunctie risicobeheer heeft sinds het laatste kwartaal van 2023 een maandelijks overleg met de projectmanager van het WTP-project om lopende zaken af te stemmen en te bespreken op welke momenten de sleutelfunctie risicobeheer input moet geven middels risico opinies.
- Er is in 2023 deelgenomen aan de zogenaamde Assurance Diensten van de uitvoeringsorganisatie AZL en aan de risicomangement bijeenkomsten van de fiduciair manager MN.
- In het laatste kwartaal van 2023 is gestart met de implementatie van Cerrix, tooling om het risicomangement naar een hoger niveau te tillen binnen ons fonds.
- Met betrekking tot de uitgevoerde internal audit naar risicomangement binnen ons fonds (bestaan en werking) kan de sleutelfunctie risicobeheer zich vinden in de bevindingen en de observaties en worden deze onderdelen richting de toekomst geadresseerd, dit betreft de volgende acties:
 - De sleutelfunctie risicobeheer is gestart om twee keer per jaar een verantwoordingsrapportage op te stellen om verantwoording richting het bestuur af te leggen.
 - Bij de update van het beleidsdocument integraal risicomangement heeft de sleutelfunctie risicobeheer nader geconcretiseerd voor welke bestuursbesluiten een risico-opinie benodigd is, aansluitend bij de proportionaliteit van ons fonds. Werkzaamheden rondom nadere specificatie van control testing worden besproken met de eerste lijn en worden meegenomen in vervolgstappen van dit onderdeel.
 - Met betrekking tot de self assessment IRM is bekeken of dit mogelijk in scope zal vallen van de uit te voeren Eigenrisicobeoordeling of dat hier op een andere moment invulling aan wordt gegeven (dit onderdeel betrof een aandachtspunt en geen specifieke bevinding van de internal audit functie).
- De risicobeheerfunctie heeft in 2023 risico opinies gegeven bij de volgende bestuursbesluiten:
 - Kwartaalrapportages (4);
 - Self assessment informatiebeveiliging;
 - Cerrix implementatie;
 - Transitie FTK;
 - Datakwaliteit

- Grens illiquide beleggingen;
- Clusterdocument vastgoed/infra;
- Beleid impactinvesteringen;
- Terugkijkende analyse;
- Renteafdekking;
- Beleggingsplan 2024;
- Integrale risicoanalyse 2023.

8.2 Operationeel risicomanagement

Ons fonds heeft alle operationele activiteiten uitbesteed. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor de beheersing van de operationele risico's in de uitvoering. De BC is verantwoordelijk voor de identificatie, monitoring en (advisering over) de beheersing van de meeste financiële risico's. De verantwoordelijkheid voor de identificatie, monitoring en (advisering over) de beheersing van de niet-financiële risico's ligt bij de PUCC.

Financiële risico's

De kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkelingen in 2023 over de financiële risico's beschrijven en behandelen we in de risicoparagraaf in de jaarrekening. We gaan daar vooral in op de ontwikkelingen op de financiële markten ten aanzien van het solvabiliteitsrisico, renterisico, aandelen- en vastgoedrisico, valutarisico, grondstoffenrisico, kredietrisico, concentratierisico, liquiditeitsrisico en actief beheer risico. Daarnaast gaan we in op het verzekeringstechnisch risico. De financiële positie van ons fonds is onder meer afhankelijk van de beleggingsresultaten. Het bestuur kan hier door middel van het strategisch beleggingsbeleid vooraf invloed op uitoefenen. Vervolgens is de invloed, door monitoring van de financiële risico's, beperkt. Wel kan het bestuur de uitvoeringskosten beheersen en op die manier bijdragen aan zo acceptabel mogelijke pensioenkosten, als onderdeel van de arbeidskosten. Elders in dit jaarverslag leest u meer over de uitvoeringskosten.

Niet-financiële risico's

Bij niet-financiële risico's gaat het over: het omgevingsrisico, bedrijfstakrisico, communicatierisico, uitbestedingsrisico, operationeel risico, IT-risico, juridisch risico en het integriteitsrisico. Het bestuur heeft beheersmaatregelen voor de niet-financiële risico's geformuleerd die worden toegepast en gemonitord. Deze bestaan onder meer uit: het periodiek evalueren en updaten van fondsdocumenten, het beleid, de procedures en het beoordelen van rapportages van uitbestedingspartijen. In 2023 waren er bij de beheersing van de niet-financiële risico's de volgende bijzonderheden:

Omgevingsrisico

Het bestuur ziet onder andere politieke risico's als onderdeel van de omgevingsrisico's, echter kan ons fonds geen invloed uitoefenen op de politieke ontwikkelingen rondom de Wet toekomst pensioenen. Door nauwe monitoring van ontwikkelingen in de markt beheerst ons pensioenfonds dit risico waar mogelijk.

Bedrijfstakrisico

Ontwikkelingen in de bedrijfstak of de manier waarop de verplichtstelling van pensioenfondsen zich ontwikkelt, kunnen van invloed zijn op de continuïteit van ons fonds. Daarom is het noodzakelijk dat het bestuur deze ontwikkelingen structureel monitort.

Communicatierisico

Een communicatierisico ontstaat als ons fonds het draagvlak en vertrouwen onder (oud-)deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers verliest door onjuiste of onduidelijke communicatie. Informatie over het communicatiebeleid en de communicatiemiddelen van ons fonds is elders in dit bestuursverslag opgenomen.

Operationeel risico

Het bestuur stelt hoge eisen aan de interne organisatie. Het bestuur is daarnaast verplicht om een bestuurssamenstelling te hebben die voldoende deskundig en geschikt is en daarmee voldoet aan de gestelde geschiktheidseisen vanuit wetgeving. Het bestuur heeft, ter

borging en actualisatie van de kennis en het functioneren van het bestuur, een geschiktheidsplan opgesteld. Daarnaast evalueert het bestuur zichzelf ieder jaar.

Uitbestedingsrisico

Het bestuur vindt dat de uitbesteding van de werkzaamheden garant staat voor een betere uitvoering van de pensioenregeling(en) dan wanneer deze uitvoering in eigen beheer zou plaatsvinden. Het bestuur heeft voor de eisen gesteld aan het uitbesteden van werkzaamheden een uitbestedingsbeleid opgesteld. Hierover leest u meer elders in dit bestuursverslag. De uitvoering en de beheersing van de uitbestedingsrisico's worden onder meer gemonitord door de beoordeling van SLA- en risicorapportages en ISAE 3402-rapporten. Daarnaast vinden periodiek gesprekken plaats met de uitbestedingspartijen. Een van de belangrijkste uitbestedingsrelaties betreft de relatie met AZL. Door deel te nemen aan Assurance Dienst overleggen beheerst het pensioenfonds het 'performance' uitbestedingsrisico in de uitbestedingsrelatie met AZL.

IT- en cyber security-risico

Met de doorontwikkeling van het IT- en Informatiebeveiligingsbeleid in 2023 waarmee onder andere de 5A's (awareness, agility, accuracy, access en availability) verder zijn geconcretiseerd en aan de 58 DNB cobit controls zijn gekoppeld heeft het pensioenfonds haar IT-risico's verder inzichtelijk gemaakt.

Juridisch risico

Ons fonds heeft diverse beheersmaatregelen in werking om het risico op het niet (juist) naleven van wet- en regelgeving te verkleinen. Ook de overeenkomsten met uitbestedingspartijen vallen onder dit risico. Hierbij zorgen wij ervoor dat contracten voldoen aan wet- en regelgeving en dat eventuele aansprakelijkheid van het fonds jegens en van uitbestedingspartijen goed vastgelegd is. Ons fonds monitort de overeenkomsten met derden met een contractenregister.

Integriteitsrisico

Integriteitsrisico betreft het risico op het niet integer handelen door bestuursleden maar ook door adviseurs van ons fonds of medewerkers van uitbestedingspartijen. Integriteit is een vast onderwerp op de bestuursagenda. Het bestuur bespreekt of sprake is van mogelijke tegenstrijdigheden bij de werkzaamheden die een bestuurslid binnen en buiten het fonds verricht. Op basis van het integriteitsbeleid, de update hiervan middels de SIRA en de bestaande beheersmaatregelen heeft het bestuur geen aanleiding om te veronderstellen dat er in 2023 sprake is geweest van fraude. Dit geldt zowel binnen het pensioenfonds als bij uitbestedingspartijen.

ESG-risico

Vanuit de IORP II-richtlijn moet het fonds ESG-risico's expliciet betrekken bij besluitvorming over beleggingen. Te denken valt aan de impact op arbeids- en mensenrechten, duurzaamheid en klimaateffecten. Hiertoe heeft het pensioenfonds de E, S en G elementen separaat toegevoegd aan de risicotaxonomie.

Datakwaliteit

Gegeven de steeds grote nadruk op datakwaliteit (onder andere in het kader van het Nieuwe Pensioenakkoord) heeft het bestuur datakwaliteit als separaat sub-risico toegevoegd aan de risicotaxonomie van ons fonds. Ook heeft ons fonds bij AZL een datacontrole 'APK' ingekocht om de datakwaliteit van het pensioenfonds te controleren in het kader van de WTP-activiteiten.

9. De Wet Toekomst Pensioenen: invoering van een nieuwe pensioenregeling

Het wetgevingstraject is afgerond in 2023

Het kabinet heeft samen met werknemers- en werkgeversorganisaties in 2020 een pensioenakkoord gesloten met nieuwe afspraken over pensioen en AOW. Die moeten het pensioenstelsel transparanter en persoonlijker maken. De afgelopen jaren is er veel veranderd in de Nederlandse samenleving. De demografie, economie en arbeidsmarkt zijn veranderd. Mensen worden steeds ouder. Er zijn minder werkenden ten opzichte van gepensioneerden. Mensen werken niet meer hun hele leven bij één werkgever, maar veranderen vaker van baan of gaan ondernemen. Het is belangrijk dat het pensioenstelsel aansluit op de veranderde samenleving. Per 1 juli 2023 is de nieuwe Pensioenwet (Wet toekomst pensioenen) in werking getreden. Alle pensioenregelingen in Nederland moeten uiterlijk op 1 januari 2028 zijn omgezet naar de nieuwe Pensioenwet.

Pensioenfondsen mogen onder de nieuwe Pensioenwet (Wtp) alleen beschikbare premieregelingen uitvoeren. Dat is een regeling waarbij is afgesproken hoeveel geld (premie) de werkgever en werknemer betalen voor het pensioen. De pensioenuitkering staat niet langer vast, maar is afhankelijk van de beleggingsresultaten en de rente. Gaat het economisch goed, dan wordt het pensioen verhoogd met het behaalde rendement. Gaat het economisch slechter en is het rendement negatief, dan wordt het pensioen lager.

Project Wtp

Om de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel te kunnen realiseren, hebben de werknemers- en werkgeversorganisaties van de sectoren Mode-, Interieur-, Tapijt- en Textielindustrie en Textielverzorging (sociale partners) en ons fonds gezamenlijk het project Wtp ingericht.

Het ontwikkelen van een nieuwe pensioenregeling onder Wtp is een uitdagend traject. Niet alleen wordt gekeken naar een passende pensioentoezegging aan de werknemers voor de lange termijn, ook wordt gekeken hoe de nieuwe pensioentoezegging zich verhoudt tot de huidige pensioentoezegging. Sociale partners en het bestuur van ons fonds zijn samen dit traject gestart om te komen tot een nieuwe pensioentoezegging, welke voor een deel bijdraagt aan de verantwoordelijkheid om met elkaar te zorgen voor later. Niet alleen voor een pensioenuitkering vanaf pensionering, maar ook mocht iemand arbeidsongeschikt worden of komen te overlijden.

In wisselwerking tussen sociale partners en het bestuur van ons fonds stellen sociale partners doelstellingen vast en geven ze invulling aan de nieuwe pensioenregeling en heeft het bestuur van ons fonds sociale partners ondersteund met berekeningen en inzichten. Partijen hebben zich laten ondersteunen door AethiQs (projectorganisatie) en WTW (berekeningen).

Stand van zaken van het project Wtp

Sociale partners en het bestuur van ons fonds hebben de afgelopen jaren stappen gezet om de nieuwe pensioenregeling vorm te geven. Er is gekozen voor een solidaire premieregeling. De beoogde ingangsdatum van deze regeling is 1 januari 2026.

In de solidaire premieregeling beleggen we als fonds het pensioengeld van de deelnemers samen in één gezamenlijke pensioenpot. Daaruit betalen we de pensioenen. We reserveren ook geld in een buffer. Daarmee vangen we financiële tegenvallers op, bijvoorbeeld als het slechter gaat met de beleggingen. De sociale partners bepalen hoe we mee- en tegenvallers verdelen onder iedereen die bij ons fonds een pensioen heeft staan. Elk jaar berekenen we voor alle deelnemers wat hun deel van de gezamenlijke pensioenpot is. Zo maken we een inschatting van hun pensioen straks. Die inschatting zal ieder jaar anders zijn omdat het pensioenkapitaal meebeweegt met de economie.

In 2023 hebben sociale partners samen met het bestuur van ons fonds onderhandelingen gevoerd over de uitwerking van de solidaire premieregeling. Bijvoorbeeld over de doelstellingen die sociale partners nastreven, hoe het partner- en wezenpensioen eruit gaat zien en hoe het fondsvermogen wordt verdeeld bij invaren. Sociale partners alsook het bestuur van ons fonds willen een evenwichtige pensioenregeling voor jong en oud, nu en in de toekomst. Onderlinge solidariteit (het delen van risico's met elkaar) in de tijd is daarbij belangrijk.

Eind maart 2024 is er een onderhandelingsakkoord bereikt. Sociale partners hebben vervolgens de gemaakte afspraken uitgewerkt in een transitieplan. De sociale partners zullen het transitieplan aan de werkgeversverenigingen en vakorganisaties beschikbaar stellen om hun achterbannen te raadplegen. Na instemming van de werkgeversverenigingen en vakorganisaties maken sociale partners het transitieplan definitief. Sociale partners kunnen dan begin juli 2024 het transitieplan verstrekken aan ons fonds. Daarmee wordt de opdracht gegeven om de gemaakte afspraken uit te voeren.

Het bestuur van ons fonds dient te beoordelen of de afspraken uitvoerbaar zijn. Ons fonds en sociale partners trekken overigens nauw met elkaar op in dit proces om te voorkomen dat pas na vaststelling van het transitieplan duidelijk wordt dat de nieuwe regeling niet uitvoerbaar zou zijn. Ons fonds zal de nadere uitwerking van de afspraken van sociale partners beschrijven in het implementatieplan. Onderdeel van het implementatieplan is het communicatieplan. In het communicatieplan staat beschreven hoe deelnemers op de hoogte worden gehouden over de invoering van de nieuwe pensioenregeling. Richting het moment van beoogde overgang per 1 januari 2026 zal de informatie van algemeen naar specifiek gaan. Zo weten deelnemers welke gevolgen de nieuwe pensioenregeling voor hen zal hebben. Ons fonds zal het transitieplan, implementatieplan, en (onderdelen van) het communicatieplan op haar website plaatsen zodra de plannen zijn vastgesteld.

De doelstelling van ons fonds is eind 2024 de nieuwe pensioenregeling ter beoordeling voor te leggen aan De Nederlandsche Bank (DNB).

10. Vooruitblik komend boekjaar en visie nabije toekomst

10.1 Financiële positie van ons fonds

De dekkingsgraad per 31 mei 2024 bedraagt 121,4%.

10.2 Vooruitblik 2023 beleggingen van ons fonds

Een korte vooruitblik op de beleggingen ná 31 december 2023 is onderdeel van paragraaf 5.1.

10.3 Ontwikkelingen nieuw pensioenstelsel

In hoofdstuk 9 gaan wij in op ons project om een nieuwe pensioenregeling in te voeren vanwege het nieuwe pensioenstelsel.

Vastgesteld te Heerlen, 19 juni 2024.

Het bestuur

dhr. N. Mol
voorzitter

dhr. J.J.C. Jochems

dhr. J. Hasselman

dhr. M. Mulder

dhr. J.W. Eggen

mw. I.M. van Eekelen

dhr. G.A.J. Lamers

dhr. W.B.E. Rutgers

Raad van Toezicht

Verslag Raad van Toezicht 2023

Inleiding

De raad van toezicht bestaat uit drie personen: Fred Wouters (sinds 1 juli 2021), Mariëtte Sanderse (sinds 1 juli 2022) en Marie-Laurence van der Steen (per 1 november 2022).

Taken

De taak van de raad van toezicht bestaat uit het toezicht houden op:

- het beleid van het bestuur;
- de algemene gang van zaken binnen het fonds;
- adequate risicobeheersing;
- evenwichtige belangenafweging door het bestuur.

Verder heeft de raad van toezicht een goedkeuringsrecht bij een aantal bestuursbesluiten, onder meer bij het besluit inzake de vaststelling van de jaarrekening. De raad van toezicht legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan en in het bestuursverslag.

De raad van toezicht dient zich hierbij een oordeel te vormen over het functioneren van het bestuur van het pensioenfonds. De raad van toezicht gebruikt bij het uitvoeren van zijn taak de volgende richtlijnen:

- de VITP-toezichtcode,
- de Code pensioenfondsen,
- de Pensioenwet.

De raad van toezicht heeft daarnaast, zoals ieder jaar, ook speerpunten geformuleerd. De rapportage over deze punten komt aan de orde bij de van toepassing zijnde paragraaf.

Werkwijze

De raad van toezicht heeft, naast zijn eigen bijeenkomsten, ieder kwartaal vergaderd met het (dagelijks) bestuur. Daarnaast zijn gesprekken gevoerd met het (dagelijks) bestuur, het verantwoordingsorgaan, met bestuursleden, de sleutelfunctiehouders interne audit, actuariel en risicobeheer, de compliance officer, de externe accountant, de WTP-projectmanager en vertegenwoordigers van uitvoeringsorganisaties.

De raad van toezicht heeft ook deelgenomen aan diverse studiedagen van het bestuur en was als toehoorder aanwezig bij een aantal commissievergaderingen. Dit ervaart de raad van toezicht als waardevol; het geeft een goed beeld van zowel de inhoudelijke discussies als de bestuurlijke dynamiek.

Tot slot is er periodiek overleg geweest tussen het dagelijks bestuur en de voorzitter van de raad van toezicht en tussen de voorzitter van het verantwoordingsorgaan en de voorzitter van de raad om de vergaderingen voor te bereiden en tijdig met elkaar te schakelen indien nodig. Daarnaast kwam de raad van toezicht tussen de kwartaalbesprekingen afzonderlijk bijeen, om beelden uit te wisselen en aandachtspunten te formuleren. Naast de informatie die verkregen is uit de gesprekken en bijeenkomsten, heeft de raad van toezicht diverse documenten van het secretariaat van het pensioenfonds ontvangen. Tevens heeft de raad gebruik gemaakt van het bestuurdersportaal.

Deskundigheid/geschiktheid/functioneren van de Raad

De leden van de raad van toezicht dragen zelf zorg voor het verwerven en onderhouden van hun deskundigheid. Hiervoor hebben de leden in 2023 individueel verschillende relevante themasessies bijgewoond. Tevens heeft de raad van toezicht een zelfevaluatie uitgevoerd. De uitkomst hiervan is met het bestuur en het verantwoordingsorgaan gedeeld.

Speerpunten 2023

Voor 2023 had de raad van toezicht de volgende toezichtthema's.

Wet Toekomst Pensioenen (WTP)

De raad van toezicht monitort de ontwikkelingen rond het nieuwe pensioenstelsel nauwgezet en voert regelmatig met het (dagelijks) bestuur gesprekken over de planning, de voortgang en het risicomanagement rondom dit omvangrijke transitieproject.

De raad van toezicht is verheugd dat het fonds voortvarend van start is gegaan met de voorbereidingen rondom de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. De raad heeft in dit kader aanbevolen te komen tot een goede dossieropbouw waarin de mate van betrokkenheid van belanghebbenden, de overwegingen bij de diverse beleidsvarianten en gehanteerde veronderstellingen en uitgangspunten expliciet worden gemaakt. Dit geldt in het bijzonder voor een adequate en verifieerbare vaststelling van de risicohouding, nu de risico's meer gericht bij de verschillende leeftijdscohorten worden belegd. Met het oog op de onderbouwing van de evenwichtige belangenafweging bij alle besluiten in het kader van de transitie naar het nieuwe stelsel onderschrijft de raad het opstellen van een evenwichtigheidskader en heeft het bestuur in overweging gegeven dit kader verder te kwantificeren om tot zo objectief mogelijke afwegingen te komen.

De raad heeft verder de suggestie gegeven om de themadagen te benutten voor het tijdig betrekken van alle fondsgremia bij de overgang naar het nieuwe stelsel.

Bij de beoogde implementatie van het nieuwe stelsel is een duidelijke en vooral realistische planning van groot belang om de nodige zorgvuldigheid te waarborgen en om alle belanghebbenden volledig en tijdig te informeren van (wijzigingen in) de voorbereiding van de transitie. In dit kader heeft de raad het bestuur geadviseerd om de afstemmingsmomenten met alle betrokken partijen van het fonds in een vroeg stadium in de planning inzichtelijk te maken om tijdige afstemming te waarborgen. Aangezien het fonds relatief vroeg naar het nieuwe stelsel overgaat, is het bovendien cruciaal dat het fonds, als uitbesteder, zich tijdig verzekert dat de uitvoeringsorganisaties, AZL en MN, een beheerste overgang waarborgen en daarnaast tot goede samenwerkingsvormen komen. Daarbij heeft de raad het bestuur geadviseerd om vooraf heldere (contractuele) afspraken te maken ten aanzien van de voorwaarden waarop de administratie naar de nieuwe ICT-systemen van de uitbestedingspartijen overgaat. De raad heeft in dit verband geadviseerd om vooraf go/no go-momenten te bepalen waarop de te verwachten voortgang in de ontwikkeling van het nieuwe administratiesysteem vastgesteld kan worden en daarbij aanbevolen externe IT-deskundigheid in te schakelen.

In het kader van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel is daarnaast de borging van de datakwaliteit essentieel; de raad constateert dat de benodigde voorbereidingen voor een onderzoek en de daaruit voortvloeiende assurance in 2023 zijn getroffen. De raad onderschrijft de inspanningen van het bestuur om tijdig vóór het invaren de nodige zekerheid ten aanzien van de datakwaliteit te verschaffen. Tot slot is het fonds voor de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel ook afhankelijk van het tempo waarin alle sociale partners overeenstemming bereiken over de nieuwe pensioenregeling. De raad moedigt het bestuur aan de nodige inspanningen te blijven leveren om dit proces te faciliteren en te bespoedigen in het belang van de deelnemers.

Financiële opzet

Voor het bestuur van ieder pensioenfonds is het financieel beleid een cruciaal aandachtsgebied. In het verslagjaar heeft het bestuur hier volop aandacht aan gegeven en dit onderwerp regelmatig met de raad van toezicht besproken.

Met gebruik van de Algemene Maatregel van Bestuur omtrent toeslagverlening heeft het fonds zowel voor 2022 als voor 2023 een toeslag kunnen verlenen. De raad van toezicht is van oordeel dat de evenwichtigheid van deze besluiten voldoende is onderbouwd. De raad van toezicht onderschrijft dat bij een eventueel toeslagverleningsbesluit voor 2024 opnieuw in kaart zal worden gebracht wat de effecten van een toeslagverlening kunnen zijn op de ontwikkeling van de dekkingsgraad in de transitiefase. De raad is van oordeel dat het bestuur in dit kader een prudente aanpak heeft gehanteerd.

De premiedekkingsgraad van het fonds is door de gestegen rente ruim boven de 100% geraakt. Dit betekent dat de ontvangen premie weer op voldoende niveau is om de nieuwe pensioenopbouw te kunnen inkopen zonder negatieve impact op de dekkingsgraad. De raad van toezicht is vanuit het oogpunt van evenwichtigheid verheugd dat de periode van lage premiedekkingsgraad (voorlopig) voorbij is. Hoewel het concept van de premiedekkingsgraad verdwijnt in het nieuwe pensioenstelsel, hecht de raad van toezicht er belang aan dat tot de transitie sprake blijft van een evenwichtige financiering.

Werkingssfeer/verplichtstelling

De raad van toezicht heeft via zijn speerpunten voor 2023 regelmatig met het bestuur van gedachten gewisseld over een mogelijk (gedeeltelijk) einde van de verplichtstelling bij een ontoereikende representativiteit. De raad van toezicht heeft gedurende het jaar veel aandacht bij het bestuur waargenomen om de nodige aanpassingen in de werkingssfeer/verplichtstelling door de sociale partners MITT te laten realiseren, door een ondergrens van 20% in te stellen aan de MITT-gerelateerde omzet. De wijziging van de werkingssfeer/verplichtstelling heeft ook als doel om de overlap van werkingssferen/verplichtstellingen met andere fondsen te verkleinen.

Integraal risicomanagement

De raad van toezicht constateert dat het risicomanagement van het fonds verdere stappen heeft gezet. De risicomanagement-rapportages zijn uitgebreid en verdiept en bijbehorende control testing laten de gewenste verbetering zien. Ook is de zichtbaarheid van de werking van de 2e lijns-risicomanagement verbeterd. De raad moedigt het bestuur aan het risicomanagement te blijven doorleven en het periodiek te evalueren en eventueel bij te stellen om op een adequaat volwassenheidsniveau te blijven.

De raad van toezicht constateert naar tevredenheid dat zijn aanbevelingen uit het verslag over 2022 zijn opgevolgd en het risicomanagement nu grondig en doortastend is opgepakt. Dit blijkt onder meer uit de ambitie tot verdere aanscherping van de werkwijze en beweging naar een risicomanagementsysteem, waarin alle processen zichtbaar worden ingebed. Ook is het bemoedigend dat er eerste stappen zijn gezet om het ESG-risicobeheer in te bedden in het beleggingsproces. De raad beveelt aan om het risicomanagement hieromtrent verder te verbreden en te verdiepen en waar mogelijk gebruik te maken van risico-indicatoren en KPI's. De raad constateert dat ten aanzien van een adequate beheersing van IT-risico's in de uitbesteding de benodigde stappen zijn geïdentificeerd om het gewenste en vereiste volwassenheidsniveau te behalen. Vanwege het grote belang van risicobeheer blijft de raad van toezicht de ontwikkelingen op dit gebied volgen en voert hiertoe periodiek overleg met de sleutelfunctiehouder- en vervuller risicobeheer en de 1e lijns risicomanager.

Bevindingen per beleidsterrein

Naast de hierboven genoemde speerpunten worden de overige bevindingen per beleidsterrein hieronder beschreven.

Governance & Organisatie

De raad constateert een adequate mate van deskundigheid bij het bestuur en tevens een grote inzet. De raad heeft ter verlichting van de geconstateerde werkdruk eerder ter overweging gegeven om een verdere mandatering van de commissies te onderzoeken. Dit ook tegen de achtergrond van de voorbereidingen naar het nieuwe pensioencontract die een groot beslag op de bestuurlijke capaciteit leggen. De raad onderschrijft de acties van het bestuur om dit voor 2024 te monitoren.

Verder doet de raad van toezicht de aanbeveling om de meerwaarde van de sleutelfuncties te blijven benutten, met name in het WTP-traject. Daarnaast vraagt de raad aandacht voor de voorbereidingen om te voldoen aan de eisen rondom informatiebeveiliging en weerbaarheid van IT-systemen.

Beleggingsbeleid

De raad van toezicht heeft het bestuur in eerdere jaren aanbevolen om voor een goede motivatie en vastlegging van het rente-afdekkingsbeleid te zorgen, met name in relatie tot de investment beliefs, de risicohouding en de gewenste dekkingsgraad bij invaren. De raad van toezicht constateerde hierbij dat de mate van rente-afdekking een belangrijke factor is in de tussentijdse ontwikkeling van de dekkingsgraad tot aan de transitie naar de nieuwe pensioenregeling. Aangezien het huidige pensioenvermogen bij deze transitie herverdeeld dient te worden kan sprake zijn van een andere (effectieve) beleggingshorizon dan voorheen het geval was. In dit kader is

het rente-afdeckingsbeleid regelmatig met het bestuur besproken en de raad heeft geconstateerd dat het bestuur na evaluatie van het beleid de renteafdekking heeft aangepast.

De raad van toezicht moedigt het bestuur aan door te gaan met verdere stappen rondom maatschappelijk verantwoord beleggen, in het bijzonder bij het inzichtelijk krijgen en reduceren van de CO₂-uitstoot van de portefeuille. In dit kader is het bemoedigend dat het fonds specifieke aandacht heeft voor CO₂-intensieve sectoren.

Verder geeft de raad de suggestie om afstemming te blijven zoeken met de belanghebbenden van het fonds, onder meer ten aanzien van het gewenste ambitieniveau en de geprefereerde duurzaamheidsthema's. Op deze wijze is er sprake van een steeds betere aansluiting met deelnemerswensen.

Communicatie

Vanuit de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel verdient goede communicatie met deelnemers en andere belanghebbenden veel aandacht. De raad van toezicht zal over de ontwikkelingen op dit vlak met het bestuur in gesprek blijven. Daarnaast onderstreept de raad het belang, bij ieder besluit in het transitietraject, om stil te staan bij de wijze waarop een besluit aan de deelnemers uitgelegd kan worden.

Naleving Code Pensioenfondsen

Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de Code Pensioenfondsen. Het bestuur geeft aan niet te voldoen aan norm 33 over diversiteit in de fondsorganen. De raad constateert dat het diversiteitsbeleid nog niet het gewenste resultaat heeft opgeleverd. De raad van toezicht heeft daarom geadviseerd om diversiteit nadrukkelijker onderdeel te laten zijn bij benoemingen en herbenoemingen. Daarbij is diversiteit niet een doel op zich, maar ingegeven om binnen de bestuurlijke besluitvorming kwesties van meerdere invalshoeken te belichten. Een diverse samenstelling kan daaraan bijdragen.

Incidenten

De raad van toezicht heeft kennis genomen van het incident omtrent het niet volledig naleven van de Sanctiewet 1977 door AZL. AZL heeft de controle alsnog uitgevoerd en dit heeft geen hits voor het fonds opgeleverd. De raad van toezicht heeft geconstateerd dat er adequate actie is ondernomen door het fonds.

Goedkeuring besluiten

In 2023 heeft de raad het besluit van het bestuur tot vaststelling van het jaarverslag en de jaarrekening goedgekeurd.

Speerpunten 2024

Voor 2024 heeft de raad de volgende toezichtthema's gedefinieerd:

Nieuw pensioencontract

De raad ziet toe hoe het bestuur omgaat met de beleidskeuzes die gepaard gaan met het ontwerpen van de nieuwe regeling en met het mogelijk invaren van de pensioenrechten. Belangrijk hierbij zijn:

- De opdrachtaanvaarding en de haalbaarheid van de ambitie die sociale partners hebben afgesproken.
- De risicohouding van het fonds en de ALM-uitgangspunten.
- De evenwichtigheid van de overgang voor diverse leeftijdsgroepen.
- De financiering van compensatiemaatregelen en buffers.
- Een evenwichtig transitie- en implementatieplan met bijbehorende risicoanalyse.
- Communicatie en de tijdige en correcte uitvoering van de regeling.
- Een realistisch en haalbaar tijdspad en tijdige, effectieve en betrouwbare inrichting van het ICT-systeem en van de datakwaliteit met het oog op het invaren.
- Een volledige en nauwkeurige vastlegging van overwegingen en opties en het adequaat meenemen van alle relevante belanghebbenden in het proces.

- Voldoende juridische waarborgen rondom de uitvoering van de uitbestede transitiewerkzaamheden.

Financiële opzet transitiefase

De raad besteedt aandacht aan de financiële opzet gedurende de transitieperiode. Hoe beheerst het fonds de balansrisico's in de transitieperiode? Hoe gaat het fonds om met toeslagverleningsbesluiten in de transitiefase?

Werkingssfeer/verplichtstelling

De raad ziet toe hoe het bestuur de representativiteit van het fonds monitort en overleg voert met de sociale partners over de verplichtstelling en de werkingssfeer.

Risicobeheer

De raad besteedt aandacht aan de verdere ontwikkeling van risicobeheer. Hoe geeft het fonds verdere invulling aan de rol van sleutelfunctiehouders, worden de gerealiseerde verbeteringen in het risicomanagement en risicobewustzijn bestendigd en vindt verbreding en verdieping plaats van het ESG-risicobeheer en bijbehorende monitoring en rapportage. De raad zal hierbij ook stil staan bij de adressering van de duurzaamheidsvoorkeuren van de deelnemers.

Tot slot

De raad van toezicht ziet terug op een jaar waarin veel belangrijke onderwerpen aan de orde zijn gekomen, in een constructieve dialoog met het bestuur en het verantwoordingsorgaan. Al met al constateert de raad van toezicht dat het bestuur zijn taken en verantwoordelijkheden over 2023 op zorgvuldige wijze en met een evenwichtige afweging van belangen heeft vervuld.

De raad van toezicht spreekt zijn waardering uit voor de inzet van het bestuur en het verantwoordingsorgaan. De raad heeft de samenwerking met het bestuur en het verantwoordingsorgaan als constructief en prettig ervaren en ziet er naar uit deze samenwerking in 2024 op dezelfde wijze voort te zetten.

De raad van toezicht:

Fred Wouters

Mariëtte Sanderse

Marie-Laurence van der Steen (voorzitter)

Reactie van bestuur

Het bestuur is verheugd te constateren dat de RvT ook dit verslagjaar positief oordeelt over het gevoerde beleid en het handelen van het bestuur. Het bestuur dankt de RvT voor de constructieve samenwerking en de voor dit verslagjaar gedane aanbevelingen. Het bestuur zal zich beraden over de wijze waarop aan deze aanbevelingen opvolging kan worden gegeven. Daarbij blijft het bestuur graag in gesprek met de RvT om zo te komen tot verdere optimalisatie van het beleid en de invoering van het nieuwe pensioenstelsel, in het belang van alle belanghebbenden bij het fonds.

Verantwoordingsorgaan

Oordeel verantwoordingsorgaan 2023

De voornaamste taak van het verantwoordingsorgaan (VO) is een oordeel geven over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur gevoerde beleid, evenals over beleidskeuzes voor de toekomst en beleidskeuzes die van invloed zijn op de uitvoeringskosten en over de gemaakte uitvoeringskosten over het verslagjaar. Het VO baseert zijn oordeel op het jaarverslag, de bevindingen van de Raad van Toezicht (RvT), de vergaderingen met de fondsorganen en overige informatie. De taken en bevoegdheden zijn omschreven in het reglement voor het VO.

Aan de hand van de verkregen informatie is het VO van oordeel dat het bestuur haar taken in 2023 naar behoren heeft uitgevoerd.

Vergaderingen

In 2023 heeft het VO 7 keer in eigen kring vergaderd. Daarnaast heeft het VO met zowel het volledige bestuur als het dagelijks bestuur overleg gehad. Het VO heeft deze vergaderingen als productief en prettig ervaren. Het is voor het VO een goede manier om op de hoogte te blijven van de relevante ontwikkelingen in het fonds en het VO vervult mede door deze vergaderingen haar signaleringsfunctie richting het bestuur. Het VO heeft 2 keer deelgenomen aan een studiedag, samen met het bestuur en de RvT.

Het VO is in 2023 drie maal bijeengekomen in een gezamenlijke vergadering met de RvT, waarvan eenmaal ter bespreking van het jaarverslag 2022. Het overleg met de RvT-leden is door het VO als zeer waardevol ervaren. Daarnaast ervaart het VO dat de RvT goed meedenkt met het bestuur en kritische vragen stelt wanneer nodig.

Adviezen VO

Naast het geven van een oordeel, heeft het VO ook een adviestaak. Het VO is in 2023 in de gelegenheid gesteld een advies uit te brengen over:

Onderwerp	Advies
Nieuwe klachtenregeling	Positief
De premie over 2024	Positief
Verlenging communicatiebeleidsplan 2022-2024	Positief

Het handelen van het bestuur in algemene zin

Het VO heeft de in het verslag opgenomen doelstelling, missie, visie en strategie van het fonds als uitgangspunt genomen om het handelen van het bestuur te beoordelen.

Uitvoeringskosten 2023

Met de invoering van de Wet Toekomst Pensioenen per 1 juli 2023 is tevens in de Pensioenwet opgenomen dat het VO een oordeel geeft over beleidskeuzes die van invloed zijn op de uitvoeringskosten en over de gemaakte uitvoeringskosten over het verslagjaar. Het VO heeft zich hierbij gebaseerd op de kostenrapportage van het bestuur over 2023, het Bell-onderzoek m.b.t. 2022 en de CEM-kostenbenchmark over 2023. Het VO is van mening dat de kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling in 2022 binnen de benchmark valt. De kosten liggen in 2023 en de komende jaren tijdelijk hoger door de invoering van de Wtp. De pensioenbeheerkosten bij het pensioenfonds zijn, volgens de benchmark, lager dan bij andere pensioenfondsen. De vermogensbeheerkosten bij het pensioenfonds zijn, volgens de benchmark, hoger dan bij andere pensioenfondsen.

Het door het bestuur gevoerde beleid

Het VO is van mening dat het bestuur in de beleidskeuzes voldoende aandacht heeft besteed aan de beheersing van de kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling en voor het vermogensbeheer van ons fonds. Het verantwoordingsorgaan heeft een positief oordeel over het handelen van het bestuur, over het gevoerde beleid en over de beleidskeuzes voor de toekomst. Daarbij is zij van mening dat het bestuur bij haar besluitvorming op evenwichtige wijze rekening heeft gehouden met de belanghebbenden van het fonds.

Door een te lage representativiteit staat de verplichtstelling onder druk. In 2023 zijn belangrijke stappen gezet om dit risico te beheersen, met name door het aanpassen van de werkingssfeer. Daarmee is dit onderwerp echter nog niet van de agenda. Het VO adviseert het bestuur de ontwikkeling van de representativiteit nauwkeurig te blijven monitoren, opdat het fonds binnen de gestelde termijn aan de minimale representativiteitseisen voldoet.

Deskundigenoordeel

Het VO constateert dat de certificerend actuaire en de externe accountant in hun bijdragen aan het verslag geen bevindingen rapporteren waar het VO zich zorgen over maakt. Dit geldt eveneens voor het verslag van de RvT.

Wet Toekomst Pensioenen

Het bestuur heeft in 2023 opnieuw veel tijd en aandacht besteed aan de voorbereidingen voor de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Dit is een langdurig en intensief traject, met grote gevolgen voor het fonds, alle deelnemers en de aangesloten werkgevers.

Met het oog op de geplande implementatie van het nieuwe pensioenstelsel per 1 januari 2026 aanstaande zal het VO gedurende 2024 een aantal belangrijke adviezen moeten uitbrengen (invaren, implementatieplan, uitvoeringsovereenkomst). Het VO is begin 2024 met een opleidingsprogramma gestart om verder opgeleid te worden teneinde in staat te zijn tijdig goed onderbouwde adviezen te kunnen geven.

Communicatie

De komende wijzigingen van het pensioenstelsel hebben als consequentie dat de communicatie naar deelnemers en werkgevers nog belangrijker wordt dan het nu al is. Pensioen heeft over het algemeen een lage interesse bij deelnemers. Dit maakt het een flinke uitdaging om deelnemers op een gedegen wijze te informeren over de voor hen relevante wijzigingen richting het nieuwe pensioenstelsel. Als VO denken wij graag mee om de communicatie begrijpelijk en efficiënt vorm te geven. De implementatie van Wtp biedt een kans om de interesse bij deelnemers te vergroten.

Indexatie

Het bestuur heeft in 2023 opnieuw kunnen besluiten de pensioenen per 1 januari 2024 te verhogen voor alle deelnemersgroepen. De premie en het opbouwpercentage blijft in 2024 ongewijzigd. Tezamen met de verhoogde rente heeft dit tot een flinke verhoging van de premiedekkingsgraad geleid. Na vele jaren niet te hebben geïndexeerd, en een substantiële indexatie-achterstand was ontstaan, konden gelukkig meerdere indexaties worden doorgevoerd. Het VO vindt de indexaties in combinatie met de sterk verhoogde premiedekkingsgraad evenwichtig in het licht van de vele jaren dat de premiedekkingsgraad te laag was.

Het verantwoordingsorgaan is verheugd over de genomen besluiten. De indexaties zijn mogelijk door gebruik te maken van de wijzigingen van het Besluit financieel toetsingskader. Deze wijzigingen geven het fonds de mogelijkheid eerder en met een hoger percentage te kunnen indexeren. Het VO vindt het van belang dat het bestuur aandacht blijft geven aan de evenwichtigheid in de belangenbehartiging van alle groepen van deelnemers en het transparant en verklaarbaar maken van de afwegingen van genomen besluiten.

Tenslotte

Het VO dankt het bestuur en de RvT voor de prettige samenwerking en de openheid waarmee de diverse zaken worden besproken. Daarnaast dankt het VO iedereen die in 2023 betrokken is geweest bij Bpf MITT voor de prettige samenwerking.

Reactie van bestuur

Het bestuur heeft kennis genomen van het verslag over 2023 van het Verantwoordingsorgaan (VO). Het bestuur is blij met het positieve oordeel van het VO over de wijze waarop het bestuur in het verslagjaar haar taken en verantwoordelijkheden heeft ingevuld, over het gevoerde beleid en de gemaakte beleidskeuzes. Het bestuur kan zich vinden in de aanbevelingen van het VO en zal in de komende periode bezien hoe invulling gegeven kan worden aan de aanbevelingen van het VO en het VO hierover informeren.

Het bestuur waardeert de betrokkenheid van het verantwoordingsorgaan en vindt het belangrijk om samen met het verantwoordingsorgaan en andere stakeholders het nieuwe pensioenstelsel zo goed mogelijk vorm te geven. Het bestuur dankt het VO voor de constructieve samenwerking en ziet ernaar uit deze samenwerking in het komende verslagjaar voort te zetten.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na bestemming saldo; in duizenden euro)

Activa	2023	2022
Beleggingen voor risico pensioenfondsen [1]		
– Vastgoedbeleggingen		
• Indirecte vastgoedbeleggingen	150.218	171.936
– Zakelijke waarden		
• Aandelen	768.378	708.554
– Vastrentende waarden		
• Beleggingsfondsen in obligaties	870.630	881.886
• Obligaties en Leningen op schuldbekentenis	1.013.869	874.717
• Bankleningen	328.412	324.615
• Deposito's	74.138	17.501
	2.287.049	2.098.719
– Derivaten		
• Valutaderivaten	16.407	22.599
• Rentederivaten	79.392	471
	95.799	23.070
– Overige beleggingen		
• Private equity	312.944	266.341
• Infrastructuur	299.186	263.418
	612.130	529.759
	3.913.574	3.532.038
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [2]	1.419	1.625
Vorderingen en overlopende activa [3]	150.759	205.291
Liquide middelen [4]	143.464	84.629
	4.209.216	3.823.583

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2023	2022
Stichtingskapitaal en reserves		
Extra reserve [5]	568.041	502.136
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [6]	3.356.450	3.033.265
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [7]	1.419	1.625
	3.357.869	3.034.890
Langlopende schuld		
Spaarfonds gemoedsbezwaarde [8]	7	6
Kortlopende schulden [9]	283.299	286.551
	4.209.216	3.823.583

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2023	2022
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
• Directe beleggingsopbrengsten [10]	54.797	65.108
• Indirecte beleggingsopbrengsten [11]	297.712	-796.692
• Kosten van vermogensbeheer [12]	-2.964	-2.582
	349.545	-734.166
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers [13]	130.421	114.963
Saldo van overdrachten van rechten [14]	397	-8.114
Pensioenuitkeringen [15]	-80.946	-75.703
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [16]		
• Wijziging rekenrente voorziening pensioenverplichtingen	-102.872	1.372.609
• Inkoop	-99.129	-140.284
• Sterfte	5.277	8.433
• Arbeidsongeschiktheid	1.709	916
• Waardeoverdrachten	-2.421	8.219
• Mutaties	141	322
• Toevoeging kosten	-2.722	-3.353
• Overige mutaties	3.332	1.380
• Verwachte uitkering	81.126	75.857
• Vrijval excassokosten	2.387	1.926
• Intrest	-99.950	20.180
• Toeslagverlening	-110.063	-280.310
• Wijziging actuariële grondslagen	0	-41.864
	-323.185	1.024.031
Mutatie langlopende schuld aan deelnemers		
Mutatie spaarfonds gemoedsbezwaarde [17]	-1	2
Herverzekering		
Uitkeringen uit herverzekering [18]	264	314

[.] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2023	2022
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [19]	-8.045	-7.622
Overige baten en lasten [20]	-2.545	-446
Saldo van baten en lasten	65.905	313.259
Bestemming van het saldo		
Extra reserve	65.905	313.259
	65.905	313.259

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2023	2022
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	125.923	113.857
Uitkeringen uit herverzekering	264	314
Wegens overgenomen pensioenverplichtingen	11.501	9.146
Overige mutaties	92	0
[A]	137.780	123.317
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen en afkopen, loonheffing, sociale premies en andere inhoudingen	-80.956	-75.642
Wegens overgedragen pensioenverplichtingen	-11.206	-17.176
Betaalde pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-7.398	-8.332
[B]	-99.560	-101.150
Totaal pensioenactiviteiten	38.220	22.167
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	54.701	65.098
Verkopen en aflossingen beleggingen	6.234.278	4.492.092
[C]	6.288.979	4.557.190
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-6.265.431	-4.569.512
Kosten van vermogensbeheer	-2.933	-2.562
[D]	-6.268.364	-4.572.074
Totaal beleggingsactiviteiten	20.615	-14.884
Mutatie geldmiddelen (som van A t/m D)	58.835	7.283
Saldo geldmiddelen 1 januari	84.629	77.346
Saldo geldmiddelen 31 december	143.464	84.629

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Bpf MITT is statutair gevestigd in Heerlen en is ingeschreven in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 41095737. Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2023, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2023 en is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, wat tevens de functionele valuta is van de stichting. Alle financiële informatie in euro's is afgerond op het dichtstbijzijnde duizendtal.

Toepassing Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Dit jaarverslag is vastgesteld op 19 juni 2024.

Waardering

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van ons fonds nagenoeg volledig gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van ons fonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Schattingen van de actuele waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen derhalve niet met precisie worden vastgesteld.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen

niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Buitenlandse valuta

Activa en passiva in buitenlandse valuta zijn omgerekend tegen de ultimo jaar geldende koersen.

Aandelen en indirecte beleggingen in onroerend goed

De ter beurse genoteerde aandelen zijn gewaardeerd tegen de marktwaarde, zijnde de beurswaarde. De niet ter beurse genoteerde fondsen zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde het aandeel in de intrinsieke waarde waarbij de intrinsieke waarde is gebaseerd op onderliggende marktwaarden.

Obligaties en obligatiefondsen

De obligaties zijn gewaardeerd tegen de marktwaarde, zijnde de beurswaarde. De niet ter beurse genoteerde vastrentende fondsen zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde het aandeel in de intrinsieke waarde.

Leningen op schuldbekentenis

De leningen op schuldbekentenis zijn gewaardeerd tegen de marktwaarde. Onder marktwaarde wordt in dit verband verstaan de contante waarde van de toekomstige kasstromen op basis van het effectieve rendement ultimo het verslagjaar van overeenkomstige leningen, rekening houdend met de mogelijkheid van vervroegde aflossing.

Derivaten

De derivaten zijn gewaardeerd tegen de marktwaarde, op basis van netto contante waarde.

Overige beleggingen

De overige beleggingen zijn gewaardeerd tegen de marktwaarde, zijnde het aandeel in de intrinsieke waarde.

Herverzekering

Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet. Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van ons pensioenfonds.

De waarde van de herverzekeringsspolissen wordt berekend op dezelfde grondslagen als de voorziening pensioenverplichtingen.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Als de ontvangst van de vordering is uitgesteld op grond van een verlengde overeengekomen betalingstermijn, dan wordt de reële waarde bepaald aan de hand van de contante waarde van de verwachte ontvangsten en worden er op basis van de effectieve rente rente-inkomsten ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit direct opvraagbare banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Extra reserve

Aan de extra reserve worden de jaarresultaten toegevoegd.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde. De actuele waarde wordt bepaald door de contante waarde te berekenen van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum opgebouwde onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Voor de bepaling van de contante waarde wordt gebruik gemaakt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur, inclusief de daarin verwerkte UFR (Ultimate Forward Rate).

De voorziening is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen:

Intrest:	Rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB.
Sterfte:	Prognosetafel AG2022 (startjaar 2024) met toepassing van fondsspecifieke ervaringssterfte.
Gehuwdheid:	Bij de vaststelling van de voorziening voor partnerpensioen wordt uitgegaan van het onbepaalde partnersysteem. De gehanteerde partnerfrequenties zijn fondsspecifiek. Op pensioendatum geldt een partnerfrequentie van 100%, in verband met de mogelijkheid tot uitruil. Na pensionering wordt het bepaalde partnersysteem gehanteerd.
Uitkeringen:	De uitkeringen worden continu betaalbaar verondersteld.
Leeftijden:	Aangenomen wordt dat alle verzekerden geboren zijn op de 1ste van de maand van hun werkelijke geboortedatum.
Leeftijdsverschil:	Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op 3,0 (2022: 3,0) jaar gesteld (man ouder dan vrouw).
Kosten:	In de voorziening pensioenverplichtingen is een excassovoorziening begrepen van 3,0% (2022: 3,0%) van de netto voorziening.
Rentetoevoeging:	Onder het FTK is de rente gelijk aan de 1-jaarsrente. Op basis van de DNB rentetermijnstructuur primo 2023 is deze rente gelijk aan 3,264%.
Arbeidsongeschiktheid:	Voor de arbeidsongeschikte deelnemers is de technische voorziening gebaseerd op de te bereiken pensioenaanspraken, waarbij voor de toekomstig op te bouwen premievrijgestelde aanspraken sprake is van 95% reservering (5% revalidatiekans).
Toeslagverlening:	Ons fonds heeft een voorwaardelijk toeslagbeleid waarvoor niet wordt gereserveerd.
Niet opgevraagd pensioen:	Er wordt een reservering aangehouden van 30% van de contante waarde van de toekomstige uitkeringen.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Deze voorziening is op dezelfde grondslagen gebaseerd als de voorzieningen pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en heeft betrekking op elders verzekerde pensioenen die in mindering worden gebracht op de opgebouwde pensioenen bij ons fonds. Het betreft aanspraken uit het verleden.

Langlopende schuld

Naast de voorziening pensioenverplichtingen heeft het pensioenfonds een spaarfonds voor gemoedsbezwaarden opgenomen in de balans. Dit betreft een spaarregeling voor deelnemers die niet verzekerd willen zijn. Op de pensioenleeftijd wordt het gespaarde bedrag in 15 jaar uitbetaald.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

Kortlopende schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Na eerste opname worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Resultaatbepaling

Algemeen

De lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de rente-opbrengst verminderd met de kosten; bij de aandelen wordt hieronder verstaan het bruto-dividend verminderd met de kosten.

De intresten van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen van aandelen onroerend goed, aandelen, obligaties, leningen op schuldbekentenissen en hypotheek;
- boetes bij vervroegde aflossingen van leningen op schuldbekentenis;
- valutaverschillen inzake deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransacties.

Kosten van vermogensbeheer

Onder de kosten van vermogensbeheer worden de administratiekosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen en worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Met ingang van boekjaar 2020 wordt een gedeelte van de pensioenuitvoeringskosten toegerekend aan vermogensbeheer. Het betreft 50% van de contributies en bijdragen voor DNB, AFM en de pensioenfederatie, 50% van de bestuurskosten, 50%, van de controlekosten van certificerend actuaris en controlerend accountant, 50% van de sleutelfunctie risicobeheer, 25% van de opleidingskosten en zelfevaluatie bestuur, 25% van de sleutelfuncties audit en acutarieel en 20% van de vergaderkosten en 20% van de kosten voor bestuursondersteuning. De vergelijkende cijfers van voorgaand boekjaar zijn niet aangepast.

Premiebijdragen

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de uitgekeerde bedragen inclusief afkopen en worden continu betaalbaar gesteld.

Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Met ingang van boekjaar 2020 wordt een gedeelte van de pensioenuitvoeringskosten toegerekend aan vermogensbeheer. Het betreft 50% van de contributies en bijdragen voor DNB, AFM en de pensioenfederatie, 50% van de bestuurskosten, 50%, van de controlekosten van certificerend actuaris en controlerend accountant, 50% van de sleutelfunctie risicobeheer, 25% van de opleidingskosten en

zelfevaluatie bestuur, 25% van de sleutelfuncties audit en acutarieel en 20% van de vergaderkosten en 20% van de kosten voor bestuursondersteuning.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten. Onder liquide middelen wordt verstaan de direct opeisbare tegoeden bij banken (exclusief tijdelijke liquiditeiten in de beleggingen).

Toelichting op de balans per 31 december
(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2022	Aankopen/ verstrek- kingen ¹⁾	Verkopen/ uitlotingen/ (af)lossingen ¹⁾	Gerealiseerde en niet gerealiseerde waarde- verschillen	Stand ultimo 2023
Vastgoedbeleggingen					
Indirecte vastgoedbeleggingen	171.936	3.519	0	-25.237	150.218
Zakelijke waarden					
Beleggingsfondsen in aandelen	708.554	10.228	-29.000	78.596	768.378
Vastrentende waarden					
Beleggingsfondsen in obligaties	881.886	23.332	-85.500	50.912	870.630
Obligaties en leningen op schuldbekentenis	874.717	1.378.669	-1.276.095	36.578	1.013.869
Bankleningen	324.615	6.047	0	-2.250	328.412
Deposito's	17.501	4.800.195	-4.743.558	0	74.138
	2.098.719	6.208.243	-6.105.153	85.240	2.287.049
Derivaten					
Valutaderivaten	22.599	0	-19.743	13.551	16.407
Rentederivaten	-202.486	0	-5.357	110.600	-97.243
Reclassificatie naar passivazijde	202.957	0	0	0	176.635
	23.070	0	-25.100	124.151	95.799
Overige beleggingen					
Private equity	266.341	59.366	-18.115	5.352	312.944
Infrastructuur	263.418	6.575	0	29.193	299.186
	529.759	65.941	-18.115	34.545	612.130
Belegd vermogen activa zijde	3.532.038	6.287.931	-6.177.368	297.295	3.913.574
Derivaten					
Rentederivaten	-471	0	0	0	-742
Valutaderivaten	-202.486	0	0	0	-175.893
Belegd vermogen passiva zijde	-202.957	0	0	0	-176.635
Totaal belegd vermogen	3.329.081	6.287.931	-6.177.368	297.295	3.736.939

1) De aan- en verkopen zijn inclusief interest.

Er wordt niet rechtstreeks belegd in aangesloten ondernemingen.

Methodiek bepaling marktwaarde

Niveau 1: Genoteerde marktprijzen. Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld op een actieve markt.

Niveau 2: Onafhankelijke taxaties.

Niveau 3: NCW-berekening. De netto contante waarde methode wordt gehanteerd voor de vastrentendewaarden- en derivatenportefeuille.

Niveau 4: Andere methode. Voor fondsbeleggingen in vastrentende waarden, aandelen, onroerend goed en hedgefondsen wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportages.

31 december 2023

	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2023
Vastgoedbeleggingen	0	0	0	150.218	150.218
Aandelen	0	0	0	768.378	768.378
Vastrentende waarden	1.013.767	0	74.240	1.199.042	2.287.049
Derivaten	0	0	-80.836	0	-80.836
Overige beleggingen	0	0	0	6 12.130	612.130
Totaal belegd vermogen	1.013.767	0	-6.596	2.729.768	3.736.939
Procentueel	27,1%	0,0%	-0,2%	73,1%	100,0%

31 december 2022

	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2022
Vastgoedbeleggingen	0	0	0	171.936	171.936
Aandelen	0	0	0	708.554	708.554
Vastrentende waarden	874.568	0	17.649	1.206.502	2.098.719
Derivaten	0	0	-179.887	0	23.070
Overige beleggingen	0	0	0	529.759	529.759
Totaal belegd vermogen	874.568	0	-162.238	2.616.751	3.329.081
Procentueel	26,3%	0,0%	-4,9%	78,6%	100,0%

	2023	2022
[2] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	1.419	1.625
Deze post heeft betrekking op het herverzekeringsdeel van de technische voorzieningen op de passivazijde van de (toelichting op) de balans.		
[3] Vorderingen en overlopende activa		
Premies		
Dit betreft de nog te vorderen premies van de aangesloten ondernemingen.	12.374	10.479
Overige vorderingen		
Financiële beleggingen	138.197	194.690
Uitkeringen	9	14
Terug te ontvangen BTW	77	108
Te vorderen bankrente	93	0
Vooruitbetaalde uitgaande waardeoverdrachten	9	0
	138.385	194.812
Totaal vorderingen en overlopende activa	150.759	205.291
Alle vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd van korter dan één jaar.		
[4] Liquide middelen		
ING Bank N.V.	5.797	4.478
Depotbanken	137.667	80.151
	143.464	84.629
De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds. Bpf MITT heeft een kredietfaciliteit bij ING van € 3,3 miljoen die ultimo boekjaar niet benut is.		
Totaal activa	4.209.216	3.823.583

Passiva	2023	2022
Stichtingskapitaal en reserves		
Stichtingskapitaal	0	0
[5] Extra reserve		
Stand per 1 januari	502.136	188.877
Bij: bestemming saldo baten en lasten	65.905	313.259
Stand per 31 december	568.041	502.136
De minimaal vereiste dekkingsgraad bedraagt 104,4% (2022: 104,4%).		
De vereiste dekkingsgraad bedraagt 119,1% (2022: 123,0%).		
De dekkingsgraad is 116,9% (2022: 116,5%).		
De beleidsdekkingsgraad is 121,2% (2022: 114,5%).		
Het pensioenvermogen bedraagt:	3.925.910	3.537.026
De beleidsdekkingsgraad van ons fonds is hoger dan de vereiste dekkingsgraad (ultimo 2023: 119,1%). Daardoor is er geen sprake van een tekort.		
[6] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Stand per 1 januari	3.033.265	4.057.296
Mutaties:		
– Wijziging rekenrente voorziening pensioenverplichtingen	102.872	-1.372.609
– Inkoop	99.129	140.284
– Sterfte	-5.277	-8.433
– Arbeidsongeschiktheid	-1.709	-916
– Waardeoverdrachten	2.421	-8.219
– Mutaties	-141	-322
– Toevoeging kosten	2.722	3.353
– Overige mutaties	-3.332	-1.380
– Verwachte uitkering	-81.126	-75.857
– Vrijval excassokosten	-2.387	-1.926
– Intrest	99.950	-20.180
– Toeslagverlening	110.063	280.310
– Wijziging actuariële grondslagen	0	41.864
Stand per 31 december	3.356.450	3.033.265

	2023	2022
De voorziening pensioenverplichtingen per 31 december is als volgt opgebouwd:		
– Deelnemers en arbeidsongeschikten	1.171.580	1.053.626
– Gewezen deelnemers	1.157.932	1.027.973
– Pensioengerechtigden	1.015.649	938.452
– IBNR ¹⁾	11.289	13.214
Totale voorziening pensioenverplichtingen	3.356.450	3.033.265
[7] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand per 1 januari	1.625	2.185
Mutaties:		
– Intrest	46	-9
– Resultaat op sterfte	-26	-9
– Verwachte uitkering	-259	-297
– Vrijval excassokosten	-8	-8
– Wijziging actuariële grondslagen	0	4
– Wijziging rentecurve	40	-241
– Reguliere mutaties	1	0
Stand per 31 december	1.419	1.625
Langlopende schulden		
[8] Spaarfonds gemoedsbezwaarde		
Stand per 1 januari	6	8
Rendementstoerekening	1	-2
Stand per 31 december	7	6

1) Dit betreft nagenoeg volledig de voorziening die wordt aangehouden voor de dekking van toekomstige arbeidsongeschiktheidsschades.

	2023	2022
[9] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Derivaten	176.635	202.957
Verplichtingen uit hoofde van beleggingen	103.861	81.361
Lopende intrest en nog af te rekenen bankkosten	0	3
Premies	77	42
Uitkeringen	0	28
Loonheffing en sociale premies	1.578	1.565
Administratiekosten, advieskosten, accountant en actuaris	231	198
De Nederlandsche Bank	354	0
Nog uit te betalen waardeoverdrachten en afkoopsommen	225	0
Nog te muteren waardeoverdrachten	36	138
Overige	302	259
	283.299	286.551
Alle kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van korter dan één jaar.		
Totaal passiva	4.209.216	3.823.583

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Door Bpf MITT zijn ultimo 2023 voor een bedrag van circa 191,724 miljoen (ultimo 2022: 180,850 miljoen) aan uitstaande commitments verstrekt via onder andere de Mn-beleggingsfondsen voor de periode na 2023. Bpf MITT heeft meerjarige overeenkomsten afgesloten met AZL en Mn-Services. Deze overeenkomsten hebben een looptijd korter dan vijf jaar.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan.

Toelichting op de Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Personeel

Gedurende het boekjaar 2023 had Bpf MITT geen personeel in dienst.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen ons, de bij ons aangesloten ondernemingen en de werknemers daarvan.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Voor de beloning van onze bestuurders verwijzen we naar de toelichting op de staat van baten en lasten. We hebben geen leningen verstrekt aan (voormalige) bestuurders. Er zijn op hen ook geen vorderingen.

Overige transacties met verbonden partijen

We hebben een Uitvoeringsreglement afgesloten met de verplicht aangesloten werkgevers en een Uitvoeringsovereenkomst met de vrijwillig aangesloten werkgevers. Er zijn, anders dan reguliere premiebetalingen, geen overige transacties met verbonden partijen.

Belastingen

De activiteiten van ons fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Baten en lasten

Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds

[10] Directe beleggingsopbrengsten

	2023	2022
Vastgoedbeleggingen	3522	1672
Aandelen	10.744	8.332
Obligaties en leningen op schuldbekentenis	47.975	38.191
Overige beleggingen	8.533	11.317
Liquide middelen	867	-140
Rente over bijdragen van werkgevers en werknemers	73	52
Rentederivaten	-16.909	5.687
Waardeoverdrachten	-5	0
Overige	-3	-3
	54.797	65.108

	2023	2022
[11] Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen:</i>		
– Aandelen onroerend goed	-25.237	-22.984
– Aandelen	78.596	-112.471
– Beleggingsfondsen in obligaties	50.912	-115.751
– Obligaties en leningen op schuldbekentenis	36.578	-201.140
– Bankleningen	-2.250	-60.620
– Valutaderivaten	13.551	-70.402
– Rentederivaten	110.600	-248.001
– Private equity	5.352	20.578
– Infrastructuur	29.193	7.683
– Valutaverschillen	0	-2
– Liquide middelen	417	6.418
	297.712	-796.692
[12] Kosten van vermogensbeheer		
Ingehouden netto beheerloon (inclusief restituties)	-2.313	-2.337
Kosten beleggingsadviseur	-95	-93
Overige kosten vermogensbeheer (bewaarloon)	-42	16
Herallocatie vanuit pensioenuitvoeringskosten	-685	-587
Omzetbelasting m.b.t. kosten vermogensbeheer	171	419
	-2.964	-2.582
Het ingehouden netto beheerloon kan als volgt worden gespecificeerd naar de verschillende beleggingscategorieën:		
– Fiduciair beheer	-1.117	-1.171
– Aandelen vastgoedmaatschappijen	-170	-154
– Vastrentende waarden	-619	-603
– Alternatieve beleggingen	-407	-409
	-2.313	-2.337
De transactiekosten zijn gesaldeerd met de beleggingsopbrengsten. De transactiekosten kunnen niet betrouwbaar worden vastgesteld omdat deze verrekend zijn in de aan- en verkoopprijzen. Voor een verdere uitsplitsing van de kosten vermogensbeheer naar de verschillende beleggingscategorieën wordt verwezen naar het bestuursverslag. Deze kosten wijken af van de genoemde kosten in het bestuursverslag, omdat daar ook kosten zijn opgenomen die zijn verwerkt in het nettorendement.		
Totaal beleggingsopbrengsten	349.545	-734.166

[13] Premiebijdragen van werknemers en werkgevers

Premies basisregeling

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.

De premiebijdragen van werkgever en werknemers bedragen in totaal 26,4% (2022: 26,4%) van de pensioengrondslag.

De kostendeekkende, gedempte en feitelijke premies zijn als volgt:

– Kostendeekkende premie	132.991	177.063
– Gedempte kostendeekkende premie	125.735	111.081
– Feitelijke premie	130.421	114.963

De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:

– Actuarieel benodigd	101.851	143.637
– Opslag in stand houden vereist vermogen	23.528	26.717
– Opslag voor uitvoeringskosten	7.612	6.709
– Actuarieel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	0	0

2023

2022

130.421

114.963

132.991

177.063

De gedempte kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:

– Actuarieel benodigd	69.151	61.008
– Opslag in stand houden vereist vermogen	15.974	11.347
– Opslag voor uitvoeringskosten	7.612	6.709
– Actuarieel benodigd ten behoeve van voorwaardelijke onderdelen	32.998	32.017

125.735

111.081

De feitelijke premie is als volgt samengesteld:

– Actuarieel benodigd	69.151	61.008
– Opslag in stand houden vereist vermogen	15.974	11.347
– Opslag voor uitvoeringskosten	7.612	6.709
– Actuarieel benodigd ten behoeve van voorwaardelijke onderdelen	32.998	32.017
– Overschot	4.686	3.882

130.421

114.963

Bij de bepaling van de aan het boekjaar toe te rekenen premie is rekening gehouden met verleende premiekortingen en/of premieopslagen.

In het boekjaar is geen korting verstrekt.

De feitelijke premie is vastgesteld als een doorsneepremie ter grootte van 26,4% ¹⁾ van de pensioengrondslag. Deze doorsneepremie is door het bestuur vastgesteld en is gebaseerd op de premiestaffel in de ABTN.

¹⁾ Voor TenCate bedraagt de premie 29,4%. Van deze verhoogde premie is 2,4% bestemd voor extra opbouw en 0,7% t.b.v. ANW-aanvulling.

	2023	2022
[14] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen	3.258	957
Overgenomen pensioenverplichtingen klein pensioen	8.345	8.105
Overgedragen pensioenverplichtingen	-9.374	-12.917
Overgedragen pensioenverplichtingen klein pensioen	-1.832	-4.259
	397	-8.114
[15] Pensioenuitkeringen		
Ouderdomspensioen	-63.864	-59.676
Partnerpensioen	-15.186	-13.974
Wezenpensioen	-200	-204
Afkopen	-1.563	-1.722
Invaliditeitspensioen	-133	-127
	-80.946	-75.703
[16] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Wijziging rekenrente voorziening pensioenverplichtingen	-102.872	1.372.609
Inkoop	-99.129	-140.284
Sterfte	5.277	8.433
Arbeidsongeschiktheid	1.709	916
Waardeoverdrachten	-2.421	8.219
Mutaties	141	322
Toevoeging kosten	-2.722	-3.353
Overige mutaties technische voorzieningen	3.332	1.380
Verwachte uitkering	81.126	75.857
Vrijval excassokosten	2.387	1.926
Intrest	-99.950	20.180
Toeslagverlening	-110.063	-280.310
Wijziging actuariële grondslagen	0	-41.864
	-323.185	1.024.031
Mutatie langlopende schuld		
[17] Mutatie spaarfonds gemoedsbezwaarde		
Rendementstoerekening	-1	2

	2023	2022
Herverzekering		
[18] Uitkeringen uit herverzekering		
Ouderdomspensioen	264	313
Invaliditeitspensioen	0	1
	264	314
[19] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie	-5.515	-5.293
Governance		
– Bestuur en verantwoordingsorgaan	-418	-349
– Raad van Toezicht	-45	-50
– Bestuursadvisering	-751	-741
– Sleutelfuncties en compliance	-132	-111
– Vergaderkosten	-14	-14
– Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering	-8	-10
– Opleidingskosten	2	-12
– Project wet toekomst pensioenen	-725	-513
– Governance overig	0	-17
Controlekosten		
– Accountant (controle jaarrekening, basisgegevens, normrendement, z-score en DNB-staten) KPMG (boekjaar 2023 en 2022) ¹⁾	-105	-97
– Certificerend actuaire	-23	-26
Advieskosten		
– Actuarieel advies	-173	-159
– Communicatie	-170	-236
– Accountant (fiscaal advies) Deloitte	-37	-28
– Juridisch advies	-141	-150
– ALM Studie	-2	-35
– Advies overig	-1	-1
Overige kosten		
– De Nederlandsche Bank	-354	-266
– Autoriteit Financiële Markten	-36	-20
– Contributie PensioenFederatie	-41	-40
– Pensioenregister	-12	-10
– UWV	-6	-2
– Overige	-23	-29
Herallocatie naar kosten vermogensbeheer	685	587
	-8.045	-7.622

1) Honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening worden toegerekend aan het boekjaar waarop de betreffende jaarrekening betrekking heeft.

	2023	2022
[20] Overige baten en lasten		
Mutatie voorziening dubieuze debiteuren	-2.637	-529
Diverse kleine posten	92	83
	-2.545	-446
Saldo van baten en lasten	65.905	313.259

	2023	2022
Actuariële analyse van het saldo		
Beleggingen	146.722	658.625
Premies	20.958	-35.383
Waardeoverdrachten	-2.024	105
Kosten	1.954	1.013
Uitkeringen	444	468
Sterfte	5.277	8.433
Arbeidsongeschiktheid	1.709	916
Mutaties	141	322
Toeslagverlening	-110.063	-280.310
Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	3.332	-40.484
Andere oorzaken	-2.545	-446
	65.905	313.259

Het resultaat op "Beleggingen" van 146.722 euro positief betreft het saldo van de beleggingsrendementen (349.544 euro positief) en de benodigde intrestbijschrijving en de mutatie van de technische voorziening uit hoofde van de wijziging van de rentetermijnstructuur (totaal 202.822 euro negatief).

Bestemming van het saldo

Het bestuur heeft besloten om het resultaat over het boekjaar als volgt te verdelen:

	2023
Extra reserve	65.905
	65.905

Bezoldiging bestuursleden, Raad van Toezicht en verantwoordingsorgaan

Gedurende het boekjaar 2023 zijn de volgende vergoedingen betaald.

	2023	2022
Bestuursvergoedingen	376	315
Vergoedingen Raad van Toezicht	45	50
Vergoedingen Verantwoordingsorgaan	42	34
Totaal	463	399

Risicoparagraaf

(in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna wordt een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt, is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is, bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het fonds is, wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden, gegeven de financiële risico's die het (na afdekking) loopt op de balans, komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de beleidsdekkingsgraad wordt afgezet tegen de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische beleggingsmix om te bepalen of het fonds in een tekortsituatie verkeert

Voor de vaststelling van het vereist eigen vermogen maakt het fonds gebruik van het standaardmodel van DNB. In dit standaardmodel worden de risicofactoren aangeduid als S1 tot en met S10. Per risicofactor wordt uitgerekend welke buffer het pensioenfonds nodig heeft voor het betreffende risico. Vervolgens wordt rekening gehouden met de veronderstelde positieve samenhang (correlatie) tussen het renterisico (S1), het aandelen- en vastgoedrisico (S2) en het kredietrisico (S5). Tevens wordt rekening gehouden met de veronderstelling dat niet alle risico's zich tegelijk zullen manifesteren (diversificatie).

De volgende tabel toont de uitsplitsing van de vereist eigen vermogens op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2023 van 19,1% en ultimo 2022 van 23,0%. Voor de procentuele buffers per risicofactor geldt dat rekening is gehouden met de toerekening van de correlatie- en diversificatie-effecten aan de individuele risicobuffers.

	2023		2022	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	119.089	2,0	263.652	6,2
Aandelen- en vastgoed risico (S2)	485.409	13,5	453.365	13,3
Valutarisico (S3)	110.494	0,6	101.388	0,5
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	131.037	2,6	127.822	2,8
Verzekeringstechnisch risico (S6)	89.326	0,4	82.770	0,3
Concentratierisico (S8)	0	0,0	0	0,0
Actief beheer risico (S10)	0	0,0	0	0,0
Diversificatie- en correlatie-effect	-295.435		-329.671	
Vereist eigen vermogen voor risico fonds	639.920	19,1	699.326	23,1
Afname voor toerekening totale TV				-0,1
Vereist eigen vermogen (totaal fonds)	639.920	19,1	699.326	23,0
Aanwezige dekkingsgraad		116,9%		116,5%
Beleidsdekkingsgraad		121,2%		114,5%
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,4%		104,4%
Vereiste dekkingsgraad		119,1%		123,0%

De beleidsdekkingsgraad van het fonds is per 31 december 2023 hoger dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel. Einde boekjaar 2023 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 121,2%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2022 van 114,5%, is de beleidsdekkingsgraad toegenomen met 6,7%-punt.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. De looptijd van de pensioenverplichtingen van het fonds is langer dan de looptijd van de beleggingen. Onderstaande duratiecijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 19,4.

Duratie van de pensioenverplichtingen 19,3.

Het fonds heeft in 2023 de strategische renteafdekking verhoogd van 30% naar 70% op basis van de swapcurve. Hierdoor daalt de aan te houden buffer voor het renterisico sterk ten opzichte van vorig jaar. Dit is tevens de primaire reden waarom de totale vereiste dekkingsgraad daalt ten opzichte van vorig jaar. De feitelijke afdekking van het renterisico ultimo 2023 is 67,9% op basis van de swapcurve.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk renterisico bedraagt 127.225 (2,2%) en voor het strategisch renterisico 119.089 (2,0%).

Aandelen- en vastgoedrisico

Ons fonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, onroerend goed, infrastructuur en private equity in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende categorieën in zakelijke waarden getoond.

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Verdeling zakelijke waarden, onroerende zaken en overige beleggingen per categorie:</i>				
Indirect onroerend goed	150.218	9,8	171.936	12,2
Ontwikkelde markten (Mature markets)	534.902	35,0	460.060	32,6
Opkomende markten (Emerging markets)	233.476	15,3	248.494	17,6
Private equity	312.944	20,4	266.341	18,9
Infrastructuur	299.186	19,5	263.418	18,7
	1.530.726	100,0	1.410.249	100,0

Derivaten

Strategisch dekt het fonds haar zakelijke waarden risico niet af.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch aandelen- en vastgoedrisico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer

voor het feitelijk aandelen- en vastgoedrisico bedraagt 490.602 (13,5%) en voor het strategisch aandelen- en vastgoedrisico 485.409 (13,5%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt doordat de verplichtingen van ons fonds in euro's luiden terwijl een gedeelte van de beleggingen van ons fonds in niet-euro luidt. Ons fonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Ons fonds kiest er daarom voor om (een gedeelte) van haar blootstelling naar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van het valutarisico loopt het fonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Indien de afdekking van het risico hoger dan 100% is, loopt ons fonds juist risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Strategisch streeft ons fonds naar een afdekking van 90% van de valuta-exposure naar Amerikaanse dollar, Britse pond en Japanse yen. Andere buitenlandse valuta worden niet afgedekt. Eind 2023 zou dit betekenen dat strategisch 58,8% van de niet-euro belangen wordt afgedekt. De bedragen in onderstaande tabellen zijn op basis van Look Through, inclusief CSA-posities, saldi depotbanken en kortlopende vorderingen en schulden met betrekking tot beleggingen.

	31 december 2023		31 december 2023	
	Voor derivaten	Valutaderivaten	Na derivaten	Reële waarde
	€	€	€	€
Euro	2.526.333	773.818	3.300.151	16.407
Amerikaanse dollar	770.385	-660.531	109.854	0
Britse pond sterling	76.520	-79.061	-2.541	0
Japanse yen	38.946	-34.226	4.720	0
Overige	496.758	0	496.758	0
	3.908.942	0	3.908.942	16.407

	31 december 2022		31 december 2022	
	Voor derivaten	Valutaderivaten	Na derivaten	Reële waarde
	€	€	€	€
Euro	2.213.079	719.368	2.932.447	22.599
Amerikaanse dollar	695.387	-610.054	85.333	0
Britse pond sterling	76.778	-78.810	-2.031	0
Japanse yen	34.362	-30.504	3.857	0
Overige	502.955	0	502.955	0
	3.522.561	0	3.522.561	22.599

Indien de afrekening van deze transacties op 31 december 2023 zou hebben plaatsgevonden dan zou het af te rekenen bedrag hoger uitvallen dan overeengekomen (ongerealiseerde resultaat van positief 13.551).

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valutarisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde markten en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het feitelijk valutarisico bedraagt 128.988 (0,7%) en voor het strategisch valutarisico 110.494 (0,6%).

Grondstoffenrisico

Grondstoffen ofwel commodities, vormen een beleggingscategorie waarin veelal via indexfutures en swaps wordt geïnvesteerd in energie (olie), metalen, edelmetalen en agroproducten. Het grondstoffenrisico betreft het risico op fluctuaties in grondstofprijzen. Bpf MITT heeft geen beleggingen in grondstoffen.

Kredietrisico

Bpf MITT loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentende-waardenportefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese staatsobligatie met een AAA-rating wordt in het standaardmodel als kredietrisicovrij beschouwd. Daarentegen worden beleggingen die geclassificeerd staan onder 'lager dan BBB' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd. Beleggingen die geen rating ontvangen worden als zeer risicovol beschouwd.

De samenstelling van de vastrentende waarden (inclusief lopende intrest) kan als volgt worden samengevat:

	2023				2022			
		%	Duration	Credit-spread %		%	Duration	Credit-spread %
Langlopende Europese obligaties	416.192	18,2	14,1	0,1%	384.476	18,3	14,6	-0,1
Europese bedrijfsobligaties	376.570	16,5	4,5	0,8%	348.463	16,6	4,7	0,9
Hypotheke retail	328.412	14,4	8,1	1,7%	324.615	15,5	7,2	1,3
Kortlopende staatsobligaties	248.479	10,9	6,6	1,3%	267.250	12,7	6,3	4,1
Onderhandse leningen	102	0,0	0,5	0,7%	149	0,0	0,9	1,4
Vastrentend-hoogrentend EU obligaties	121.353	5,3	3,7	0,8%	127.586	6,1	4,3	2,7
Vastrentend-hoogrentend US obligaties	124.227	5,4	3,2	2,6%	138.587	6,6	3,8	3,2
Emerging Markets obligaties	597.574	26,1	0,3	-0,3%	490.092	23,4	0,3	-0,4
Deposito's	74.138	3,2			17.501	0,8	–	–
	2.287.049	100,0			2.098.719	100,0		

De creditspread is een maatstaf voor kredietrisico en geeft de opslag aan die de markt vraagt boven de risicovrije rente. Des te hoger deze opslag, des te hoger de markt het kredietrisico op een partij beoordeelt en des te hoger de vergoeding (de spread) is die de markt wil ontvangen voor het nemen van dit kredietrisico. De creditspread is bepaald ten opzichte van de relevante swapcurves in de desbetreffende valuta van de obligatie.

De durations en credit spreads van Europese staatsobligaties, langlopende obligaties en bedrijfsobligaties zijn specifiek bepaald voor deze beleggingsfondsen. Voor alle overige vastrentende waarden (overige beleggingsfondsen en discretionaire portefeuilles) zijn deze gegevens op basis van benchmarks vastgesteld.

De Langlopende Europese staatsobligaties zijn onder andere uitgegeven door de landen Duitsland, Nederland, Oostenrijk, Ierland, Frankrijk, Finland en België en luiden in EUR.

De Emerging Markets-obligaties zijn uitgegeven door landen in opkomende regio's zoals Latijns-Amerika, Azië, Pacific en Afrika.

De Vastrentend-hoogrentende portefeuille bestaat uit hoogrentende obligaties uitgegeven door het bedrijfsleven.

De hoogrentende obligaties hebben over het algemeen een lagere rating dan "Investment grade".

Deposito's en kortlopende staatsobligaties worden aangehouden om tijdelijke overtollige liquide middelen kortstondig uit te zetten

Het kredietrisico wordt primair beperkt door te beleggen in bedrijven of staten met een hoge kredietwaardigheid.

De verdeling van de vastrentende waarden naar creditrating is als volgt:

	2023	2022
	%	%
AAA	36,0	32,9
AA	22,0	23,3
A	13,0	8,2
BBB	15,0	17,1
Lager dan BBB	13,0	17,0
Geen rating	1,0	1,5
	100,0	100,0

De verdeling van de looptijd van de vastrentende waarden is als volgt:

	2023		2022	
	€	%	€	%
Van 0 tot 3 jaar	892.534	39,0	742.676	35,3
Van 3 tot 5 jaar	257.808	11,3	227.801	10,9
Van 5 tot 10 jaar	537.207	23,5	528.137	25,2
Van 10 tot 20 jaar	330.966	14,5	342.335	16,3
Langer dan 20 jaar	268.534	11,7	257.770	12,3
	2.287.049	100,0	2.098.719	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentende waardenportefeuille. Naarmate de rating slechter wordt, neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 148.189 (3,0%) en voor het strategisch kredietrisico van 131.037(2,6%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevenrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico bedraagt 89.326 (0,4%) en voor het strategisch verzekeringstechnisch risico 89.326 (0,4%).

Concentratierisico en prijsrisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen, moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

Zakelijke waarden, onroerend goed en overige beleggingen

Verdeling zakelijke waarden en overige beleggingen per regio:

	2023		2022	
	€	%	€	%
Indirect onroerend goed	150.218	9,8	171.936	12,2
Aandelen Europa	201.741	13,2	173.380	12,3
Aandelen Noord-Amerika	255.573	16,7	216.776	15,4
Aandelen Verre Oosten	77.588	5,1	69.904	5,0
Aandelen Emerging Markets	233.476	15,3	248.493	17,6
Private equity	312.944	20,4	266.341	18,9
Infrastructuur	299.186	19,5	263.419	18,7
	1.530.726	100,0	1.410.249	100,0

Verdeling zakelijke waarden per sector:

	2023		2022	
	€	%	€	%
Financiële instellingen	151.857	19,8	133.771	18,9
Handels- en industriële ondernemingen	81.358	10,6	79.143	11,2
Energie	11.572	1,5	27.563	3,9
Technologie	123.795	16,1	100.026	14,1
Consumentengoederen	260.937	34,0	227.022	32,0
Communicatie	68.546	8,9	77.197	10,9
Materialen	39.448	5,1	33.914	4,8
Overige	30.865	4,0	29.918	4,2
	768.378	100,0	708.554	100,0

Concentratierisico vastrentende waarden

Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van de totale beleggingen in vastrentende waarden:

Duitse staat	372.049	8,8	346.483	9,1
Nederlandse staat	201.309	4,8	158.958	4,2
Belgische staat	0	0,0	114.695	3,0

Hoogte buffer

In het standaardmodel is geen rekening gehouden met een buffer voor concentratierisico. Het risico dient sec kwalitatief toegelicht te worden.

Security Lending

Binnen een aantal Mn Services Beleggingsfondsen waarin belegd wordt, worden stukken (aandelen en obligaties) uitgeleend. Voor het uitlenen van deze stukken ontvangen de betreffende beleggingsfondsen collateral als onderpand. De opbrengsten van het uitlenen van de stukken worden binnen het betreffende beleggingsfonds herbelegd. Deze opbrengsten hebben een positief effect op de participatiewaarde van het beleggingsfonds.

Het onderpand heeft gemiddeld een waarde van 103,7% van de uitgeleende stukken. Het Bpf MITT aandeel in de waarde van het ontvangen onderpand was op jaareinde EUR 123.524.330.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat de beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen.

	2023		2022	
	€	%	€	%
Illiquide beleggingen per beleggingscategorie				
Vastrentende waarden	328.514	9,91	324.764	9,19
Private equity	312.944	9,44	266.341	7,54
Infrastructuur	299.186	9,03	263.418	7,46
	940.644	28,38	854.523	24,19

Illiquide beleggingen zijn niet binnen een maand opvraagbaar. Ultimo 2023 is 28,38% (2022: 24,19%) van de totale beleggingsportefeuille illiquide en deze vertegenwoordigen een bedrag van 940.644 dat niet binnen één maand liquide gemaakt kan worden.

Actief beheer risico

Het Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico. Er wordt niet actief belegt.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. Voor het fonds resulteert een buffer voor het feitelijk actief beheer risico van 0 (0,0%) en voor het strategisch actief beheer risico van 0 (0,0%).

Diversificatie- en correlatie-effect

Bij de becijfering van het totale vereist eigen vermogen dient gebruik gemaakt te worden van de wortelformule. Hierdoor is het totale vereist eigen vermogen kleiner dan de optelsom van de afzonderlijke buffers. In de wortelformule wordt namelijk verondersteld dat niet alle risico's zich op hetzelfde moment zullen voordoen (diversificatie). Wel wordt uitgegaan van een positieve samenhang (correlatie) tussen het renterisico, het aandelen- en vastgoedrisico en het kredietrisico. Per saldo heeft dit een risico-verlagend effect. Bij het pensioenfonds is dit voor de feitelijke beleggingsportefeuille eind 2023 - 320.122 en voor de strategische beleggingsportefeuille - 295.435.

Vastgesteld te Heerlen, 19 juni 2024.

Het bestuur

dhr. N. Mol
voorzitter

dhr. J.J.C. Jochems

dhr. J. Hasselman

dhr. M. Mulder

dhr. J.W. Eggen

mw. I.M. van Eekelen

dhr. G.A.J. Lamers

dhr. W.B.E. Rutgers

Overige gegevens

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van ons fonds.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Mode-, Interieur-, Tapijt- en Textielindustrie te Heerlen is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Mode-, Interieur-, Tapijt- en Textielindustrie, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 20.000.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 1.000.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen). Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

Bij de bepaling van de toeslagverlening per 1 januari 2024 is het fonds uitgegaan van een wijziging van de toeslagmaatstaf met terugwerkende kracht. Daardoor is het fonds in de gelegenheid geweest een ruimere toeslag toe te kennen dan op grond van de gepubliceerde prijsinflatie mogelijk zou zijn geweest. Ik heb me ervan vergewist dat het fonds daarbij oog heeft gehad voor evenwichtige belangenafweging, en dat rekening is gehouden met de lagere toeslag die per 1 januari 2023 zou zijn toegekend indien ook toen rekening was gehouden met de wijziging van de maatstaf.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Mode-, Interieur-, Tapijt- en Textielindustrie is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Rotterdam , 19 juni 2024

drs. H.L.N. Stofbergen AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Mode-, Interieur-, Tapijt-, en Textielindustrie

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Mode-, Interieur-, Tapijt-, en Textielindustrie per 31 december 2023 en van het saldo van baten en lasten over 2023, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Mode-, Interieur-, Tapijt-, en Textielindustrie ('de Stichting' of 'het fonds') te Heerlen gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2023;
- 2 de staat van baten en lasten over 2023;
- 3 het kasstroomoverzicht over 2023; en
- 4 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

KPMG Accountants N.V., een naamloze vennootschap ingeschreven in het handelsregister in Nederland onder nummer 33263683, is lid van het KPMG-netwerk van zelfstandige ondernemingen die verbonden zijn aan KPMG International Limited, een Engelse entiteit.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. De informatie en onze bevindingen ten aanzien van continuïteit, fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving en de kernpunten van onze controle moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Samenvatting

Materialiteit

- Materialiteit van EUR 20 miljoen
- 0,5% van het pensioenvermogen

Risico van een afwijking van materieel belang vanwege risico's gerelateerd aan Fraude, NOCLAR en Continuïteit

- Frauderisico's: risico van doorbreken interne beheersing door het bestuur geïdentificeerd en verder uiteengezet in de sectie 'Controleaanpak risico van fraude en het niet naleven van wet- en regelgeving'
- Risico's in verband met het niet naleven wet- en regelgeving (NOCLAR): geen risico van een afwijking van materieel belang vanwege NOCLAR risico's geïdentificeerd
- Continuïteitsrisico's: geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd

Kernpunten

- Waardering van beleggingen voor risico pensioenfonds
- Waardering van de voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 20 miljoen (2022: EUR 17,5 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2023 (circa 0,5%). Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de (beleids)dekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur en de raad van toezicht afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven EUR 1 miljoen rapporteren aan het bestuur en de raad van toezicht alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan MN Services Vermogensbeheer B.V. (hierna: MN Services). De pensioenadministratie is uitbesteed aan AZL N.V. (hierna: AZL).

De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door MN Services en informatie over de voorziening pensioenverplichtingen, premiebijdragen, pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door AZL.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van AZL, zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (Standaard 3402 type II-) rapportage.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en het bespreken van de beheersomgeving bij de dienstverlener met vertegenwoordigers van de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij, en bespreken wij met de andere onafhankelijke accountant, de in de Standaard 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2023 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan MN Services en AZL.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses ten aanzien van premiebijdragen en pensioenuitkeringen uitgevoerd, waarbij wij de uitkomsten hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en pensioenuitkeringen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants. MN Services heeft op grond van de overeenkomst met de Stichting aan een onafhankelijke accountant opdracht gegeven de informatie inzake de beleggingen ten behoeve van de jaarrekening van de Stichting te controleren.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel bij de jaarrekening zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controlewerkzaamheden van deze accountant. In dit kader hebben wij de accountant schriftelijke instructies gegeven omtrent de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden. De accountant heeft, op onze instructie, de controle uitgevoerd met een materialiteit van EUR 19,5 miljoen en daarbij ook bijzondere aandacht besteed aan het hierna genoemde kernpunt van onze controle voor de waardering van beleggingen voor risico pensioenfondsen.

De accountant heeft zijn bevindingen aan ons gerapporteerd. Wij hebben de rapportage geëvalueerd, de bevindingen met de accountant besproken, het controledossier van de

accountant beoordeeld en aanvullende eigen controlewerkzaamheden uitgevoerd, waaronder de aansluiting van de vermogensbeheerrapportage met de financiële administratie en de jaarrekening.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergegevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de voorziening pensioenverplichtingen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen verkregen.

Controleaanpak ten aanzien van risico's op fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

In het hoofdstuk 'Integraal risicomanagement' van het bestuursverslag beschrijft het bestuur de procedures ten aanzien van de risico's op fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

In het kader van onze controle hebben wij inzicht verkregen in de Stichting en haar bedrijfsomgeving, en van het risicomanagement van de Stichting met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

Onze werkzaamheden omvatten onder andere het evalueren van de gedragscode, de klokkenluidersregeling, het incidentenregister en de procedures van de Stichting om aanwijzingen van mogelijke fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving te onderzoeken. Bovendien hebben wij inlichtingen ter zake ingewonnen bij het bestuur en de raad van toezicht en hebben wij correspondentie met relevante toezichthoudende autoriteiten en regelgevers in onze evaluatie betrokken. Wij hebben tevens kennisgenomen van het geconstateerde incident inzake het naleven van de Sanctiewet 1977 en de door het bestuur getroffen maatregelen om de (financiële) impact te bepalen alsmede herhaling te voorkomen. Voor een nadere toelichting op dit incident verwijzen wij naar de paragraaf 'Contacten met de externe toezichthouders' zoals opgenomen in het bestuursverslag.

Op basis van onze risicoanalyse werkzaamheden hebben wij de volgende rechtsgebieden geïdentificeerd die de meest waarschijnlijke oorzaak zouden kunnen zijn voor een materieel effect op de jaarrekening in het geval van het niet-voldoen aan deze regelgeving:

- Pensioenwet;
- Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds (Wet Bpf 2000);
- Besluit Financieel toetsingskader pensioenfonds (Bftp);
- Algemene verordening gegevensbescherming (AVG);
- Sanctiewetgeving.

Wij beoordelen het frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording (waaronder premieopbrengsten, directe beleggingsopbrengsten en gerealiseerde indirecte beleggingsopbrengsten) als niet-significant gezien de aard van de opbrengsten, de aanwezige uitbestedingsrelaties en de beperkte mogelijkheden tot het materieel beïnvloeden van de opbrengstverantwoording.

De premieopbrengsten en directe beleggingsopbrengsten betreffen homogene en niet-complexe opbrengstenstromen, zonder aanwezige significante schattingselementen.

Ten aanzien van de indirecte gerealiseerde beleggingsopbrengsten hebben wij het frauderisico weerlegd omdat er geen verhoogde druk is op het bestuur van het pensioenfonds om de opbrengstverantwoording te sturen en de gelegenheid om de

opbrengstverantwoording materieel te beïnvloeden zeer beperkt is, mede door de aanwezige uitbestedingsrelaties.

In overeenstemming met het bovenstaande en met de controlestandaarden hebben wij het volgende risico geïdentificeerd ten aanzien van fraude dat relevant is voor onze controle (dit betreft het relevante veronderstelde risico zoals vastgelegd in de controlestandaarden). Wij hebben hierop als volgt ingespeeld:

Doorbreken van interne beheersing door het bestuur

Risico:

- Het bestuur is in een unieke positie om fraude te plegen door de mogelijkheid het proces van financiële verslaggeving en resultaten te manipuleren door middel van het doorbreken van de interne beheersing die anderszins effectief lijkt te werken, zoals schattingen gerelateerd aan de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van de beleggingen.

Controleaanpak:

- Wij hebben de opzet en de implementatie geëvalueerd en, waar passend geacht, de werking getoetst van de interne beheersingsmaatregelen die het frauderisico dienen te mitigeren, inclusief de interne beheersingsmaatregelen die aanwezig zijn bij de dienstverleners waaraan de Stichting bedrijfsprocessen heeft uitbesteed.
- Wij hebben een analyse uitgevoerd om te identificeren of er sprake is van (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico. De uitkomst van deze evaluatie is dat wij geen (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico hebben geïdentificeerd.
- Wij hebben significante schattingen alsook oordeelsvormingen en veronderstellingen van het bestuur met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van de beleggingen geëvalueerd. Voor een omschrijving van onze werkzaamheden hieromtrent, verwijzen wij naar de kernpunten met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van de beleggingen.
- We hebben elementen van onvoorspelbaarheid in onze controleaanpak opgenomen, waarbij wij onder andere voor een deelwaarneming van de overige kosten de juistheid hebben vastgesteld op basis van onderliggende brondocumenten.

Onze evaluatie van uitgevoerde procedures ten aanzien van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving heeft niet geleid tot een kernpunt van de controle.

Wij hebben onze risico-inschatting en controleaanpak en resultaten gecommuniceerd aan het bestuur en aan de raad van toezicht.

Onze controlewerkzaamheden leidden niet tot aanwijzingen en/of andere redelijke vermoedens van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving die van materieel belang zijn voor onze controle, anders dan het geconstateerde incident inzake het naleven van de Sanctiewet 1977 zoals hiervoor reeds benoemd.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur van de Stichting heeft zijn continuïteitsbeoordeling uitgevoerd en geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd. Onze procedures om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te beoordelen omvatten onder andere:

- overwegen of de continuïteitsrisicoanalyse door het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van de controle kennis hebben;

- overwegen of actuariële ontwikkelingen (inclusief de voorzienbare trend in overlevingskansen) en de ontwikkelingen op financiële markten (inclusief ontwikkeling in de rentetermijnstructuur) aanleiding geven tot een significant continuïteitsrisico;
- analyse van de ontwikkeling van de financiële positie van de Stichting gedurende het boekjaar ten opzichte van wettelijke solvabiliteits-eisen op indicatoren die kunnen duiden op continuïteitsrisico's en het evalueren van de toelichting in de jaarrekening hieromtrent.

De resultaten van onze risicobeoordelingsprocedures hebben geen aanleiding gegeven om additionele controlewerkzaamheden op de continuïteitsbeoordeling uit te voeren.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij aan het bestuur en de raad van toezicht gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Waardering van beleggingen voor risico pensioenfonds

Omschrijving

De beleggingen voor risico pensioenfonds (hierna: 'de beleggingen') vormen een significante post op de balans van de Stichting. De beleggingen van de Stichting bedragen circa 99% van het balanstotaal. Alle beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op reële waarde (marktwaaarde). Uit noot 1 van de toelichting op de jaarrekening blijkt dat voor ongeveer EUR 1 miljard (27%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op marktnoteringen en dat voor EUR 2,7 miljard (73%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op andere geschikte waarderingsmodellen. Het bepalen van de marktwaaarde voor deze laatste beleggingscategorie is complex(er) en bevat subjectieve schattings-elementen.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van modellen. Gezien de invloed hiervan op de waardering van de beleggingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de (beleids)dekkingsgraad vormde de waardering van de beleggingen een kernpunt van onze controle.

In de paragraaf 'Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling' geeft de Stichting de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In noot 1 zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor de waardering van deze beleggingscategorie uiteengezet. Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

De accountant van MN Services heeft zijn bevindingen met betrekking tot zijn controle op de vermogensrapportage aan ons gerapporteerd. Wij hebben de rapportage geëvalueerd, de bevindingen met de accountant besproken en, wanneer nodig geacht, een dossierreview op het controledossier van de accountant verricht. Wij hebben vastgesteld dat de gecontroleerde vermogensbeheerrapportage aansluit met de financiële administratie en de jaarrekening.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen en gehanteerde waarderingsmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen.

Wij vinden dat de waardering van de beleggingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de beleggingen is toereikend.

Waardering van de voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening

Omschrijving

De voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening (hierna: 'de voorziening pensioenverplichtingen') is een significante post op de balans van de Stichting die wordt gewaardeerd op reële waarde (marktwaarde). De waardering van de voorziening pensioenverplichtingen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt met gebruikmaking van de rentetermijnstructuur ultimo boekjaar zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming door het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariel deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad vormt de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen een kernpunt van onze controle.

Het bestuur heeft in de paragraaf 'Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling' de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de voorziening pensioenverplichtingen opgenomen.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaris over de te volgen aanpak, de attentiepunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaris. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaris geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij

gebruikgemaakt van een eigen actuaaris. Tevens hebben wij de waarderingsgrondslagen en de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen in de jaarrekening geëvalueerd.

Onze observatie

Wij vinden dat de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen is toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben een mindere diepgang dan onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de informatie die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude. Daarbij is het bestuur, onder toezicht van de raad van toezicht, verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en de niet-naleving van wet- en regelgeving en het nemen van maatregelen om de gevolgen, voor zover mogelijk, ongedaan te maken en herhaling te voorkomen.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van de genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de Stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze doelstelling is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om in onze controleverklaring aandacht te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze ongedeelde verantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verkrijgen van voldoende geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de onderdelen of activiteiten binnen de groep. In dat kader zijn wij ook verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole.

Wij communiceren met het bestuur en de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur en de raad van toezicht hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Utrecht, 19 juni 2024

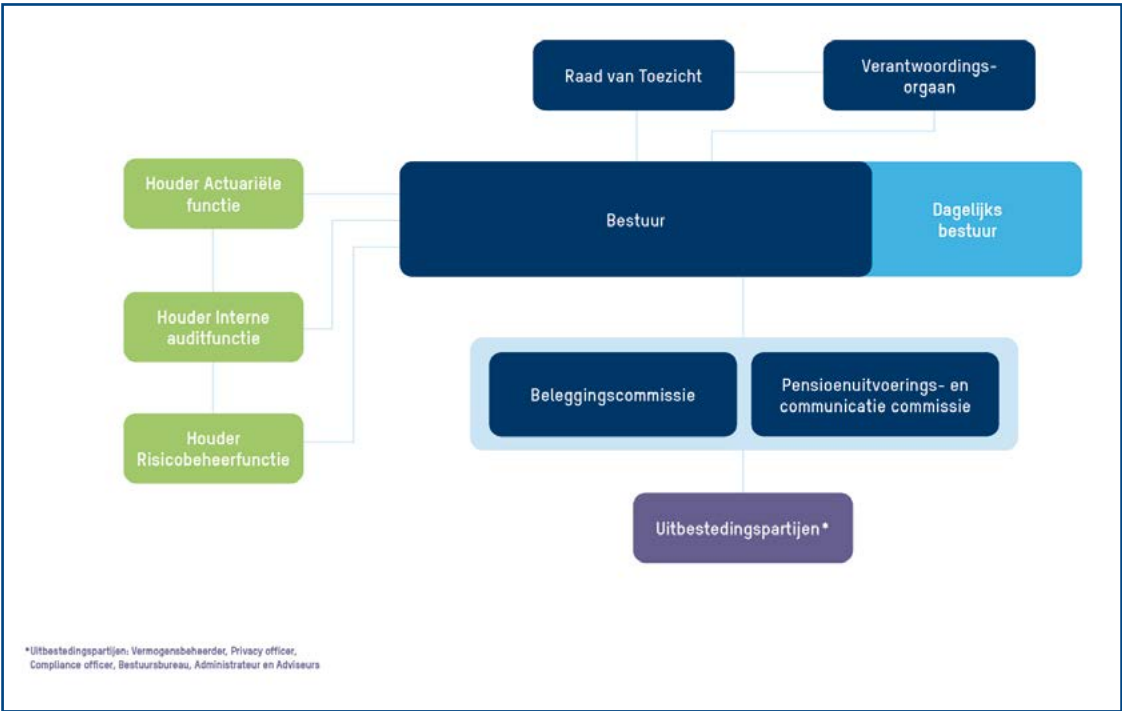
KPMG Accountants N.V.

A.R.B. de Bruin RA

Bijlagen

Organogram 2023

Organisatie pensioenfonds

Organen, commissies en uitbestedingspartijen

Op 31 december 2023 was de samenstelling als volgt:

Bestuur

<i>Leden namens werkgevers</i>	<i>Functie:</i>	<i>Namens:</i>
dhr. G.A.J. Lamers (1969)	werkgeversvoorzitter	MODINT
dhr. J.J.C. Jochems (1958)		MODINT
dhr. J. Hasselman (1955)		MODINT
dhr. M. Mulder (1964)		MODINT
<i>Leden namens werknemers</i>		
mw. I.M. van Eekelen (1975)		FNV
dhr. J. W. Eggen (1963)		De Unie

<i>Leden namens pensioengerechtigden</i>	
dhr. W.B.E. Rutgers (1965)	
dhr. N. Mol (1958)	werknemersvoorzitter

Verantwoordingsorgaan

<i>Leden namens deelnemers</i>	
dhr. G.J. Getkate (1964) (vanaf 1-9-2019)	voorzitter
dhr. J. Schellen (1983) (vanaf 4-4-2022)	

<i>Leden namens werkgevers</i>	
dhr. H.P.B. Rondhuis (1982) (vanaf 1-9-2019)	
dhr. L.P.M. Duijvestijn (1956) (vanaf 19-1-2023)	

<i>Leden namens pensioengerechtigden</i>	
dhr. N.J. Loendersloot (1952) (vanaf 1-7-2014)	
mw. A. Albada (1957) (vanaf 9-5-2022)	

Raad van Toezicht

mw. M.L.P.A. van der Steen-Jacquet (1975)	voorzitter
(vanaf 8-11-2022)	
mw. M.K. Sanderse (1968) (vanaf 15-7-2022)	
dhr. F.A. Wouters (1983) (vanaf 8-7-2021)	

Commissies

Dagelijks bestuur	G.A.J. Lamers (voorzitter)
	N. Mol (secretaris)

Beleggingscommissie	J. Hasselman (voorzitter) M. Mulder W.B.E. Rutgers
Pensioenuitvoerings- en communicatiecommissie	J.J.C. Jochems (voorzitter) G.A.J. Lamers N. Mol J.W. Eggen

Sleutelfuncties

Actuarieel – houder	H.L.N. Stofbergen
Actuarieel – vervuller	Towers Watson Netherlands B.V., locatie Rotterdam
Risicobeheer – houder	I.M. van Eekelen
Risicobeheer – vervuller	PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V., locatie Amsterdam
Interne audit – houder	D. Brouwer
Interne audit – vervuller	4PP Audit B.V. te Maurik
Accountant	KPMG Accountants N.V. te Utrecht
Adviserend actuaris	Towers Watson Netherlands B.V., locatie Purmerend
Certificerend actuaris	Towers Watson Netherlands B.V., locatie Rotterdam
Compliance officer	HVG Law LLP, locatie Amsterdam
Privacy officer	HVG Law LLP, locatie Amsterdam
Adviseur beleggingscommissie	Sprenkels B.V. te Amsterdam
Vermogensbeheer	MN Services Vermogensbeheer B.V. te Den Haag
MN Custodian (bewaarder)	Citibank te Londen
Administratie en uitvoering pensioenregeling	AZL N.V. te Heerlen
Bestuursondersteuning	Montae & Partners B.V. te Rijswijk

Overzicht rapportagenormen Code Pensioenfondsen

Ondanks het pas-toe-of-leg-uit karakter van de Code Pensioenfondsen zijn er normen in de Code die altijd toegelicht worden in het jaarverslag. Deze normen worden hieronder genoemd, met een verwijzing naar de toelichting in het jaarverslag.

Rapportagenorm	Voldoet het fonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 5 Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Ja	Het bestuur beschrijft in het bestuursverslag bij de betreffende beleidsonderwerpen het beleid dat het in 2023 voerde, de gerealiseerde uitkomsten van dat beleid en de beleidskeuzes die het bestuur maakte.
Norm 31 De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Ja	Het bestuur rapporteert in hoofdstuk 7 'Governance' over de samenstelling van fondsorganen en de geschiktheid van de leden en over diversiteit.
Norm 33 In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Nee	In hoofdstuk 7 'Governance' onder 'Diversiteit' rapporteert het bestuur over de diverse samenstelling van fondsorganen, de doelen ten aanzien van diversiteit en de stappen voor het bevorderen van diversiteit.
Norm 47 Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja	De RvT betreft de Code bij de uitoefening van zijn taak en rapporteert hierover in het Verslag van de RvT.
Norm 58 Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Ja	In hoofdstuk 1 'Karakteristieken van ons fonds' beschrijft het bestuur de missie, visie en strategie van het fonds.

Rapportagenorm	Voldoet het fonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 62 Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Ja	Het bestuur licht in hoofdstuk 5 'beleggingen' de overwegingen toe om maatschappelijk verantwoord te beleggen.
Norm 64 Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja	In hoofdstuk 7 'Governance' rapporteert het bestuur over de naleving van de integriteitregeling en over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.
Norm 65 Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja	In hoofdstuk 2 'Pensioenbeheer' wordt gerapporteerd over de behandeling van klachten en geschillen.

**Template periodieke informatieverschaffing voor de financiële producten, bedoeld in artikel 8,
leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en in artikel 6, eerste alinea, van Verordening
(EU) 2020/852**

Productnaam: Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Mode-, Interieur-, Tapijt- en Textielindustrie (Bpf MITT)

Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI): 549300PZ334RP6W8T666

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een milieudoelstelling of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan ecologische of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd, praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De **EU-taxonomie** is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852. Het gaat om een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten**. Die verordening bevat geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten.. Duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling kunnen wel of niet op de taxonomie zijn afgestemd.

Ecologische en/of sociale kenmerken (E/S kenmerken)

Had dit financiële product een duurzamebeleggingsdoelstelling?

☒ ☒ ☐ **Ja**

☐ Dit product heeft de volgende **duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling** gedaan: ____%

☐ in economische activiteiten die volgens de EU-toxonomie als ecologisch duurzaam gelden

☐ ☒ in economische activiteiten volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden

☐ ☐ Dit product heeft de volgende **duurzame beleggingen met een sociale doelstelling** gedaan: ____%

☒ ☐ ☒ **Nee**

☐ Het product **promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken**. Hoewel duurzaam beleggen niet het doel ervan was, had het een minimum van ____% duurzame beleggingen

☐ met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden

☐ met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden

☐ met een sociale doelstelling

☒ Het product promootte E/S-kenmerken, maar heeft niet duurzaam belegd.

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Bpf MITT belegt voor een goed pensioen. Bpf MITT streeft ernaar dit zo verantwoord mogelijk te doen, zodat gepensioneerden hun pensioen ontvangen in een wereld die toekomstbestendig, rechtvaardig en leefbaar is. Bpf MITT heeft zicht met name gericht op:

1. Het uitsluiten van ongewenste activiteiten zoals tabak, controversiële wapens, handvuurwapens voor civiel gebruik, adult entertainment, en bont. Deze ongewenste activiteiten waren geen onderdeel van de beleggingen van Bpf MITT in het jaar 2023¹.

¹ De uitsluitingen zijn gedaan op basis van data van externe dataproviders. De volledigheid van de uitsluitingen op deze activiteiten is afhankelijk van de volledigheid van de beschikbare data van de dataprovider.

2. Het beperken van negatieve effecten van beleggingen door het betrekken van milieu- en sociale factoren en ondernemingsbestuur (ESG) bij beleggingsbeslissingen. Bpf MITT heeft in 2023 hoofdzakelijk belegd in ondernemingen en landen die op basis van ESG indicatoren van externe dataproviders relatief beter hebben gescoord dan gemiddeld.
3. Klimaat: Bpf MITT heeft de financiële risico's en mogelijke negatieve gevolgen van onze beleggingen op onze leefomgeving in kaart gebracht en heeft beleid met als doel klimaatrisico's te beheersen en bij te dragen aan de energietransitie. Daarnaast is Bpf MITT in gesprek gegaan met ondernemingen die veel kunnen betekenen voor de energietransitie en een groot risico lopen als zij hun bedrijfsmodel niet aanpassen. Ook heeft Bpf MITT gestemd op aandeelhoudersvergaderingen over milieu-onderwerpen.
4. Arbeidsrechten en mensenrechten: Bpf MITT beschouwt haar dialoogbeleid als een belangrijk instrument bij het aanpakken van sociale aspecten. Zo is Bpf MITT in gesprek gegaan met ondernemingen over leefbare lonen en inkomens in toeleveringsketens en ondernemingen waar zich ernstige misstanden voordoen en die derhalve de OESO-richtlijnen, *UN Guiding Principles on Business and Human Rights* (UNGP's) en de *UN Global Compact Principles* schenden. Daarnaast is de impact van technologische ontwikkelingen op banen een belangrijk onderwerp geweest. Ook in het stembeleid heeft Bpf MITT het onderwerp mensenrechten meegenomen. In het algemeen heeft Bpf MITT voor aandeelhoudersvoorstellen gestemd op het gebied van sociale aangelegenheden als deze maatschappelijk verantwoordelijk gedrag stimuleren en langetermijnwaarde van ondernemingen voor aandeelhouders en andere belanghebbenden verbeteren.

De pensioenregeling als zodanig heeft niet een referentiebenchmark zoals bedoeld in SFDR.

Meer informatie over de gerealiseerde duurzame ambities is opgenomen in het jaarverslag van Bpf MITT.

● **Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?**

De duurzaamheidsindicatoren die Bpf MITT hanteert hebben in 2023 als volgt gepresteerd:

- Gewogen gemiddelde Morgan Stanley Capital Industry ('MSCI') Adjusted ESG score (beursgenoteerde aandelen & bedrijfsobligaties). Dit bedroeg voor de aandelenportefeuilles 7,19 en voor de bedrijfsobligatieportefeuilles 7,06. Deze score geeft een indicatie hoe goed ondernemingen in de portefeuille hun materiele ESG risico's beheren ten opzichte van sector peers². De schaal van de MSCI ESG Industry Adjusted score loopt van 10 (best presterend) tot 0 (slechtst presterend).
- CO₂-uitstoot (beursgenoteerde aandelen & bedrijfsobligaties): De absolute uitstoot van de aandelen- en bedrijfsobligatiefondsen was zoals per ultimo 2023³ gemeten in totaal 77,967tCO₂e. De absolute uitstoot van de aandelenfondsen was 41,596tCO₂e, voor de bedrijfsobligatiefondsen was dit 36,372tCO₂e.

Duurzaamheidsindicatoren meten hoe de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot, worden verwezenlijkt.

² In volgend document wordt de methodologie van deze score beschreven [MSCI ESG Metrics Calculation Methodology](#)

³ Voor de berekening is gebruik gemaakt van de gegevens over de uitstoot van bedrijven zoals bekend op 31 december 2023. In de praktijk hebben veel bedrijven op dat moment echter nog niet de data over 2023 beschikbaar. Omdat de CO₂-uitstoot data met een vertraging wordt gepubliceerd, geven deze cijfers in werkelijkheid de CO₂ uitstoot weer van het fiscale jaar 2022.

- Het aantal bedrijven dat gedurende 2023 onderdeel uitmaakte van een van de engagementprogramma's was als volgt:

Engagementthema	Aantal ondernemingen
Arbeidstransitie & automatisering	5
Biodiversiteit	11
Energietransitie 2021 – 2023	42
IMVB cases	4
Incidenten & controverses	59
Leefbaar inkomen in agrifood	5
Leefbaar loon in textiel	6
Mensenrechten in mijnbouw en hernieuwbare energie	4
Nederlandse Beurgenoteerde Ondernemingen	8
Tax (belasting)	5

- De gewogen gemiddelde score op de indicatoren van het landenraamwerk (staatsobligaties) was in 2023:

Aspect ESG ontwikkeling	Indicator	Schaal*	Uitleg	Score Fonds
Governance & sociaal	Corruption Perception Index	0-100	0 = laagste niveau van corruptie 100 = hoogste niveau van corruptie	37,62
	Democracy Index	0-100	0 = laagste niveau van democratie 100 = hoogste niveau van democratie	64,69
Sociale ontwikkeling	Human Development Index	0-100	0 = laagste ontwikkelingsniveau 100 = hoogste ontwikkelingsniveau	75,64
Milieurisico	Vulnerability Index	0-100	0 = niet kwetsbaar 100 = kwetsbaar	41,84
	Readiness Index	0-100	0 = niet gereed 100 = volledig voorbereid	39,63

* In bovenstaande tabel zijn scores geconverteerd naar een schaal van 0-100.

...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?

Voor 2022 hebben de duurzaamheidsindicatoren die BPF MITT hanteert als volgt gepresteerd:

- Gewogen gemiddelde MSCI Industry Adjusted ESG score (beursgenoteerde aandelen & bedrijfsobligaties). Dit bedroeg voor de aandelenportefeuilles 7,07 en voor de bedrijfsobligatieportefeuilles 7,02. De score in 2023 is ten opzichte van het jaar 2022 nagenoeg gelijk gebleven.
- CO₂-uitstoot (beursgenoteerde aandelen & bedrijfsobligaties): De absolute uitstoot van de totale portefeuille was ultimo 2022 116,765tCO₂e. De absolute uitstoot van de aandelenfondsen was 83,771tCO₂e, voor de bedrijfsobligatiefondsen was dit 32,994tCO₂e. De absolute CO₂-uitstoot van beursgenoteerde aandelen en bedrijfsobligaties is in 2023 met 12,9% gedaald ten opzichte van 2022. De daling is voor

het overgrote deel het gevolg van de toepassing van een nieuwe ESG-screening voor de aandelenportefeuille in opkomende landen.

- Het aantal bedrijven dat gedurende 2022 onderdeel uitmaakte van een van de engagementprogramma's was als volgt:

Engagementthema ⁴	Aantal ondernemingen
Arbeidstransitie & automatisering	5
Beloningsbeleid ⁵	-
Biodiversiteit	5
Energietransitie 2021 – 2023	62
IMVB cases	6
Incidenten & controverses	47
Leefbaar inkomen in agrifood	5
Leefbaar loon in textiel	6
Mensenrechten in mijnbouw en hernieuwbare energie	4
Nederlandse Beurgenoteerde Ondernemingen	10
Tax (belasting)	6

Het aantal bedrijven dat in 2023 onderdeel uitmaakte van een van de engagementprogramma's verschilt van dat in 2022. Dat komt met name doordat er met minder bedrijven engagement is gevoerd in het programma gericht op de energietransitie. Bedrijven die in 2022 onvoldoende voortgang lieten zien op de doelstellingen, zijn uitgesloten van de portefeuille.

- Gewogen gemiddelde score op indicatoren landenraamwerk (staatsobligaties) in 2022:

Aspect ESG ontwikkeling	Indicator	Schaal*	Uitleg	Score Fonds
Governance & sociaal	Corruption Perception Index	0-100	0 = laagste niveau van corruptie 100 = hoogste niveau van corruptie	37,72
	Democracy Index	0-100	0 = laagste niveau van democratie 100 = hoogste niveau van democratie	64,51
Sociale ontwikkeling	Human Development Index	0-100	0 = laagste ontwikkelingsniveau 100 = hoogste ontwikkelingsniveau	75,81
Milieurisico	Vulnerability Index	0-100	0 = niet kwetsbaar 100 = kwetsbaar	40,98
	Readiness Index	0-100	0 = niet gereed 100 = volledig voorbereid	38,69

* In bovenstaande tabel zijn scores geconverteerd naar een schaal van 0-100.

⁴ De tabel is aangepast ten opzichte van vorig jaar. Waar vorig jaar het aantal bedrijven werd aangegeven per 'ultimo 2022', betreft het in het huidige overzicht het aantal over het gehele jaar 2022. Dit aantal geeft duidelijker weer om hoeveel bedrijven het gaat gedurende de gehele referentieperiode.

⁵ Voor het programma beloningsbeleid zijn in 2022 geen gesprekken gevoerd met de bedrijven binnen het programma. Wel is er invloed uitgeoefend binnen dit thema door actief op dit onderdeel te stemmen—bij algemene aandeelhoudersvergaderingen. Het dialoogprogramma is in 2023 afgerond.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de gewogen gemiddelde scores op de indicatoren uit het EMD Landenraamwerk nagenoeg gelijk zijn gebleven in 2023.

● **Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?**

Bpf MITT heeft vooralsnog geen commitment afgegeven naar duurzame beleggingen en rapporteert hier daarom ook niet over.

● **Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?**

Bpf MITT heeft vooralsnog geen commitment afgegeven naar duurzame beleggingen en rapporteert hier daarom ook niet over.

— **Hoe is rekening gehouden met de indicatoren voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?**

n.v.t.

— **Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:**

n.v.t.

In de EU-taxonomie is het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” vastgesteld. Dit houdt in dat op taxonomie afgestemde beleggingen geen ernstige afbreuk mogen doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie, en dat een en ander vergezeld gaat van specifieke EUcriteria.

Het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” is alleen van toepassing op de onderliggende beleggingen van het financiële product die rekening houden met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. De onderliggende beleggingen van het resterende deel van dit financiële product houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

Andere duurzame beleggingen mogen evenmin ernstige afbreuk doen aan ecologische of sociale doelstellingen.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

Bpf MITT heeft rekening gehouden met de belangrijkste negatieve effecten van de beleggingen op duurzaamheidsfactoren. Duurzaamheidsfactoren worden wettelijk gedefinieerd als ecologische,

sociale en werkgelegenheidszaken, eerbiediging van mensenrechten en bestrijding van corruptie en van omkoping.

De belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping.

Ondernemingen met ondermaatse prestaties op ESG gebied zijn uitgesloten met als doel de belangrijkste negatieve effecten van de beleggingen op duurzaamheidsfactoren te beperken. De duurzaamheid van de bedrijfsvoering van ondernemingen is beoordeeld op basis van verschillende onderwerpen als CO₂-uitstoot, energie- en waterverbruik, ethiek, anti-corruptie en mensen- en arbeidsrechten. Bpf MITT gelooft dat ondernemingen met een lage ESG-score verantwoordelijk zijn voor de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren. Daarom is niet belegd in deze ondernemingen. Ook is er specifiek gekeken naar ondernemingen met activiteiten die een grote impact kunnen hebben op het milieu. De laagst scorende ondernemingen actief in sectoren met een hoog klimaatrisico zijn uitgesloten om de belangrijkste ongunstige effecten op het milieu te beperken. Daarnaast is niet belegd in ondernemingen waarvan de producten of diensten geacht worden een negatief effect op de maatschappij te hebben, zoals controversiële wapens.

Naast het uitsluiten van ondernemingen heeft Bpf MITT invloed beogen uit te oefenen op de strategie van ondernemingen om de negatieve effecten op duurzaamheidsfactoren te beperken. Door middel van het dialoogprogramma is engagement gevoerd met ondernemingen waar zich misstanden voordoen en die internationale standaarden omtrent mensen- en arbeidsrechten onvoldoende naleven. Ook is er engagement gevoerd op de thema's: leefbaar inkomen en leefbaar loon, biodiversiteit en de energietransitie. Daarnaast is voor aandelenbeleggingen gestemd op aandeelhoudersvergaderingen over onderwerpen als goed ondernemingsbestuur en klimaat.

Ook is niet belegd in overheden die slecht scoren op ecologische en sociale aspecten. Op grond van het landenraamwerk zijn overheden beoordeeld op verschillende onderwerpen zoals de kwetsbaarheid voor klimaatrisico's, de bereidheid en mogelijkheid van landen zich aan te passen aan klimaatverandering, de mate van democratie en de sociale ontwikkeling van een land. Wanneer een land op een van deze indicatoren tenminste tot de 25% slechts-presterende landen behoort, is niet belegd in het land. Bpf MITT gelooft dat landen die ondermaats presteren op klimaat en sociale onderwerpen onvoldoende verantwoordelijkheid nemen voor de belangrijkste ongunstige effecten van overheden op duurzaamheidsfactoren. Daarom zijn staatsobligaties van deze landen uitgesloten van de beleggingen.

Op de website van Bpf MITT is de [verklaring](#) te vinden over hoe wordt omgegaan met de belangrijkste negatieve effecten van beleggingen. Ieder jaar voor 30 juni rapporteert Bpf MITT middels deze verklaring over de 18 verplichte indicatoren en twee geselecteerde optionele indicatoren.

De lijst bevat de beleggingen die het grootste aandeel beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode, te weten:

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

Deze lijst bevat de beleggingen die het grootste aandeel beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode, te weten⁶:

Grootste beleggingen	Sector	% Activa	Land
Staatsobligaties Duitsland	Government	9,56%	Duitsland
Staatsobligaties Nederland	Government	5,18%	Nederland

⁶ Bij het bepalen van de top 15 grootste beleggingen is gekeken naar individuele posities die feitelijk het grootste waren in de pensioenregeling van Bpf MITT per ultimo 2023. Deze 15 grootste posities zijn allen staatsobligaties of obligaties uitgegeven door de Europese Unie.

Staatsobligaties Europese Unie	Government	2,20%	Europese Unie
Staatsobligaties Frankrijk	Government	2,15%	Frankrijk
Staatsobligaties Oostenrijk	Government	1,89%	Oostenrijk
Staatsobligaties België	Government	1,41%	België
Staatsobligaties Finland	Government	1,27%	Finland
Staatsobligaties Ierland	Government	1,03%	Ierland
Staatsobligaties Spanje	Government	1,03%	Spanje
Staatsobligaties Brazilië	Government	0,70%	Brazilië
Staatsobligaties Mexico	Government	0,63%	Mexico
Staatsobligaties Zuid-Afrika	Government	0,62%	Zuid-Afrika
Staatsobligaties Indonesië	Government	0,58%	Indonesië
Staatsobligaties Colombia	Government	0,54%	Colombia
Staatsobligaties Thailand	Government	0,48%	Thailand

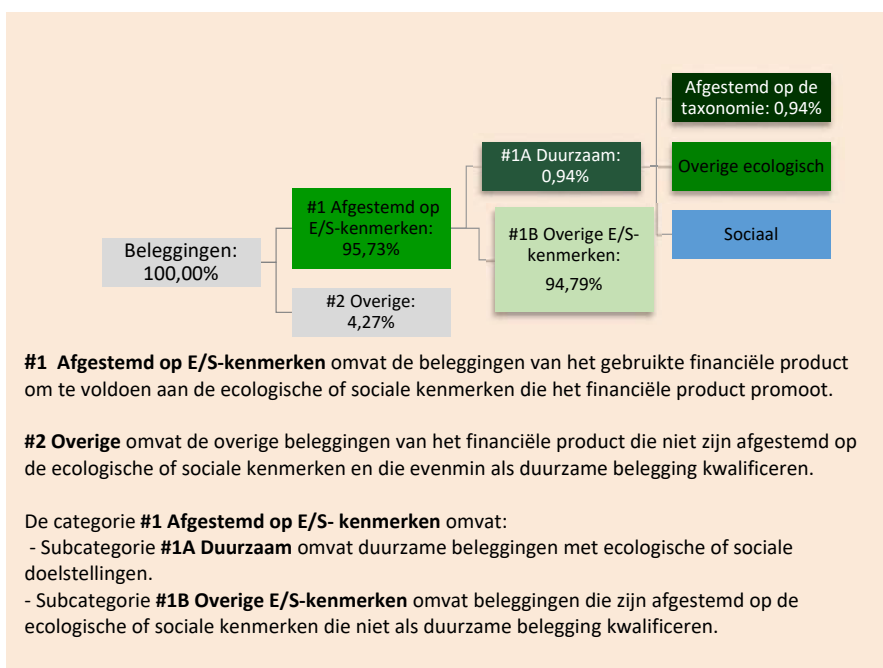

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Het percentage beleggingen dat in afstemming was met ecologische en sociale kenmerken bedroeg ultimo 2023 95,73%.

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in specifieke activa.

De berekening van het percentage beleggingen 'Afgestemd op taxonomie' is niet onderworpen aan een betrouwbaarheidsverklaring van een accountant of een toetsing van een derde.

De meeste beleggingen van de pensioenregeling van Bpf MITT droegen bij aan de ecologische – of sociale kenmerken van de pensioenregeling (#1). Hieronder vallen de volgende beleggingsproducten: beursgenoteerde aandelen ontwikkeld, beursgenoteerde aandelen opkomend, high yield bedrijfsobligaties (Euro & US), investment grade bedrijfsobligaties (euro), emerging market debt, staatsobligaties ontwikkeld, infrastructuur en hypotheek. Deze categorie bedroeg ultimo 2023 95,73%.

Om het risicoprofiel van de pensioenregeling te beheersen, de beleggingsportefeuille te diversifiëren of om de beleggingsportefeuille op een efficiënte manier te beheren zijn financiële instrumenten ingezet die geen ecologische en sociale kenmerken promoten. Hierbij kan worden gedacht aan financiële instrumenten zoals cash en derivaten. Deze instrumenten zijn opgenomen in de categorie “Overige” (#2), en worden later in het template beschreven. Deze categorie bedroeg ultimo 2023 4,27%.

● In welke economische sectoren werd belegd?

Economische sectoren die hieronder niet zijn opgenomen hadden op het moment van rapporteren geen beleggingen. Economische sectoren die hieronder niet zijn opgenomen hadden op het moment van rapporteren geen beleggingen. Het percentage “unknown” is substantieel. Hieronder vallen met name staatsobligaties (32%), infrastructuur (4%), private equity (8%), vastgoed (4%), hypotheek (8%) en liquiditeiten.

<i>Economische sectoren</i>	<i>% Activa</i>	<i>Economische sectoren</i>	<i>% Activa</i>
Commercial Banks & Capital Markets	8,36%	Automobile	0,70%
Pharmaceuticals & Biotechnology	2,39%	Electronic Components	0,61%
Telecommunications	1,94%	Household & Personal Products	0,56%
Insurance	1,23%	Industrial Machinery & Equipment	0,56%
Interactive Media & Online Consumer Services	1,17%	Transportation Infrastructure	0,51%
Chemicals	1,13%	Integrated Oil & Gas	0,49%
Semiconductors	1,07%	Digital Finance & Payment Processing	0,48%
Retail	1,02%	IT Consulting & Other Services	0,44%
Health Care Equipment & Supplies	1,01%	Media	0,44%
Software & Diversified IT Services	0,96%	Semiconductor Equipment	0,38%
Food Products	0,88%	Mining & Integrated Production	0,38%
Beverages	0,82%	Heavy Trucks & Construction & Farm Machinery	0,38%
Electric Utilities	0,79%	Construction Materials	0,37%
Gas and Electricity Network Operators	0,78%	Multi-Utilities	0,37%
Electronic Devices & Appliances	0,73%	Auto Components	0,36%
		Trading Companies & Distributors	0,35%

<i>Economische sectoren</i>	<i>% Activa</i>	<i>Economische sectoren</i>	<i>% Activa</i>
Restaurants	0,34%	Airlines	0,12%
Financial Exchanges	0,32%	Public & Regional Banks	0,12%
Research & Consulting Services	0,31%	Industrial Support Services	0,11%
Leisure	0,30%	Mortgage & Public Sector Finance	0,11%
Air Freight & Logistics	0,30%	Specialized Finance	0,10%
Real Estate	0,28%	Human Resource & Employment Services	0,08%
Asset Management & Brokerage	0,28%	Water and Waste Utilities	0,08%
Textiles & Apparel	0,25%	Oil & Gas Refining & Marketing	0,07%
Construction	0,25%	Development Banks	0,06%
Health Care Facilities & Services	0,22%	Oil & Gas Equipment/Services	0,04%
Packaging	0,20%	Marine Transportation	0,04%
Industrial Conglomerates	0,20%	Furniture & Fittings	0,04%
Electrical Equipment	0,20%	Road Transportation	0,03%
Commercial Support Services	0,18%	Oil & Gas Storage & Pipelines	0,03%
Managed Health Care	0,17%	Oil & Gas Exploration & Production	0,02%
Paper & Forest Products	0,16%	Renewable Electricity	0,02%
Rail Transportation	0,16%	Leisure Products	0,02%
Metals Processing & Production	0,16%	Health Care Technology & Services	0,01%
Multi-Sector Holdings	0,16%	Education Services	0,01%
Auxiliary Financial Services & Data	0,13%	Unknown	62,53%
Aerospace & Defence	0,13%		

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de **omzet** die het aandeel van de opbrengsten uit groene activiteiten van onderneming waarin is belegd, weergeeft;
- de **kapitaaluitgaven** (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen worden gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, bv. voor een transitie naar een groene economie;
- de **operationele uitgaven** (OpEx) die de groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd, weergeven..

Om te bepalen of aan de EU-taxononomie wordt voldaan, bevatten de criteria voor **fossiel gas** emissiegrenswaarden en de omschakeling naar hernieuwbare energie of koolstofarme brandstoffen tegen eind 2035. Voor **kernenergie** bevatten de criteria uitgebreide regels inzake veiligheid en afvalbeheer.

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een ecologische doelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

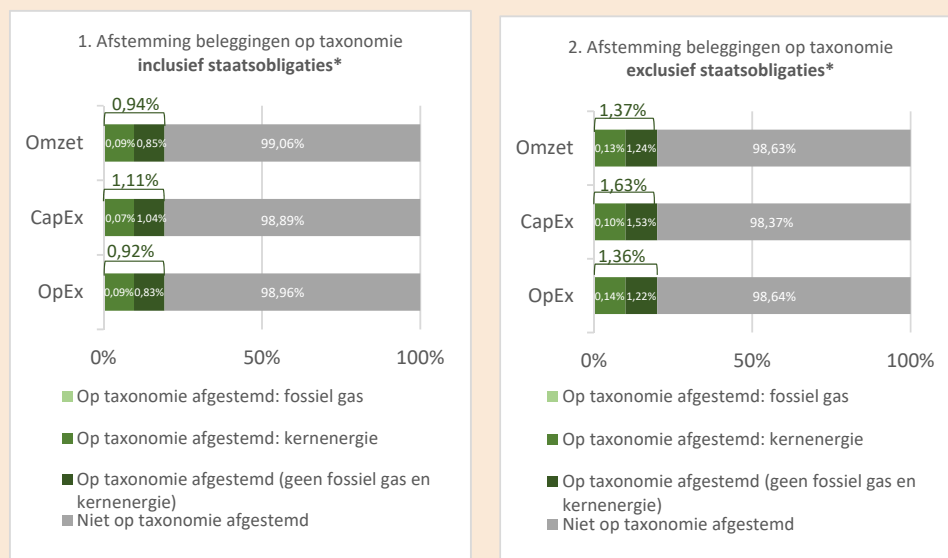
In hoeverre waren de duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling afgestemd op de EU-taxononomie?

De duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling afgestemd op de EU-taxononomie waren per eind 2023 gebaseerd op omzet 0,94%.

Heeft het financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxononomie voldoen?

- ☒ Ja
- ☐ In fossiel gas
- ☒ In kernenergie
- ☐ Nee

De onderstaande grafieken geven in het groen het percentage op de EU-taxononomie afgestemde beleggingen. Er is geen geschikte methode om te bepalen in hoeverre staatsobligaties* op de taxonomie zijn afgestemd. Daarom geeft het eerste diagram** de mate van afstemming voor alle beleggingen van het financiële product inclusief staatsobligaties, terwijl het tweede diagram** alleen voor de beleggingen van het financiële product in andere producten dan staatsobligaties aangeeft in hoeverre die op de taxonomie zijn afgestemd.

Dit diagram vertegenwoordigt 68% van de totale beleggingen.

*In deze diagrammen omvatten "staatsobligaties" alle blootstellingen aan overheden.

** De visuele weergave van de percentages voor op taxonomie afgestemde beleggingen is uitvergroot om de leesbaarheid van het diagram te waarborgen.

Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?

Het aandeel beleggingen per einde 2023 in transitie activiteiten betrof 0,02% en in faciliterende activiteiten 0,34%.

Hoe verhiel het percentage op de EU-taxononomie afgestemde zich tot eerdere referentieperiodes?

 zijn duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die **geen rekening houden met de criteria** voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

In 2022 werd het percentage op de EU-taxonomie nog niet gerapporteerd. Daarom is het in 2023 nog niet mogelijk een vergelijking te maken met 2022.

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?

n.v.t.

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?

n.v.t.

Welke beleggingen zijn opgenomen in “overige”? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

Een aantal van de beleggingen zijn opgenomen onder categorie “#2 Overige”. Deze beleggingen zijn nodig om de portefeuille op een efficiënte manier te beheren (1), om het risicoprofiel van de pensioenregeling te beheersen (2), en te diversifiëren (3). Bij deze instrumenten is er geen sprake van promotie van ecologische of sociale kenmerken:

1. De verwachte marktwaarde van derivaten
2. Liquide middelen
3. Private Equity

Het totale percentage naar deze beleggingen bedroeg per ultimo 2023 4,27%. Dit betrof derivaten, liquide middelen en private equity.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om aan de ecologische en/of sociale kenmerken te voldoen?

De volgende maatregelen zijn getroffen om te voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken van de pensioenregeling van Bpf MITT:

- Bpf MITT integreert ESG factoren in de in de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles en heeft middels deze portefeuilles hoofdzakelijk belegd in bedrijven die relatief goed presteren ten aanzien van ESG factoren. Dit is bepaald aan de hand van data van externe dataproviders.
- Overheden zijn getoetst op basis van ecologische en sociale kenmerken. Er is niet belegd in overheden die onvoldoende scoren op onderwerpen zoals de kwetsbaarheid voor klimaatrisico's, de bereidheid en mogelijkheid van landen zich aan te passen aan klimaatverandering, de mate van democratie en de sociale ontwikkeling van een land. Ook dit is bepaald aan de hand van data van externe dataproviders.
- Bpf MITT heeft engagement gevoerd op verschillende ecologische en sociale thema's zoals energietransitie, biodiversiteit, leefbaar loon en inkomen. Hiermee heeft Bpf MITT haar invloed als aandeelhouder aangewend om ondernemingen aan te zetten tot een duurzame strategie. Zo is in 2023 de dialoog vervolgd met bedrijven in de olie- en gassector en met de resterende achterlopers in de nutssector in de aandelenportefeuille. Ook voerde Bpf MITT engagement op Incidenten & Controverses, een programma dat zich richt op schenders van

de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen, de United Nations Global Compact Principles en de UNGP's.

- Bpf MITT heeft gestemd op aandeelhoudersvergaderingen over onderwerpen als goed ondernemingsbestuur en klimaat.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

Om de beleggingsportefeuille van Bpf MITT vorm te geven en om prestaties van de beleggingen te meten, worden verscheidene benchmarks gebruikt afhankelijk van de beleggingscategorie. Voor de liquide beleggingen geldt het streven om duurzaamheidskenmerken zoveel mogelijk in de benchmark te implementeren, middels maatwerk ESG benchmarks. Op deze wijze is er sprake van een eenduidig ESG-beleid voor de liquide portefeuilles. Voor illiquide portefeuilles worden reguliere benchmarks gebruikt zonder duurzaamheidskenmerken. De pensioenregeling als zodanig heeft niet een referentiebenchmark zoals bedoeld in SFDR.

Referentiebenchmarks
zijn indices waarmee wordt gemeten of het financiële product voldoet aan de ecologische of sociale kenmerken die dat product promoot.

